

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΤΕΥΧΟΣ 30ο ΙΟΥΛΙΟΣ-ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2014

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Τμηματάρχης Τμήματος Μελετών
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμισιώτης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Σαββαΐδης
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμισιώτης
Αντχος Δημήτριος Σπύρου ΠΝ
Σμχος (ΙΕ) Νικόλαος Χατζηνικολάου
ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Αλχίας (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμισιώτης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Ιωάννης Ν. Καζάζης
Καθηγητής Φιλοσοφικής Σχολής ΑΠΘ
πρόεδρος Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας
Δρ. Σπυρίδων Α. Παλακούδας
Διεθνείς και Ευρωπαϊκές Σπουδές
Παντείου Πανεπιστημίου
Πλωτάρχης Παναγιώτης Σέργης ΠΝ
Σπουδαστής 11ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ
Ταγματάρχης (ΤΘ) Ιωάννης Παπαδόπουλος
Σπουδαστής 11ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ
Ταγματάρχης (ΥΠ) Νικόλαος Κουτσιούκης
Σπουδαστής 11ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ
Αντισμήναρχος (ΜΑ) Ευτύχιος Κλεινάκης
Σπουδαστής 11ης ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία,
Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη
Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710
e-mail: info@adispo.gr

Διανέμεται Δωρεάν

Το περιοδικό
“Διακλαδική Επιθεώρηση”
δημοσιεύεται
και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

- Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωπικοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.
 - Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.
 - Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.
- Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.
- Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ενυπρεπείς εκφράσεις.
- Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.
- Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.
- Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

πρόλογος

του Υποναυάρχου Σπυρίδωνα Δημητρίου ΠΝ
Διοικητή Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες,

Το εξώφυλλο του περιοδικού είναι αφιερωμένο στο Αντιτορπινικό ΑΔΡΙΑΣ, που αποτελεί μία από τις ένδοξες σελίδες της Ιστορίας του Πολεμικού Ναυτικού της χώρας μας.

Το Αντιτορπινικό ΑΔΡΙΑΣ κατελκύστηκε ως HMS Border (L67) την 3 Φεβρουαρίου 1942 και εν συνεχεία παραχωρήθηκε από το βρετανικό ναυτικό (με δανεισμό) στο Πολεμικό Ναυτικό. Η παραλαβή του έγινε στις 20 Ιουλίου 1942 με Κυβερνήτη τον Αντιπλοίαρχο Ιωάννη Τούμπα. Αμέσως μετά την ολοκλήρωση της εκπαίδευσής του, έλαβε μέρος στις συμμαχικές πολεμικές επιχειρήσεις στον Ατλαντικό και την Μεσόγειο, κυρίως ως συνοδό νηοπομπών.

Στις 27 Ιανουαρίου 1943 και ενώ βρισκόταν 360 μίλια ΒΔ του ακρωτηρίου Finisterre, βύθισε, σύμφωνα με σοβαρές ενδείξεις, το γερμανικό Υ/B U-553 (το βρετανικό ναυαρχείο με σήμα του το θεώρησε πιθανώς βυθισθέν. Μετά τον πόλεμο, η απώλειά του επίσημα επιβεβαιώθηκε την ημερομηνία αυτή, χωρίς να αναφέρεται ποιο πλοίο την προκάλεσε).

Επίσης, κατά τη διάρκεια της ίδιας επιχείρησης, στις 13 Φεβρουαρίου 1943, ενδεχομένως να βύθισε ή να έβλαψε σοβαρά το U-623 (η τελευταία αναφορά του Υ/B αυτού ήταν στις 9 Φεβρουαρίου 1943). Έλαβε μέρος σε συνοδείες πολλών νηοπομπών στη Μεσόγειο και στις επιχειρήσεις αποβάσεως στη Σικελία, όπου τη νύχτα της 20/21 Ιουλίου 1943 αντιμετώπισε επιτυχώς σε νυχτερινή συμπλοκή 3 τορπιλακάτους. Στις 10 Σεπτεμβρίου 1943, ο ιταλικός στόλος του Τάραντα πλέοντας προς τη Μάλτα παραδόθηκε σε δύναμη 4 πολεμικών, ένα εκ των οποίων ήταν το ΑΔΡΙΑΣ.

Κατά τις επιχειρήσεις της Δωδεκανήσου, στις 22 Οκτωβρίου 1943 και ενώ βρισκόταν κοντά στην Κάλυμνο με το βρετανικό Α/Τ HURWORTH, προσέκρουσε σε νάρκη και από την έκρηξη αποκόπηκε η πλώρη του. Το HURWORTH στην προσπάθειά του να πλεύσει προς βοήθεια του ΑΔΡΙΑΣ προσέκρουσε επίσης σε νάρκη και βυθίστηκε, με αποτέλεσμα να απωλεσθούν 143 άνδρες. Το ΑΔΡΙΑΣ παρά τις ζημιές κατόρθωσε και έφθασε στην κοντινή τουρκική ακτή του Gumusluk (Γκιουμουσλούκ). Οι απώλειές του ήταν 21 νεκροί και 30 τραυματίες. Έπειτα από μικρές επισκευές απέπλευσε την 1η Δεκεμβρίου 1943 και, μολονότι χωρίς πλώρη, κατόρθωσε να φθάσει στην Αλεξάνδρεια στις 6 Δεκεμβρίου 43 (Ημέρα του Προστάτου του Πολεμικού Ναυτικού, Αγίου Νικολάου), όπου του έγινε ενθουσιώδης υποδοχή από τον αγγλικό στόλο και τα άλλα συμμαχικά πλοία. Αυτό το κατόρθωμα αποτελεί λαμπρό παράδειγμα τόλμης και επιδεξιότητας του κυβερνήτη και του πληρώματος.

Η εικόνα του εξωφύλλου είναι τμήμα του πίνακα του Α. ΚΑΝΑ που ονομάζεται "Η ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΙΟΥ ΑΔΡΙΑΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΝ"

Καλή σας ανάγνωση

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποναύαρχος Σπυρίδων ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ γεννήθηκε στο Ναύπλιο το Νοέμβριο του 1960. Εισήχθη στη Σχολή Ναυτικών Δοκίμων το 1978 και μετά την αποφοίτησή του ως Σημαιοφόρος Μάχμος, υπηρέτησε σε διάφορους τύπους πολεμικών πλοίων και διετέλεσε Κυβερνήτης στην Κ/Φ ΑΡΜΑΤΩΛΟΣ και στη Φ/Γ ΚΑΝΑΡΗΣ.

Έχει επίσης υπηρετήσει σε διάφορες επιτελικές θέσεις στο ΓΕΕΘΑ, στο ΓΕΝ και στη Ναυτική Σχολή Πολέμου, ενώ κατά τα τελευταία έτη διετέλεσε Διοικητής στη Ναυτική Διοίκηση Αιγαίου και Αρχιεπιστολέας στη Διοίκηση Ναυτικής Εκπαίδευσης.

Είναι απόφοιτος της Ναυτικής Σχολής Πολέμου και της Σχολής Εθνικής Άμυνας και έχει εξειδικευτεί /εκπαιδευτεί στην Ελλάδα και στις ΗΠΑ ως Αξιωματικός Οπλισμού (DDG) και Ανθυποβρυχιακού Πολέμου.

Έχει τιμηθεί με όλα τα προβλεπόμενα μετάλλια για το βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει δύο παιδιά.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Δημοσιεύσεις Συνεργατών Σχολής

"Καινοτομία και εκπαίδευση για την καινοτομία"

του Ι. Ν. Καζάζη, Καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ,
πρόεδρου του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας

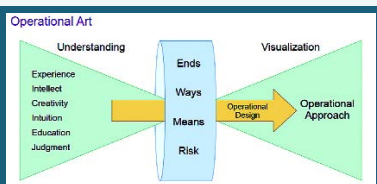
"Ανταρτοπόλεμος: Το ορφανό παιδί της στρατηγικής"
του Δρ. Σπυριδώνα Α. Πλακούδα

Διακριθείσες Εργασίες 11ης ΕΣ

"Οι αδυναμίες του διεθνούς δικαίου για αποδοχή της διάπραξης
εγκλημάτων πολέμου στις επιχειρήσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον. Το
παράδειγμα της αναχαίτισης του "Mavi Marmara" και του "Στολίσκου της
Ελευθερίας" από τις ισραηλινές δυνάμεις το 2010. Συμπεράσματα για την
επιχειρησιακή δραστηριότητα των ημέτερων Ενόπλων Δυνάμεων"

Περίληψη Διατριβής του Πλωτάρχη Π. Σέρρη ΠΝ
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ (1ο Βραβείο)

"Επιχειρησιακή Τέχνη (Operational Art), και Επιχειρησιακό Πρότυπο
(Operational Design), δύο μεθοδολογικά εργαλεία στην υπηρεσία της
υφισταμένης επιχειρησιακής σχεδίασης. Προσεγγίζοντας το ρόλο και τη
χρησιμοποίησή τους ώστε να επιλυθεί το "Σωστό" επιχειρησιακό
πρόβλημα και όχι απλά το πρόβλημα σωστά"

Περίληψη Διατριβής του Ταγματάρχη (ΤΘ) Ι. Παπαδόπουλου
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ (2ο Βραβείο)

"Συστήματα Διαχείρισης Πόρων ERP (Enterprise Resource Planning) στις επιχειρήσεις και
δυνατότητες εφαρμογής αυτών στις Ελληνικές ΕΔ, με την ανάπτυξη σύγχρονων Συστημάτων
Προγραμματισμού Απαιτούμενων Υλικών MRP (Material Requirements Planning) και
Διαχείρισης Αποθεμάτων WMS (Warehouse Management System), με στόχο τη
βελτιστοποίηση της διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας"

Περίληψη Διατριβής του Ταγματάρχη (ΥΠ) Ν. Κουτσιοκύρη
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ (3ο Βραβείο)

Εργασίες Σπουδαστών

"Ποιά εκτιμάται ότι πρέπει να είναι η θέση του Στρατιωτικού Ηγέτη
στο ηθικό δίλημμα καταπάτησης αρχών για την επίτευξη
γενικότερου καλού ("Βρώμικα χέρια");"

Περίληψη Διατριβής του Αντισμήναρχου (ΜΑ) Ευτύχιου Κλεινάκη
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

93 Έναρξη 12ης
Εκπαιδευτικής Σειράς

95 Υπογραφή Συμφωνίας
ΓΕΕΘΑ-ΠΑΜΑΚ
για την ίδρυση έδρας
Στρατηγικών Σπουδών

97 Υπογραφή Συμφωνίας
ΑΔΙΣΠΟ-ΠΑΜΑΚ
για πρόγραμμα
Μεταπτυχιακών Σπουδών

99 Επίσκεψη Α/ΓΕΕΘΑ

101 Επίσκεψη Α/ΓΕΣ

103 Επίσκεψη Διοικητή
ΓΣΣ/NRDC-GRC HQ

105 Ομιλίες Καθηγητών
στην ΑΔΙΣΠΟ

108 Η Βιβλιοθήκη μας

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/ Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.)

συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.Δι.Σ.ΠΟ).

Στις 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.Δι.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίσθηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ξηράς (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει τον "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος.

Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

"Καινοτομία και εκπαίδευση για την καινοτομία"

του Ι. Ν. Καζάζη, Καθηγητή της Φιλοσοφικής Σχολής του ΑΠΘ,
Προέδρου του Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας

Διαδεδομένη σύγχυση επικρατεί γύρω από την έννοια της Καινοτομίας - όπως μαρτυρείται από την κατάχρηση που γίνεται του όρου "καινοτόμος", όταν εφαρμόζεται ακόμη και για ασήμαντες μικροεφευρέσεις - κι αυτό μας υποχρεώνει να αρχίσουμε από τον ορισμό της καινοτομίας. Από τον ορισμό αυτόν θα προκύψει, ελπίζω, και το ασυνήθιστο μέγεθος της πρόκλησης ενώπιον της οποίας βρίσκεται σήμερα η παγκόσμια εκπαίδευση - εφόσον φιλοδοξεί να ετοιμάσει τα καινοτόμα άτομα και τους καινοτόμους ερευνητές που χρειάζονται οι εθνικές οικονομίες/κοινωνίες. Μετά, θα προτείνω μια ολοκληρωμένη μορφή "εκπαιδευτικής καινοτομίας" - υπηρετικής, ελπίζω, της μεγάλης υπόθεσης της καινοτομίας - για την οποία έχει χυθεί και χύνεται πολύ μελάνι.

(I)

Η Καινοτομία

Θα υποστηρίξω ότι πραγματική Καινοτομία, σε μια γνωστική περιοχή, προκύπτει *μόνον όταν και εκεί όπου* επέρχεται "αλλαγή του ισχύοντος επιστημονικού παραδείγματος" (paradigm shift). Λ.χ., ως προς την κατανόηση της φύσης του φωτός, τέτοια ριζική αλλαγή σημειώθηκε τρεις φορές από τα τέλη του 17ου αιώνα έως σήμερα: αρχικά η σύσταση του φωτός ορίστηκε ως σωματιδιακή (particles) έπειτα (στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα) περιγράφηκε ως κίνηση κυματική (wave motion), και τέλος (τον εικοστό αιώνα), στο φως προσγράφηκαν ιδιότητες και σωματιδίων - και - κυμάτων μαζί.

Η αλλαγή παραδείγματος συνέπεια έχει να επικρατεί στο εσωτερικό κάθε ιστορικής περιόδου το είδος εκείνο σκέψης που οι επιστημολόγοι ονόμασαν *συγκλίνον* (convergent thought), σύμφωνα με το οποίο: όλα τα προβλήματα τίθενται αποκλειστικά κατά τη λογική του συγκεκριμένου παραδείγματος, και όλες οι λύσεις κινούνται αναγκαστικά μέσα στην περίμετρό του. Η υπέρβαση - και τις τρεις φορές, στο παράδειγμα του φωτός που πήραμε - οφειλόταν στην παρέμβαση μιας μεγάλης επιστημονικής μορφής με έκτυπα χαρακτηριστικά *αποκλίνουσας* σκέψης (divergent thought) και συντελούντα, όταν - έπειτα από εντατική ενασχόληση ολόκληρης της επιστημονικής κοινότητας με το αντικείμενο κατά το ισχύον παράδειγμα - προβαλλόταν, υιοθετούνταν και επιβαλλόταν τελικά η αποκλίνουσα, η νέα και ανατρεπτική, η όντως καινοτόμος αντίληψη του ενός. Αυτή είναι η φύση της καινοτομίας: μια τόσο σπάνια και τόσο ριζική ρήξη

με το παρελθόν - αν θέλουμε να ακριβολογούμε. Αντίθετα, μόνον καινοτομία δεν θα χαρακτηριζόταν μια εφαρμογή, όπως λ.χ. a free smartphone app, της εταιρείας Instagram, για την οποία καταβλήθηκε το ποσό του ενός δισεκατομμυρίου δολαρίων: μια εφαρμογή που ρετουσάει φωτογραφίες για να μοιάζουν σαν τραβηγμένες με μια παλιά Kodak Instamatic. Κι όμως διατυμπανίστηκε στους επενδυτές ως σπουδαία καινοτομία και αποδείχτηκε κίνηση ιδιαίτερα προσοδοφόρος.

(II)

Η 'εκπαίδευση για την καινοτομία'

Αν έτσι έχουν τα πράγματα, δεν θα ήταν άραγε εύλογο να συμπεράνουμε ότι, στην εκπαίδευση-για-την-καινοτομία, το σχολείο, το πανεπιστήμιο ή και το ερευνητικό κέντρο οφείλουν κατά προτεραιότητα να πριμοδοτούν τον "αποκλίνοντα τρόπο σκέψης", για να ετοιμάσουν τους καινοτόμους ερευνητές του αύριο, αντί να επιμένουν στη σχολαστική καλλιέργεια της "συγκλίνουσας" --συμβατικής, τελικά-- σκέψης των νέων; Θεωρώ το ερώτημα από τα βασικότερα.

Η μάλλον απροσδόκητη αλλά πειστική απάντηση δόθηκε από τον Τ. Κuhn (1922-1996), ο οποίος, αφού διαπιστώσει ότι την *ερευνητική πράξη* την διατρέχει μια "ουσιαστική ένταση" (Essential Tention) ανάμεσα στη συγκλίνουσα και την αποκλίνουσα σκέψη, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η φιλέρευνη *εκπαίδευση πρέπει να περιορίζεται στην καλλιέργεια της πρώτης (της συγκλίνουσας)*, και όχι στην δεύτερη (της αποκλίνουσας), για να την φτάσει όσο γίνεται ταχύτερα και πληρέστερα στα όριά της - χωρίς όμως, παράλληλα, να αποθαρρύνεται και η επιστημονική έκφραση και των πιο ευέλικτων και απροκατάληπτων ερευνητικών πνευμάτων. - Το επιχείρημά του είναι ότι: οι καινοτομίες (novelties) "are far too esoteric and recondite to be noted by the man without a great deal of scientific training". Και συνεχίζει: "υπό κανονικές συνθήκες, ο επιστήμων ερευνητής δεν είναι καινοτόμος, αλλά ένας λύτης γρίφων· οι γρίφοι στους οποίους επικεντρώνεται είναι εκείνοι που θεωρεί ότι μπορούν να διατυπωθούν και να λυθούν μέσα από την ισχύουσα επιστημονική παράδοση. Κι όμως - κι αυτό είναι η πρότασή του - το έσχατο αποτέλεσμα αυτής της παράδοσης πάντοτε υπήρξε ότι άλλαξε την παράδοση!"

(III)

Από την Αρχή στην Πράξη

Αν, λοιπόν, οι καινοτομίες γίνονται με ανοιχτό μεν και ευέλικτο μυαλό, αλλά με εντατική δουλειά των επιστημόνων εντός (και όχι εκτός) του ισχύοντος παραδείγματος, δηλαδή μέσα στην παράδοση, τότε, το ερώτημα, ΓΙΑ ΤΟ

ΑΝΑΖΗΤΟΥΜΕΝΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΙΝΟΤΟΜΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, δεν είναι αν ή όχι πρέπει να συνυπάρχουν Παράδοση και Καινοτομία και να συγκαλλιεργούνται, αλλά: με ποια προαπαιτούμενα πρέπει να γίνεται αυτό - Θα εστιάσω σε ένα μόνον αλλά βασικό προαπαιτούμενο στην εκπαίδευση: στην εισαγωγή των Νέων Τεχνολογιών σ' αυτήν.

(1) Ισχύει πέραν πάσης αμφιβολίας ότι η καινοτομία είναι σήμερα αδιανόητη χωρίς τη βοήθεια των Νέων Τεχνολογιών και ειδικά της ψηφιακότητας. Και είναι αδιανόητη για τρεις λόγους -όλους ουσίας και όχι μόδας: ο πρώτος είναι η τεράστια *υπολογιστική δύναμη* (computing power) το αποκλειστικό συνώνυμο των Νέων Τεχνολογιών, που μπαίνει στην υπηρεσία των ποσοτικών επιστημών και της εκπαίδευσης.

Ο δεύτερος είναι ότι οι NT ευνοούν την *ολιστική, αντί της μεριδιακής, προσέγγιση* (holistic approach) προς το ερευνώμενο αντικείμενο. Ένα παράδειγμα από τις μη ποσοτικές επιστήμες: ένα χωρίο αρχαίου δραματικού κειμένου με το να καταστεί αναπαραστατικό γεγονός με λόγο, εικόνα (σκηνοθεσία) και μουσική, ερμηνεύει κάποτε το συγκεκριμένο χωρίο πολύ αποκαλυπτικότερα από τη φιλολογική μέθοδο που επιμένει μόνον στην ανατομία του λόγου.

Ο τρίτος λόγος είναι η δια των NT ευνοούμενη *οπτικοποίηση* (visualization) του ερωτήματος και της λύσης, δηλαδή η καρδιά του ευρετικού μηχανισμού για την έρευνα σε όλες τις κατηγορίες επιστημών (: 'Arts', Sciences, Social Sciences), - αλλά και της *ευρηματικής διδασκαλίας η καρδιά*: αυτή καθιστά προσιτό και άμεσα κατανοητό το αφηρημένο λεξιλόγιο των επιστημών και την τεχνική τους ορολογία. Πράγματι, κάποτε μόνον η προσφυγή στην οπτικοποίηση των εννοιών και των λογικών προτάσεων μπορεί να απομακρύνει από την εκπαιδευτική διαδικασία το σοβαρότερο ίσως προσληπτικό εμπόδιο, που συνιστά η αναπόφευκτη ύπαρξη των αφηρημένων και δυσξύμβλητων εννοιών του πεδίου.

Συμπέρασμα: Η διευκόλυνση αυτής ακριβώς της διαδικασίας, που είναι το κατεξοχήν τεραίν των Νέων Τεχνολογιών, δείχνει πόσο καίρια παιδευτικός αποδεικνύεται στον πυρήνα του ο ρόλος των NT - και όχι απλά εργαλειακός, όπως συχνά ακούγεται. Οι Νέες Τεχνολογίες και το Διαδίκτυο - αντίθετα προς τα νομιζόμενα - μόνον εργαλεία δεν είναι. Όπως εργαλείο δεν υπήρξαν, στην είσοδο των Νέων Χρόνων, ούτε το μηχανικό ρολόι (που άλλαξε και επαναπροσδιόρισε τη σύλληψη του χρόνου - και οδήγησε στις αρχές του 'μηχανισμού' και στη νευτώνεια φυσική) ούτε ο χάρτης (που άλλαξε και επαναπροσδιόρισε τη σχέση του ανθρώπου με τον χώρο). Ούτε το μικροσκόπιο και το τηλεσκόπιο, που δημιούργησαν σειρά νέων επιστημών των φαινομένων της μικροσκοπικής και της υπερμεγέθους κλίμακας. - Αν έχουν δίκιο οι νευροεπιστημονικές μελέτες που υποδεικνύουν ότι και το απλό σφυρί καταλήγει να γίνει πρόσφυση του χεριού του τεχνίτη, γιατί έχει επηρεάσει το κέντρο της νόησής του - τότε δεν αποτελεί διόλου υπερβολή ο ισχυρισμός ότι ο προσωπικός υπολογιστής και το Δίκτυο

έχουν γίνει μέρος του μυαλού μας, μέρος του εαυτού μας. Πού μας οδηγεί αυτή η παρατήρηση;

(2) Η θυελλώδης εισβολή των Νέων Τεχνολογιών στην εκπαίδευση, μ' όλα τα αναντίρρητα θετικά της, θέτει σε κίνδυνο ένα άλλο αγαθό που έφερε η επανάσταση της Τυπογραφίας πριν από πέντε αιώνες: την προσήλωση στο έντυπο βιβλίο, η οποία καλλιεργεί τη συγκέντρωση του αναγνώστη· η οποία ευνοεί έναν τύπο ανάγνωσης, τη "βαθιά ανάγνωση" (deep reading, close reading), τη στοχαστική, η οποία (μεταξύ άλλων) ευνόησε την αλματώδη ανάπτυξη όλων των επιστημών. Και η τεχνολογία του βιβλίου και ο νέος τύπος ανάγνωσης δεν δημιουργούν απλώς συσσώρευση γνώσης, αλλά κάτι πολύ συνθετότερο - δημιουργούν συνείδηση.

Αντίθετα, μια διαδικτυακή σελίδα είναι εντελώς διαφορετική από μια έντυπη: εδώ, το εμφανιζόμενο μικρό τμήμα του κειμένου που εντοπίσαμε με τις μηχανές αναζήτησης περιβάλλεται από στοιχεία, όπως οδηγίες πλοήγησης, προτάσεις άλλων sites, διαφημίσεις, και ζωντανή εικονογράφηση - όλα αυτά άσχετα προς το κύριο ζητούμενο, και όμως τόσο ελκυστικά σε φως, χρώμα και κίνηση, ώστε ο "αναγνώστης" αποσυγκεντρώνεται, και ανεπαίσθητα φέρεται προς την κατανάλωση κεντρόφυγων και αλλοτρίων συχνά προϊόντων. Η δύναμη της αποσυγκέντρωσης μπορεί να αποβεί καταστροφική για όσους χρήστες δεν διαθέτουν μεγάλες ψυχικές αντιστάσεις και ασυνήθιστη αυτοπειθαρχία. Κατά τις πλέον πρόσφατες μελέτες των νευροεπιστημών, αλόγιστη έκθεση στο διαδίκτυο κατακερματίζει τη συνεκτική σκέψη και αποδυναμώνει τη μνήμη. (Και εδώ πρέπει να διακρίνουμε τη στερεότυπη μνήμη των μηχανών, από τη μνήμη του ανθρώπου, στην οποία η απομνημονεύσιμη πρώτη ύλη είναι δημιουργικά αναπλάσμενη και προσωπικά αναπλαισιωμένη. Είναι αποστήθιση, δηλαδή learning by heart, par coeur. Οσοδήποτε χρήσιμη η πρώτη, η δεύτερη είναι λειτουργία αναντικατάστατη για τη ανάπτυξη της προσωπικότητας.)

(3) Για να επαναφέρουμε, επομένως, στη σημερινή σχολική πράξη (κυρίως στις πολύ μικρές ηλικίες των εύπλαστων και ευάλωτων μαθητών) ένα μέρος των ωφελημάτων που απορρέουν από το συμβατικό βιβλίο, πρέπει να επαναφέρουμε τη θεμελιωδέστερη από τις δεξιότητες του γραμματισμού, την **Ανάγνωση για την απόλαυση και για τη βαθιά και στοχαστική κατανόηση**. Είναι μια ολόκληρη τέχνη (καίρια στο σύστημα της εκπαίδευσης των αρχαίων), σήμερα θλιβερά υποβαθμισμένη στο σχολείο, που πρέπει να αποκατασταθεί με τη συστηματική καλλιέργεια της αργής, εκφραστικής και καλοζυγισμένης (όχι στομφώδους και θεατρικής) ανάγνωσης - για την οποία μίλησε ήδη τον 19ο αιώνα ο Νίτσε - ήδη τότε πολύ νοσταλγικά.

Αλλά αυτό δεν μπορεί να το κάνει το σχολείο ξεκομμένα, αλλά μόνον συνδυαστικά με τη δεύτερη βασική δεξιότητα, τη **Γραφή**. Και οφείλει να συνδυαστεί με γραφή, προπάντων σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα σαν το ελληνικό που

ομολογουμένως υστερεί απελπιστικά σε αγωγή γραφής - δηλαδή τελικά σε ποιότητα παραγόμενου λόγου. Έχω προτείνει ως αντίδοτο την αρχή όχι απλώς γράφω πάνω σ' ό, τι διαβάζω, αλλά την πρακτική: κάθε μέρα και μία σελίδα γράψιμο: *Nulla dies sine pagina*. Διαβάζω λοιπόν και γράφω. Η άσκηση αυτή καλύπτει τη γραφή στη μεσαία κλίμακα. Να σημειωθεί ότι ειδικά το ελληνικό σχολείο έχει καθιερώσει την άσκηση στη σύνταξη είτε μεμονωμένων παραγράφων, είτε αναλυτικών εκθέσεων έκτασης 5-6 σελίδων (με συχνότητα οκτώ με δέκα εκθέσεων όλη τη χρονιά) - αλλά αγνοεί απολύτως τη μεσαία κλίμακα γραφής. Ό,τι θα ονομάζαμε *executive summary*: όπου σε 250-300 λέξεις συνθέτει κανείς με σαφήνεια και λιτότητα μια απάντηση στο πρόβλημα που τέθηκε στην τάξη εξ αφορμής ενός ερεθιστικού αναγνώσματος: ακριβής, λοιπόν, σύλληψη θέματος, τρία αδρά επιχειρήματα σε ισάριθμες παραγράφους, κατάληξη - συμπέρασμα. Για μαθητές ειδικά της λυκειακής ηλικίας, η έκθεση σε αναγνώσματα που καλλιεργούν αυτό που θα ονομάζαμε "προακαδημαϊκή" γραφή αποδείχεται σωτήρια για την απόκτηση της επιθυμητής ευχέρειας στον γραπτό λόγο. Την ίδια, ή ίσως και περισσότερη, ανάγκη έχουν και οι φοιτητές των ανωτάτων ιδρυμάτων και οι σπουδαστές των ανώτερων επαγγελματικών σχολών.

(4) Τι είδους όμως *αναγνώσματα* προσφέρονται για την άσκηση αυτή; - Θα έλεγα αναγνώσματα πρόσφορα για να εισαγάγουν τους νέους στον λεγόμενο **Δυτικό Αναγνωστικό Κανόνα** - τις τρεις περίπου εκατοντάδες μειζόνων συγγραφέων που αναγνωρίζονται καταστατικοί για τη διαμόρφωση της δυτικής σκέψης - στη λογοτεχνία, τη φιλοσοφία (ιδίως την πολιτική φιλοσοφία) και την επιστήμη. Αυτό αποτελεί το άλλο μεγάλο κέρδος της άσκησης Ανάγνωσης - Γραφής: η μύηση στον Δυτικό πολιτισμό, ο οποίος συμβαίνει να έχει θεμελιωθεί πάνω στην αρχαία Ελλάδα και Ρώμη. Έτσι ξαναγυρίζει κανείς στις ρίζες του, αλλά ως *ευρωπαίος πλέον* - ή όσο Ευρωπαίος μπορεί να είναι ο Νεοέλληνας...

Δεν μιλώ για κάτι ρομαντικό ή ανέφικτο. Όταν μιλάμε για το σπίτι μας, η εξοικείωση με τον Δυτικό Αναγνωστικό Κανόνα προβάλλει ως **εθνική και ευρωπαϊκή συνάμα ανάγκη**. Οι καιροί ου μενετοί. Στον ορίζοντα αναδύεται το άστρο άλλων οικονομικών δυνάμεων, που είναι συγχρόνως φορείς πολιτικής και πολιτιστικής ισχύος ξένης προς το "δυτικό μοντέλο", και η περίσφιξη γίνεται σε πολλά επίπεδα και συνδυασμένα. Μέρος μιας Δύσης που πιέζεται να ρίξει στον αγώνα *ταυτόχρονα* και το πολιτιστικό της κεφάλαιο και η Ελλάδα, οφείλει, κοιτάζοντας πέρα από το πρόβλημα της άμεσης οικονομικής επιβίωσης, να ανασυνταχτεί και ιστορικά και "φιλοσοφικά", ιδίως όταν τώρα, στην απακμή της Μεταπολίτευσης που ζούμε - όπως σε όλες τις κρίσεις - επαναποποθεούνται τα ζητήματα της εθνικής ταυτότητας και αμφισβητούνται έντονα ακόμη και οι μετριοπαθείς και ευφυείς λύσεις που έδωσε η Γενιά του '30 (ήδη συσσωρεύεται σημαντική εικονοκλαστική βιβλιογραφία χωρίς ουσιαστικό αντίλογο). Στον διάλογο αυτόν αδυνατεί να συμμετάσχει όποιος είναι αναλφάβητος στην κλασική Δυτική Σκέψη.

Ύστερα από δεκαετίες θητείας στους αρχαίους σοφούς και στη μελέτη της νεωτερικότητας αλλά και των Νέων Τεχνολογιών, τόσο στο πανεπιστήμιο όσο και στο σχολείο, με τον τρόπο αυτόν καταλαβαίνω πώς συνδυάζονται, στην εκπαίδευση-για-την-καινοτομία, Παράδοση και Νεωτερικότητα, δηλαδή: η Παράδοση και οι Νέες Τεχνολογίες· η ανάγνωση και η Γραφή· η Γραφή και το Διαδίκτυο· η Γραφή η συμβατική και η γραφή η πολυμεσική (αυτή που συρράπτει λόγο, εικόνα και ήχο/μουσική). Πρόκειται για μια Λύση Ολοκληρωμένη, με σαφή ιδεολογική θεμελίωση στα συμφέροντα της χώρας μας στην Ευρώπη και στον κόσμο, που εκκινεί από την εντατική καλλιέργεια της παράδοσης και είναι έτοιμη καθοδόν να συναντήσει τη δημιουργική χρήση των Νέων Τεχνολογιών και του Δικτύου. Μια λύση που προεκτείνει τη βασική πρόταση του Thomas Kuhn, για μια εκπαίδευση, *μέσα από την* παράδοση, αλλά *όχι για την* παράδοση, η οποία θα εκβάλλει στην αναζητούμενη σύνθεση - που είναι η πραγματική Καινοτομία.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ιωάννης Ν. Καζάζης είναι καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας στο ΑΠΘ. Γεννημένος στη Θεσσαλονίκη (1947), με σπουδές στην Κλασική Φιλολογία και στην Υπολογιστική Λεξικογραφία στα πανεπιστήμια Θεσσαλονίκης, Illinois και Yale, Πρόεδρος του "Κέντρου Ελληνικής Γλώσσας" (ΚΕΓ, ιδρύματος εφαρμοσμένης έρευνας για τη γλώσσα και τη γλωσσική πολιτική του Υπ. Παιδείας), και Πρόεδρος του "Εθνικού Συμβουλίου Παιδείας για την Πρωτοβάθμια και τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση".

Με εκτεταμένο ερευνητικό και συγγραφικό έργο αφενός σε: αρχαϊκή Λυρική Ποίηση, Έπος, Ιστοριογραφία, Επιγραφικό Επίγραμμα, Ιστορία των Ελληνικών Σπουδών στην Ευρώπη και αφετέρου στην Υπολογιστική Λεξικογραφία, τόσο τη Μεσαιωνική (συνεχίζοντας το πολύτομο *Λεξικό της Μεσαιωνικής Ελληνικής Δημόδους Γραμματείας* 1100-1669 του Εμμ. Κριαρά), όσο και τη Νεοελληνική (όπου συνεχίζει το πολύτιμο *A Modern Greek-English Dictionary* βάσει του Αρχείου του D.J. Georgacas).

Τα τελευταία χρόνια ασχολείται κυρίως με τη δημιουργική ενσωμάτωση των Νέων Τεχνολογιών στη Γλωσσική Διδασκαλία (Βάσεις Δεδομένων, ολοκληρωμένα ψηφιακά Διδακτικά Περιβάλλοντα, ψηφιακές κοινότητες πρακτικής και Αρχιτεκτονική του Ψηφιακού Μαθήματος). Έτσι, ενδεικτικά, στο πλαίσιο του ΚΕΓ δημιούργησε και διευθύνει τρία ψηφιακά περιβάλλοντα εργασίας: (α) τον "Κόμβο για την Ελληνική Γλώσσα" (<http://www.komvos.edu.gr>), (β), με Δ. Κουτσογιάννη, την "Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα" (<http://www.greek-language.gr>) (βασικός ελληνικός πυλώνας ελληνομάθειας εντός και εκτός χώρας) και την ψηφιακή κοινότητα για καθηγητές της ελληνικής γλώσσας αποσπασμένους σε πανεπιστήμια σε τον κόσμο, ΦΡΥΚΤΩΡΙΕΣ (<http://komvos.edu.gr/fryktories/index.php>).

"Ανταρτοπόλεμος: Το ορφανό παιδί της στρατηγικής"

Δρ. Σπυρίδων Α. Πλακούδας

Η Ευρεία Διάδοση του Ανταρτοπολέμου

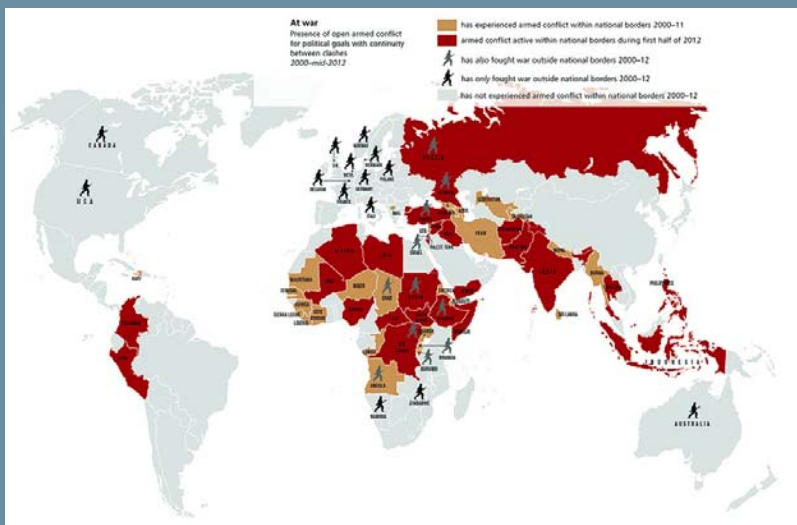
Μια απλή εξέταση της τεράστιας βιβλιογραφίας περί στρατηγικής αποκαλύπτει το ακόλουθο παράδοξο: οι διακρατικοί πόλεμοι αποτελούν σχεδόν εξ ολοκλήρου το αντικείμενο μελέτης των θεωριών περί πολέμου, παρ' όλο που οι ενδοκρατικοί πόλεμοι υπερέρχουν σημαντικά έναντι των αντίστοιχων διακρατικών από το 1945 και εντεύθεν¹. Πράγματι, ο ανταρτοπόλεμος (insurgency), ένας συνήθης τύπος ενδοκρατικού πολέμου που επηρέασε την μετά τον Β' Π.Π. εποχή εξίσου αποφασιστικά με τα πυρηνικά όπλα², παραδόξως δεν περιλαμβάνεται συχνά στο πρόγραμμα των "ορθόδοξων" στρατηγικών σπουδών πολλών κρατών. Η Ελλάδα, μια χώρα που έχει αναπτύξει στο διάβα των αιώνων μια μεγάλη παράδοση στον ανταρτοπόλεμο, δεν αποτελεί εξαίρεση στον κανόνα. Εντούτοις, η μελέτη του φαινομένου αυτού κρίνεται εξόχως αναγκαία στην μετά τον Ψυχρό Πόλεμο εποχή.

Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί πως εν έτει 2014 υπάρχουν 41 ενεργές εστίες συγκρούσεων ανά την υφήλιο οι οποίες ανήκουν όλες στην κατηγορία των ενδοκρατικών συγκρούσεων - αν και ορισμένες εσωτερικές συγκρούσεις (όπως λόγου χάρη οι εμφύλιοι πόλεμοι στη Συρία και τη Σομαλία ή η σύγκρουση στο Κασμίρ) έχουν διαχυθεί και στα γειτονικά κράτη. Αν εξαιρεθεί η ακατοίκητη Ανταρκτική, ανταρτοπόλεμοι συναντώνται αυτή τη χρονική περίοδο σε κάθε ήπειρο του πλανήτη - μηδέ εξαιρουμένης της Ωκεανίας³. Ακόμα και στην Ευρώπη πλέον εμφανίστηκε πάλι ο ανταρτοπόλεμος με την πρόσφατη κρίση στην Ανατολική Ουκρανία.

1. Kalevi J. Holsti, *The State, War and the State of War* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996), σελ. 22-24.

2. Fred Halliday, *Rethinking International Relations* (London: Macmillan, 1994), σελ. 126

3. Στην Δυτική Παπούα, που κατέχει η Ινδονησία από το 1969, διεξάγεται ένας βίαιος ανταρτοπόλεμος μεταξύ της κεντρικής κυβέρνησης της Ινδονησίας και των ιθαγενών λαών της Παπούας. Για περισσότερες πληροφορίες, επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.warsintheworld.com/?page=static1329446051>.

Εικόνα 1: Χάρτης με τις συγκρούσεις ανά την υφήλιο εν έτει 2014

Η Φύση του Ανταρτοπολέμου

Πώς ορίζεται ο ανταρτοπόλεμος; Το εγχειρίδιο των Αμερικανικών ενόπλων δυνάμεων για τον ανταρτοπόλεμο (της αναθεωρημένης έκδοσης του 2007) προσφέρει την εγκυρότερο ορισμό του φαινομένου. Ο ανταρτοπόλεμος ορίζεται, ενδεικτικά, ως "ένας οργανωμένος και παρατατεμένος πολιτικο-στρατιωτικός αγώνας που στοχεύει να αποδυναμώσει τον έλεγχο και τη νομιμοποίηση μιας κατεστημένης κυβέρνησης, κατοχικής δύναμης ή άλλης πολιτικής αρχής και παράλληλα να ενδυναμώσει τον έλεγχο των ανταρτών". Έλεγχο πάνω σε τι; Μα φυσικά πάνω στον (τοπικό) πληθυσμό, εφόσον ο κύριος στόχος σε αυτό τον τύπο πολέμου αφορά στο να "κινητοποιηθούν οι άνθρωποι σε έναν αγώνα για πολιτικό έλεγχο και νομιμοποίηση"⁴.

Εν συντομία, ο ανταρτοπόλεμος αντιστοιχεί επί της ουσίας σε έναν "ένοπλο διαγωνισμό" για τον έλεγχο του τοπικού πληθυσμού - ο οποίος αποτελεί πέρα από κάθε αμφιβολία το κλειδί για τη νίκη - μεταξύ ενός μη κρατικού δρώντος που εφαρμόζει μια άτακτη μέθοδο πολέμου και μιας κατεστημένης κρατικής αρχής⁵. Ο ανταρτοπόλεμος αποτελεί λοιπόν έναν πόλεμο που διεξάγεται ανάμεσα στους ανθρώπους⁶ - δηλαδή έναν "πόλεμο που διεξάγεται από τους λίγους αλλά που εξαρτάται από την υποστήριξη των πολλών" όπως εύστοχα παρατήρησε ο κορυφαίος Βρετανός στρατηγικός διανοητής, Μπάζιλ Λιντλ Χαρτ⁷. Όπως εύστοχα σημείωσε ο μέγας θεωρητικός και πρακτικός του

4. U.S. Department of the Army, "The U.S. Army/Marine Corps Counterinsurgency Field Manual: U.S. Army Field Manual 3-24: Marine Corps Warfighting Publication No. 3-33.5" (Chicago; London: Chicago University Press, 2007), σελ. 1, 8.

5. Colin S. Gray, "Irregular Warfare, One Nature, Many Characters", *Strategic Studies Quarterly*, Τόμος 1, Νούμερο 2 (Χειμώνας 2007), σελ. 43-44.

6. Gray, "Irregular Warfare", p. 43.

7. Basil Henry Liddell Hart, *Strategy* (New York: Praeger, 1954, τυπωμένο εκ νέου ως

ανταρτοπολέμου, Μάο Τσε Τουνγκ, οι "αντάρτες είναι ψάρια και οι άνθρωποι το νερό μέσα στο οποίο κολυμπούν"⁸.

Εφόσον οι αντάρτες και η κυβέρνηση ερίζουν για τον έλεγχο επί του πληθυσμού, και οι δύο αντιμαχόμενες παρατάξεις ασκούν "διαιρεμένες" ή "πολλαπλές / επικαλυπτόμενες κυριαρχίες" πάνω στον (τοπικό) πληθυσμό και υποχρεώνουν τους αμάχους - οι οποίοι συνήθως παραμένουν ουδέτεροι κατά το μεγαλύτερο μέρος της σύγκρουσης - να επιλέξουν στρατόπεδο⁹. Κατά τον πολύνεκρο εμφύλιο πόλεμο της Αλγερίας (1991-2002) μεταξύ της στρατιωτικής δικτατορίας και των ισλαμιστών ανταρτών, οι κάτοικοι της υπαίθρου παραπονιούνταν πως υπάκουαν στην ουσία σε δύο κυβερνήσεις - τη νόμιμη κυβέρνηση του Αλγερίου κατά τη διάρκεια της ημέρας και την ισλαμική κατά τη διάρκεια της νύχτας.

Εν κατακλείδι, ο (τοπικός) πληθυσμός αποτελεί το "κέντρο βαρύτητας" για τις δύο αντίπαλες παρατάξεις (την κυβέρνησης και τους αντάρτες)· όποια από τις δύο καταφέρει να επιβάλλει τον έλεγχό της επί του πληθυσμού, κερδίζει τον πόλεμο εν τέλει. Παρ' όλο που οι στρατηγικοί στόχοι και των δύο αντιμαχόμενων πλευρών στον ανταρτοπόλεμο ταυτίζονται (δηλαδή ο έλεγχος επί του πληθυσμού), εντούτοις υφίσταται μια εμφανής ασυμμετρία μεταξύ των δύο αντιπάλων ως προς την ισχύ, την οργανωτική δομή και τον τρόπο επιχείρησής (modus operandi) τους. Οι αντάρτες διαχρονικά αποτελούν την αδύναμη πλευρά στην ενδοκρατική αυτή σύγκρουση και επομένως επιλέγουν να διεξάγουν έναν άτακτο πόλεμο (irregular warfare) προκειμένου να αντισταθμίσουν τις αδυναμίες τους αυτές¹⁰. Αν και όπλο της ασθενέστερης πλευράς, δεν πρέπει επ' ουδενί λόγο να υποτιμάται η αξία του άτακτου πολέμου ως παράγοντα νίκης. Οι κομμουνιστές Κουβανοί αντάρτες υπό τον Κάστρο ανέτρεψαν το 1959 το δικτατορικό καθεστώς του Μπατίστα αλλά και οι "αγωνιστές του ιερού πολέμου" (muhajedin) διεξήγαν έναν αιματηρό - και εν τέλει επιτυχή - ανταρτοπόλεμο κατά της κομμουνιστικής κυβέρνησης του Αφγανιστάν αλλά και των Σοβιετικών συμμάχων της επί μια δεκαετία (1979-1989). Ενδέχεται οι αντάρτες να διεξάγουν παροδικά έναν άτακτο πόλεμο μέχρις ότου να αποκτήσουν σταδιακά την μαχητική ισχύ, την οργανωτική δομή και τον τρόπο επιχείρησης ενός τακτικού στρατού. Η μετάβαση, όμως, από τον άτακτο στον συμβατικό πόλεμο ενδέχεται να προκαλέσει μη αναστρέψιμη καταστροφή στους αντάρτες εάν πραγματοποιηθεί πρόωρα. Όπως καθαρά φάνηκε στην περίπτωση του εμφυλίου πολέμου στην Ελλάδα (1946-1949), η πρόωρη μετάβαση των ανταρτών στο στάδιο του συμβατικού πολέμου κατά την τελευταία φάση της σύγκρουσης (1948-1949) οδήγησε στη συντριπτική ήττα τους.

New York: Meridian, 1991), σελ. xv.

8. Mao Tse Tung, *On Guerrilla Warfare*, μετάφραση και επιμέλεια από τον Samuel B. Griffin (New York: Praeger, 1961), Chapter VI (The Political Problems of Guerrilla Warfare).

9. Alexander B. Downes, "Draining the Sea by Filling the Graves: Investigating the Effectiveness of Indiscriminate Violence as a Counterinsurgency Strategy", *Civil Wars*, Τόμος. 9, Νούμερο 4 (Δεκέμβριος 2007), σελ. 423-424.

10. Stathis N. Kalyvas, "Warfare in Civil Wars", στο Isabelle Duyvesteyn and Jan Ångström (επιμ.): *Rethinking the Nature of War* (Abingdon: Frank Cass, 2005), σελ. 91

Ορισμένοι "Μύθοι" για τον Ανταρτοπόλεμο

Ο ανταρτοπόλεμος αποτελεί ένα υποείδος του άτακτου πολέμου (irregular warfare)¹¹ - αν και ενίοτε χρησιμοποιείται ο ευρύτερο όρος "άτακτος πόλεμος" (irregular warfare) όταν μελετάται ο ανταρτοπόλεμος (insurgency)¹². Η τρομοκρατία συνιστά το άλλο υποείδος του άτακτου πολέμου με το οποίο πολλάκις συγχέεται ο ανταρτοπόλεμος. Ένα αντάρτικο κίνημα ίσως χρησιμοποιήσει τρομοκρατικές μεθόδους (π.χ. απαγωγές και δολοφονίες αντιφρονούντων ή τυφλά βομβιστικά κτυπήματα) κατά καιρούς, αλλά αυτό δεν σημαίνει πως αποτελεί μια τρομοκρατική οργάνωση. Η τρομοκρατία αποσκοπεί στο να προκαλέσει φόβο στον πληθυσμό ώστε να εξυπηρετηθούν τα συμφέροντα μιας βίαιης μειοψηφίας. Ο ανταρτοπόλεμος, κατ' αντιδιαστολή, συνίσταται σε έναν παρατεταμένο πολιτικο-στρατιωτικό αγώνα που διεξάγεται από ένα ένοπλο πολιτικό κίνημα στο όνομα ενός διακριτού πολιτικού στόχου¹³. Εντούτοις, τα όρια μεταξύ της τρομοκρατίας και του ανταρτοπολέμου ενίοτε γίνονται δυσδιάκριτα. Παραδείγματος χάρη, σε ποια κατηγορία πρέπει να ταξινομήσουμε το Ισλαμικό Κράτος; Αποτελεί μια αδίστακτη τρομοκρατική οργάνωση που διαπράττει φρικαλεότητες κατά συρροή ή ένα αντάρτικο κίνημα που ασκεί αδιάκριτη βία ώστε να ενσπείρει τρόπομο στους αντιπάλους του και να εγκαθιδρύσει ένα Ισλαμικό κράτος που εν τέλει θα ενώνει τους Σουνίτες Μουσουλμάνους της Συρίας και του Ιράκ; Σχεδόν πάντα, η απάντηση που δίνεται σε τέτοια ερωτήματα εξαρτάται πρώτα και κύρια από τις πολιτικές σκοπιμότητες της κυβέρνησης που αντιμετωπίζει μια ασύμμετρη απειλή. Ως γνωστόν, το καθεστώς του Άσαντ στη Συρία χαρακτηρίζει συλλήβδην τους αντάρτες ως τρομοκράτες. Το ίδιο συμβαίνει στη γείτονα χώρα, όπου και το Τουρκικό κράτος επί δεκαετίες δαιμονοποιούσε τους Κούρδους αυτονομιστές αντάρτες ως τρομοκράτες.

Ο ανταρτοπόλεμος δεν συγχέεται μόνο με την τρομοκρατία αλλά και με άλλα είδη πολέμου όπως ο εμφύλιος πόλεμος. Πράγματι, ο ανταρτοπόλεμος έχει αποκτήσει στο διάβα των αιώνων μια πληθώρα ονομάτων (συμμοριτισμός, ασύμμετρος πόλεμος κτλ.). Για την ακρίβεια, 36 όροι χρησιμοποιούνται στην Αγγλόφωνη βιβλιογραφία περί στρατηγικής που αναφέρονται σε ένα και μόνο φαινόμενο¹⁴. Αυτή η πληθώρα εννοιών, όμως, επιφέρει περισσότερη ζημία παρά ωφέλεια εφόσον προκαλεί μια σύγχυση στους ακαδημαϊκούς και διαμορφωτές πολιτικής σχετικά με την πραγματική φύση του ανταρτοπολέμου¹⁵. Πώς πρέπει να χαρακτηριστεί, παραδείγματος χάρη, η σύγκρουση στην Ανατολική Ουκρανία μεταξύ των Ρωσόφωνων ανταρτών και της Ουκρανικής κυβέρνησης του Κιέβου; Τρομοκρατία από μια μειοψηφία Ρώσων και Ρωσόφωνων εγκληματιών υποκινούμενων από το Κρεμλίνο; Ένας πόλεμος δια αντιπροσώπων (war by

11. U.S. Department of the Army, "U.S. Army/Marine Corps Counterinsurgency", σελ. 1.

12. Gray, "Irregular Warfare", σελ. 39-45.

13. James D. Kiras, "Irregular Warfare" στο David Jordan et al. (επιμ.): *Understanding Modern Warfare* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), σελ. 187-188.

14. M. L. R. Smith, "Guerrillas in the Mist: Reassessing Strategy and Low Intensity Warfare", *Review of International Studies*, Τόμος 29, Νούμπερο 1 (Ιανουάριος 2003), σελ. 21.

15. Harry G. Summers Jr., "A War Is War Is a War Is a War" στο Loren B. Thompson (επιμ.): *Low-Intensity Conflict: The Pattern of Warfare in the Modern World* (Lexington,

proxy) μεταξύ της Ρωσίας (που υποκινεί τους Ρωσόφωνους σε εξέγερση) και της Δύσης (που ανοικτά υποστηρίζει το μεταβατικό καθεστώς του Κιέβου); Ή μήπως αναρτοπόλεμος που συσπειρώνει γύρω από το αίτημα της ανεξαρτησίας ένα τμήμα του Ρωσόφωνου πληθυσμού της Ανατολικής Ουκρανίας; Αναλόγως πως εκλαμβάνει μια κυβέρνηση μια ασύμμετρη απειλή, αναλόγως θα αντιδράσει. Μια κυβέρνηση θα αναλάβει διαφορετική δράση κατά μιας τρομοκρατικής οργάνωσης σε σχέση με ένα αντάρτικο κίνημα που απολαμβάνει της υποστήριξης ή έστω ανοχής ενός μεγάλου τμήματος του πληθυσμού. Μια λάθος εκτίμηση, όμως, μπορεί να στοιχίσει ακριβά σε μια κυβέρνηση. Το 1946 η νεοεκλεγείσα μοναρχική κυβέρνηση της Ελλάδος υποτίμησε το εμβρυϊκό αντάρτικο των κομμουνιστών ως "συμμοριτισμό" και μόνο μετά από βαριές ήττες στα βουνά της ηπειρωτικής χώρας συνειδητοποίησε ότι αντιμετώπιζε ένα ισχυρό αντάρτικο κίνημα που υποστηριζόταν από τα κομμουνιστικά καθεστώτα των Βαλκανίων.

Table 1. *Low intensity warfare and its variants.*

Anti-colonial war	Low intensity conflict
Asymmetric warfare	Low level war
Bandit warfare	Limited war
Civil disturbance	Partisan war
Civil war	Peasant war
Civil-military strife	People's war
Colonial war	Policing and public order
Complex emergencies	Political violence
Ethnic conflict	Rebellion
Guerrilla warfare	Resistance
Hit and run tactics	Revolt
Insurgency	Revolutionary war
Insurrection	Small war
Internal war	Sub-conventional war
Intra-state war	Sub-limited war
Irregular war	Sub-state war
Non-state warfare	Unconventional war
Wars of national liberation	Uprising

Εικόνα 2: Οι διάφορες ονομασίες του ανταρτοπολέμου στη διεθνή βιβλιογραφία

Μια επισκόπηση της στρατιωτικής ιστορίας αποδεικνύει πως η έννοια του ανταρτοπολέμου αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε μέσα στο χρόνο εξαιτίας των μοναδικών σε κάθε ιστορική περίοδο συνθηκών¹⁶. Παραδείγματος χάρη, οι ανταρτοπόλεμοι στα υπερπόντια εδάφη των αποκοιικών Ευρωπαϊκών δυνάμεων κατά τον 19ο αιώνα ονομάζονταν υποτιμητικά "μικροί πόλεμοι" (small wars). Το ίδιο ακριβώς φαινόμενο κατά τον Ψυχρό Πόλεμο έλαβε την ονομασία "επαναστατικός πόλεμος" (revolutionary warfare)· προβλήθηκε ως ένα πρωτοφανές είδος πολέμου που συνδύαζε το αντάρτικο υπαίθρου με τον πολιτικό αγώνα και που συνιστούσε το όχημα των κομμουνιστών για την εκδήλωση και εμπέδωση της επαναστατικής δράσης στον Τρίτο Κόσμο¹⁷. Ακόμα και τώρα στην

Mass.: Lexington Books, 1989), σελ. 31-34, 44-47.

16. Robin Corbett, *Guerrilla Warfare: From 1939 to the Present Day* (London: Guild Publishing, 1986), σελ. 10-21.

17. Beatrice D. Heuser, *The Evolution of Strategy: Thinking War from Antiquity to the Present* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010), σελ. 391, 394, 396.

αυγή του 21ου αιώνα, η έννοια του ανταρτοπολέμου συνεχίζει να εξελίσσεται και, προπαντός, να διχάζει.

Παρ' όλο που ορισμένοι ακαδημαϊκοί ισχυρίστηκαν πως μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου εμφανίστηκαν ένεκα της παγκοσμιοποίησης "σύγχρονοι ανταρτοπόλεμοι" ανά την υφήλιο που διαφέρουν ριζικά σε σχέση με τους προγενέστερους¹⁸, μια προσεκτική μελέτη της δράσης των σύγχρονων ανταρτοπολέμων αποδεικνύει ακριβώς το αντίθετο. Στην πραγματικότητα, μόνον οι τακτικές και επιχειρησιακές πτυχές των ανταρτοπολέμων που εξερράγησαν μετά τη λήξη του Ψυχρού Πολέμου έχουν αλλάξει άρδην (όπως, λόγου χάρη, η ευρεία χρήση του διαδικτύου από τους αντάρτες για τη στρατολόγηση νέων μελών ή την προπαγάνδη του κεντρικού μηνύματός τους). Η στρατηγική επιδίωξη, όμως, των ανταρτών παραμένει αναλλοίωτη στον χρόνο: η βίαιη ανατροπή μιας κρατικής αρχής μέσω της χρήσης μιας στρατηγικής φθοράς (attritional strategy) σε βάθος χρόνου¹⁹. Η σύγχρονη ιστορία της Ελλάδας τεκμηριώνει τον παραπάνω ισχυρισμό: ότι δηλαδή οι τεχνολογικές, κοινωνικο-οικονομικές και πολιτικές μεταβολές από εποχή σε εποχή επηρεάζουν μόνο τις τακτικές και επιχειρησιακές πτυχές των αντάρτικων κινήματων. Οι ορεινές κοινότητες της Ελλάδας συγκρότησαν αντάρτικα σώματα που πολέμησαν διαδοχικά εναντίον του Οθωμανικού στρατού κατά την Ελληνική Επανάσταση, των Βούλγαρων κομιτατζήδων κατά τον Μακεδονικό Αγώνα αλλά και των Γερμανικών, Βουλγαρικών και Ιταλικών στρατευμάτων κατοχής κατά τον Β' Π.Π.. Αν και η στρατηγική επιδίωξη αυτών των αντάρτικων σωμάτων παρέμενε η ίδια (δηλαδή η εκδίωξη του αλλόφυλου κατακτητή), εντούτοις ο τρόπος επιχείρησής τους τους διέφερε σημαντικά από εποχή σε εποχή. Οι αρματολοί και κλέφτες επί Τουρκοκρατίας διέφεραν ριζικά ως προς την οργανωτική δομή και τον τρόπο επιχειρήσεώς τους με τον ΕΛΑΣ επί Κατοχής.

Οι σύγχρονες ασύμμετρες απειλές όχι μόνο φαίνονται διαφορετικές αλλά και φαντάζουν πολύ ισχυρές σε σχέση με τις προγενέστερες. Η ανάπτυξη διακρατικών αντάρτικων κινήματων (όπως λόγου χάρη το Ισλαμικό Κράτος), η ευρεία διάδοση επικίνδυνων όπλων (όπως παραδείγματος χάρη υπερσύγχρονα φορητά αντιαρματικά όπλα) σε μη κρατικούς δρώντες, η μαζική χρήση νέων τεχνολογιών (πρωτίστως το διαδίκτυο) από μη κρατικούς δρώντες, η ισχυρή διασύνδεση μεταξύ των πολιτικο-στρατιωτικών δράσεων των μη κρατικών δρώντων με τις εξελίξεις ανά τον υφήλιο (μία επίθεση κατά ενός αγωγού πετρελαίου μπορεί να προκαλέσει ραγδαία πτώση στα μεγάλα χρηματιστήρια ανά τον κόσμο), η εύκολη πρόσβαση των μη κρατικών δρώντων σε οικονομικούς πόρους (κυρίως χάρη στο εμπόριο λευκής σαρκός ή τη διακίνηση ναρκωτικών) και ανθρώπινο δυναμικό (μέσω νέων μηχανισμών στρατολόγησης όπως το διαδίκτυο) και η στενή συνεργασία μεταξύ μη κρατικών δρώντων (όπως μεταξύ της Χαμάς και της Χεζμπολλάχ) αποδεικνύει πως στην αναδυόμενη εποχή της παγκοσμιοποίησης ο έλεγχος που τα κράτη ασκούν πλέον επί του διεθνούς συστήματος έχει μειωθεί αρκετά.

Οι δαπανηροί σε αίμα και χρήμα και ατέρμονοι πόλεμοι της Δύσης στα πλαίσια του Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας από το 2001 κι εντεύθεν (επί

18. Steven Metz, *The Future of Insurgency* (Carlisle Barracks, PA.: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1993), σελ. 11-16.

19. Richard H. Shultz and Andrea J. Dew, *Insurgents, Terrorists and Militias: The Warriors of Contemporary Combat* (New York: Columbia University Press, 2006), σελ. 261-263.

παραδείγματι ο πόλεμος στο Αφγανιστάν) οδήγησαν αρκετούς ακαδημαϊκούς να αμφιβάλλουν κατά πόσο δύναται μια κυβέρνηση - παρά την όποια ισχύ της - να αντιμετωπίσει με επιτυχία τις νέες μη συμβατικές απειλές²⁰. Βέβαια το ίδιο ακριβώς ισχυρίζονται στα έργα τους αρκετοί θεωρητικοί και πρακτικοί του ανταρτοπολέμου (όπως παραδείγματος χάρη ο Τσε Γκεβάρα)²¹. Αυτοί οι ισχυρισμοί όμως δεν αντιστοιχούν στην πραγματικότητα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις δύο σύγχρονων ερευνητών, η μεγάλη πλειοψηφία των ανταρτοπολέμων από το 1815 κι εντεύθεν έχουν τερματιστεί με ήττα των ανταρτών²². Νίκη κατά ενός αντάρτικου κινήματος δεν σημαίνει κι απαραίτητα οριστική ειρήνευση μιας χώρας. Ο χρόνος και ο χώρος επιτρέπουν στους αντάρτες να ανασυνταχθούν και να ανακτήσουν το χαμένο έδαφος σχετικά γρήγορα. Επί της ουσίας, ο ανταρτοπόλεμος αποτελεί μια από τις πιο "ελαστικές μορφές άτακτου πολέμου σε όρους ήττας"²³. Τρανό παράδειγμα αποτελεί το αντάρτικο κίνημα των Κούρδων του Ιράκ. Από τις αρχές του 20ου αιώνα κι εντεύθεν, οι Κούρδοι δεν σταμάτησαν να εξεγείρονται κατά της κεντρικής κυβέρνησης του Ιράκ (1919, 1922-1924, 1931, 1942, 1961-1970, 1974-1975, 1976-1979, 1980-1988, 1991) παρά τις επαναλαμβανόμενες ήττες τους και παρά την αντίθεση των όμορων με το Ιράκ κρατών στο ενδεχόμενο ενός ανεξάρτητου Κουρδικού κράτους. Εν τέλει, οι Κούρδοι του Ιράκ απέκτησαν την πολυπόθητη ανεξαρτησία τους - όχι όμως εξαιτίας της χρόνιας αντάρτικης δράσης τους στα βουνά του Κουρδιστάν.

Όντως, αρκετές φορές η νίκη των ανταρτών αποδίδεται εξ ολοκλήρου στις στρατιωτικές τους επιτυχίες. Όπως όμως εύστοχα έχει επισημάνει ένας Έλληνας ακαδημαϊκός, ο ανταρτοπόλεμος δεν "αποτελεί από μόνος του υψηλή στρατηγική" και, ως συνέπεια, η επίτευξη της τελικής νίκης "εξαρτάται από τον συντονισμό του με άλλες πτυχές της υψηλής στρατηγικής και φυσικά από το διεθνές περιβάλλον"²⁴. Παρά τις ηρωικές τους προσπάθειες και την έξωθεν υποστήριξή τους, οι "αγωνιστές του ιερού πολέμου" δεν κατάφεραν να νικήσουν τα Σοβιετικά στρατεύματα κατά τον πόλεμο στο Αφγανιστάν. Οι Σοβιετικοί αποχώρησαν από την χώρα το 1989 εξαιτίας μιας σειράς παραγόντων: το βαρύτατο οικονομικό κόστος (η αναμικτή Σοβιετική οικονομία παρέπαιε λόγω των μεγάλων εξόδων του πολέμου), το διαρκώς αυξανόμενο τίμημα σε ανθρώπινες ζωές, τη διογκούμενη αντίδραση της Σοβιετικής κοινής γνώμης σε έναν παρατεταμένο πόλεμο, τη δραματική όξυνση των σχέσεων της Μόσχας με τη Δύση και, τέλος, την ανάρρηση στην εξουσία στην Μόσχα ενός μετριοπαθούς και μεταρρυθμιστή ηγέτη που ήθελε να βγάλει τη χώρα από το διπλωματικό, στρατιωτικό και οικονομικό τέλμα.

Η Στρατηγική κατά του Ανταρτοπολέμου

Πώς επιλέγει μια κυβέρνηση να αντιμετωπίσει την ένοπλη δράση ενός μη κρατικού δρώντα; Παρά τις κατά καιρούς φιλότιμες προσπάθειες των

20. Martin Van Creveld, *The Changing Face of War: Combat from the Marne to Iraq* (New York: Pressidio Press, 2006), σελ. 268.

21. Walter Laqueur (επιμ.), *The Guerrilla Reader: A Historical Anthology* (Philadelphia: Temple University Press, 1977), σελ. 189-196, 203-211.

22. Sebastian L.V. Gorka and David Kilcullen, "An Actor-Centric Theory of War: Understanding the Difference between COIN and Counterinsurgency", *Joint Force Quarterly*, Νούμερο 60 (1ο Τετράμηνο 2011), σελ. 17.

23. Kiras, "Irregular Warfare", σελ. 229-232.

24. Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, "Θεωρία Ανταρτοπολέμου" (Αθήνα: Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, 2000), σελ. 6.

στρατηγικών διανοητών να οριοθετήσουν μια συγκεκριμένη μορφή αντίδρασης κατά του ανταρτοπολέμου, δεν έχει προς ώρας επινοηθεί ένας καθιερωμένος τύπος "αντί-αντάρτικου" (counter-insurgency) που να εφορμίζεται απαρέγκλιτα σε κάθε περίπτωση²⁵. Εντούτοις, δύο κύριες σχολές σκέψης έχουν αναγνωρισθεί στη θεωρία και πρακτική του αντί-αντάρτικου. Οι οπαδοί μιας "εχθρικο-κεντρικής προσέγγισης" (enemy-centric approach) αντιλαμβάνονται την στρατιωτική ήττα των ανταρτών ως την πρωταρχική αποστολή της εκάστοτε κυβέρνησης· σύμφωνα με την κεντρική ιδέα της προσέγγισης αυτής, η εξόντωση των ανταρτών θα τερματίσει την εξέγερση του (τοπικού) πληθυσμού. Εκλαμβάνοντας το αντί-αντάρτικο ως μια απλή έκφανση του συμβατικού πολέμου, αυτή η σχολή σκέψης διαθέτει ένα διακριτά επιθετικό χαρακτήρα και συνοδεύεται συνήθως από υψηλά επίπεδα βίας κατά τόσο των ανταρτών όσο και των (τοπικών) πληθυσμών που τους υποστηρίζουν²⁶. Παραδείγματος χάρη, το δεσποτικό καθεστώς του Άσαντ στη Συρία ακολουθεί μια "εχθρικο-κεντρική προσέγγιση" στην αντί-αντάρτικη εκστρατεία του κατά της ένοπλης αντιπολίτευσης: επιτίθεται στους αντάρτες και τους τοπικούς πληθυσμούς που τους υποστηρίζουν με αδιάκριτη βία (λόγου χάρη, αεροπορικούς βομβαρδισμούς που ισοπεδώνουν πόλεις ολόκληρες) μέχρι την τελική τους εξόντωση ή εκδίωξη - επιδεικνύοντας παγερή αδιαφορία για τις ανθρώπινες απώλειες.

Στον αντίποδα, οι υπέρμαχοι μιας "πληθυσμιο-κεντρικής προσέγγισης" υποστηρίζουν πως η εκάστοτε κυβέρνηση πρέπει να αποκτήσει τον έλεγχο επί του πληθυσμού ώστε να απομονώσει και εξοντώσει τους (αποδυναμωμένους πλέον) αντάρτες. Η σχολή αυτή σκέψης πρεσβεύει πως ο (τοπικός) πληθυσμός αποτελεί το κλειδί για τη νίκη στον άτακτο πόλεμο τόσο για τους αντάρτες όσο και για την κυβέρνηση και υποστηρίζει πως η κυβέρνηση πρέπει να ασκήσει έλεγχο επί του τελευταίου²⁷. Η "πληθυσμιο-κεντρική προσέγγιση" διακρίνεται σε δύο υποκατηγορίες στη βάση των τρόπων που η εκάστοτε κυβέρνηση μεταχειρίζεται για να διασφαλίσει τον έλεγχο επί του πληθυσμού: μια "πληθυσμιο-κεντρική προσέγγιση" με έμφαση στην επιλεκτική ή ακόμα και αδιάκριτη βία και μια "πληθυσμιο-κεντρική προσέγγιση" με έμφαση στη στοχευμένη βία και τις ρηξικέλευθες μεταρρυθμίσεις²⁸. Σύμφωνα με την πρώτη προσέγγιση, οι αντάρτες αποτελούν μια βίαιη μειοψηφία που χρησιμοποιεί εξαναγκασμό (coercion) ώστε να αποσπάσει τη στήριξη της "σιωπηλής πλειοψηφίας" του πληθυσμού και, επομένως, η κυβέρνηση πρέπει να μεταχειριστεί ακόμα μεγαλύτερο εξαναγκασμό για να υποτάξει τον πληθυσμό στην εξουσία της και, άρα, να εξαλείψει τους ολοένα και περισσότερους απομονωμένους και αποδυναμωμένους αντάρτες²⁹. Οι Σοβιετικοί, παραδείγματος χάρη, μετέφεραν βίαια ολόκληρα έθνη στην Κεντρική Ασία ή ακόμα χρησιμοποιούσαν δηλητηριώδη αέρια ούτως ώστε να στερήσουν από τους αντάρτες τη ζωτικής σημασίας υποστήριξη από τον φίλιο (τοπικό) πληθυσμό. Σύμφωνα με τη δεύτερη προσέγγιση, οι αντάρτες συνιστούν ένα ένοπλο μαζικό κίνημα που εκφράζει βίαια τη απαρέσκεια του (τοπικού) πληθυσμού για την κυβέρνηση και,

25. David Kilcullen, *The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One* (London: C. Hurst, 2009), σελ. 183.

26. Kilcullen, *Accidental Guerrilla*, σελ. xv; Heuser, *Evolution of Strategy*, σελ. 422-427.

27. Kilcullen, *Accidental Guerrilla*, σελ. xv.

28. Spyridon A. Plakoudas, "The Greek Civil War, 1946-1949: How the Royalist Regime Countered the Communist Insurgency" (Ph.D Thesis, University of Reading, 2014), σελ. 39.

29. Plakoudas, "Greek Civil War", σελ. 39

επομένως, η κυβέρνηση οφείλει να απομονώσει τον (τοπικό) πληθυσμό από τους αντάρτες με ένα συνδυασμό στοχευμένων μεταρρυθμίσεων και πολεμικών επιχειρήσεων ακριβείας και, εν τέλει, να κατανικήσει τους αντάρτες. Κατά την κομμουνιστική εξέγερση στην Μαλαισία (1948-1960), οι Βρετανοί υπονόμισαν τη λαϊκή υποστήριξη για τους αντάρτες υποσχόμενοι εθνική ανεξαρτησία στους Μαλαισιανούς και μεταφέροντας εκατοντάδες χιλιάδες χωρικούς σε νέους καταυλισμούς υπό αυστηρή κρατική εποπτεία.

Παρά την ευρεία αποδοχή της από τους ακαδημαϊκούς κύκλους και τις στρατιωτικές σχολές της Δύσης στην αυγή του 21ου αιώνα³⁰, η "πληθυσμιακο-κεντρική προσέγγιση" δεν συνιστά από μόνη της υψηλή στρατηγική. Η σχολή αυτή σκέψης έχει πρόσφατα δεχθεί έντονη κριτική ως μια υπερεκτιμημένη προσέγγιση η οποία έχει αναχθεί από τους οπαδούς της σε "μαγική φόρμουλα" για αντι-αντάρτικες εκστρατείες ενώ στην πραγματικότητα επικεντρώνεται σε επιχειρησιακά και τακτικά ζητήματα³¹. Άλλωστε, παρά τη διακηρυγμένη υιοθέτηση μιας "πληθυσμιακο-κεντρικής προσέγγισης" από τις ΗΠΑ κατά τις αντι-αντάρτικες εκστρατείες στο Ιράκ και το Αφγανιστάν το 2007 και 2010 αντίστοιχα, οι αντι-αντάρτικες πολιτικές της Ουάσινγκτον επικεντρώθηκαν επί της ουσίας στη στρατιωτική δράση και παρήγαν μόνο βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα.

Υπάρχουν, όμως, ορισμένες αρχές στις αντι-αντάρτικες εκστρατείες που οφείλει να λαμβάνει υπόψη η εκάστοτε κυβέρνηση³².

A) Η ενίσχυση της νομιμοποίησης της κατεστημένης κρατικής αρχής πρέπει να αποτελεί την ύψιστη προτεραιότητα της κυβέρνησης εφόσον ο ανταρτοπόλεμος δεν συνιστά επί της ουσίας παρά μια ένοπλη διαπάλη για νομιμοποίηση και λαϊκή υποστήριξη. Όπως ήταν αναμενόμενο, το απονομιμοποιημένο και ανίκανο κομμουνιστικό καθεστώς της Καμπούλ κατέρρευσε λίγο μετά την αποχώρηση των Σοβιετικών από το Αφγανιστάν.

B) Η κυβέρνηση πρέπει να συντονίσει άριστα τις πολιτικές και στρατιωτικές δράσεις της και να τις θέσει υπό την εποπτεία μιας ύψιστης ενιαίας αρχής ώστε να αποφύγει την πολυφωνία και какоφωνία στη λήψη αποφάσεων. Όπως φαίνεται και στον τωρινό πόλεμο στο Αφγανιστάν, η απουσία ενός ανώτατου φορέα λήψης αποφάσεων στην Καμπούλ εμποδίζει την εφαρμογή μιας σωστής και συνεπούς αντι-αντάρτικης πολιτικής έναντι των Ταλιμπάν.

Γ) Η πολιτική εξουσία πρέπει να κατέχει τα πρωτεία στη λήψη και εφαρμογή των αποφάσεων και η στρατιωτική ηγεσία πρέπει να υπόκειται στον έλεγχο των πολιτικών προϊσταμένων της. Η αυτονόμηση της στρατιωτικής από την πολιτική εξουσία εγκυμονεί σοβαρούς κινδύνους. Κατά τον πόλεμο της Αλγερίας (1954-1962), ο Γαλλικός αποικιακός στρατός αυτονομήθηκε σε τέτοιο

30. Ενδεικτικά αναφέρεται πως η αναθεωρημένη έκδοση του στρατιωτικού εγχειριδίου για το αντί-αντάρτικού των Αμερικανών ενόπλων δυνάμεων διαπνέεται από μια κατ'εξοχήν "πληθυσμιακο-κεντρική" προοπτική.

31. Gian P. Gentile, "A Strategy of Tactics: Population-Centric COIN and the Army", *Parameters*, Τόμος 39, Νούμερο 3 (Φθινόπωρο 2009), σελ. 11-15.

32. Eliot Cohen et al., "Principles, Imperatives, and Paradoxes of Counterinsurgency", *Military Review*, Τόμος 86, Νούμερο 2 (Μάρτιος-Απρίλιος 2006), σελ. 49-52.

βαθμό από την πολιτική εξουσία ώστε να οργανώσει πραξικόπημα κατά της κυβέρνησης του Παρισιού επειδή εναντιωνόταν σφόδρα στα σχέδια της τελευταίας να παραχωρήσει ανεξαρτησία στην Αλγερία.

Δ) Η κυβέρνηση πρέπει να ερευνήσει σε βάθος το ανθρωπογεωγραφικό περιβάλλον μέσα στο οποίο διεξάγεται η σύγκρουση ούτως ώστε να κατανοήσει πλήρως την (τοπική) κοινωνία και τον πολιτισμό της. Για παράδειγμα, η εμμονή των Γερμανών να αντιμετωπίζουν τους κατακτηθέντες λαούς της Σοβιετικής Ένωσης συλλήβδην ως υπανθρώπους (ακόμα και λαούς που είχαν αρχικά υποδεχθεί τους Γερμανούς ως ελευθερωτές) προκάλεσε τη γιγάντωση του αντάρτικου κατά τον Β' Π.Π. στο ανατολικό μέτωπο.

Ε) Η κυβέρνηση πρέπει να αναλαμβάνει δράση μόνο κατόπιν αξιόπιστων πληροφοριών - οι οποίες με τη σειρά τους θα προέλθουν μόνον μέσω της κατανόησης του ανθρωπογεωγραφικού περιβάλλοντος της σύγκρουσης. Οι Γάλλοι, παραδείγματος χάρη, είχαν οργανώσει τα "αραβικά γραφεία" (bureaux arabes) κατά τον 19ο αιώνα που στρατολογούσαν πράκτορες από τον τοπικό Αραβικό πληθυσμό και παρείχαν τις κρίσιμες πληροφορίες για αντι-αντάρτικες επιχειρήσεις.

ΣΤ) Η απομόνωση των ανταρτών από τον δεολογικο-πολιτικό σκοπό τους αλλά και τις πηγές υποστήριξής τους πρέπει να αποτελεί την υπ' αριθμό ένα προτεραιότητα της κυβέρνησης εφόσον οι αντάρτες θα συνεχίσουν να παραμένουν απειλητικοί όσο κηρύσσουν ένα ελκυστικό μήνυμα και λαμβάνουν ισχυρή εσωτερική και εξωτερική υποστήριξη. Η αποτυχία των Σοβιετικών στο Αφγανιστάν αποτελεί ένα τυπικό παράδειγμα. Η κομμουνιστική κυβέρνηση της Καμπούλ και οι Σοβιετικοί σύμμαχοί της διέθεταν συντριπτική στρατιωτική υπεροπλία έναντι των ανταρτών. Οι τελευταίοι, όμως, κήρυτταν πως διεξήγαγαν έναν ιερό αγώνα υπέρ βωμών και εστιών και επίσης απολάμβαναν ισχυρής στήριξης από τον τοπικό πληθυσμό αλλά και από το εξωτερικό (τις ΗΠΑ και το Πακιστάν πρωτίστως). Εν τέλει, η κομμουνιστική πλευρά ηττήθηκε στον παρατεταμένο πόλεμο φθοράς.

Ζ) Η κυβέρνηση πρέπει να παρέχει ασφάλεια στον (τοπικό) πληθυσμό, χωρίς την υποστήριξη του οποίου δεν πρόκειται να συντελεστεί η συντριβή των ανταρτών, υπό την αρχή του νόμου. Ως γνωστόν, οι θηριωδίες των Γερμανικών στρατευμάτων κατοχής στη Σοβιετική Ένωση οδήγησαν στη ραγδαία μεγέθυνση του Σοβιετικού αντάρτικου κινήματος.

Η) Η αντί-αντάρτικη εκστρατεία χρειάζεται μια μακροχρόνια δέσμευση από την πλευρά της κυβέρνησης εφόσον ο ανταρτοπόλεμος συνιστά ένα παρατεταμένο πόλεμο φθοράς. Η εξαγγελία του προέδρου Ομπάμα πως θα αποσύρει οσονούπω τον Αμερικανικό στρατό από το Αφγανιστάν δεν αποστέλλει παρά τα λάθος μηνύματα τόσο στους αντάρτες όσο και στη νόμιμη κυβέρνηση της Καμπούλ σχετικά με τη δέσμευση των ΗΠΑ στον αγώνα κατά των Ταλιμπάν.

Θ) Η κυβέρνηση πρέπει να διαχειρίζεται σωστά τις πληροφορίες και τις προσδοκίες ώστε να μην στραφεί η κοινή γνώμη κατά της κυβέρνησης. Παραδείγματος χάρη, η επίθεση του Τετ το 1968 διάλυσε την ψευδαίσθηση της Αμερικανικής κοινής γνώμης (και της κυβέρνησης βέβαια) πως οι κομμουνιστές

αντάρτες έχουν υποστεί συντριπτικά πλήγματα και, επομένως, η εμπλοκή των ΗΠΑ στο Βιετνάμ δεν θα διαρκέσει πολύ.

I) Η χρήση μίνιμουμ βίας αποτελεί εκ των εκ ουκ ανευ προϋποθέσεων για μια επιτυχή αντί-αντάρτικη εκστρατεία καθώς η υπερβολική και αδιάκριτη βία μειώνει τη λαϊκή υποστήριξη. Ως γνωστόν, τα μαζικά αντίποινα των Γερμανικών στρατευμάτων κατοχής στην Ελλάδα (αλλά και σε άλλες χώρες της Ευρώπης) οδήγησαν στη δραματική ενίσχυση των κινημάτων αντίστασης κατά τον Β' Π.Π.

IA) Η κυβέρνηση πρέπει να διδάσκεται από τα λάθη της και να προσαρμόζεται στις συνθήκες του περιβάλλοντος ούτως ώστε να επιβιώσει και να νικήσει. Παραδείγματος χάρη, το μοναρχικό καθεστώς της Ελλάδος αναπροσάρμοσε τις ανεπιτυχείς πολιτικές του κατά του κομμουνιστικού αντάρτικου από το 1948 κι εντεύθεν και κατόρθωσε να επικρατήσει έναντι των ανταρτών.

IB) Ο κυβερνητικός στρατός πρέπει να μετατραπεί τάχιστα σε έναν "οργανισμό μάθησης" (learning organisation) που θα απορροφά και θα διαχέει τα διδάγματα του πολέμου σε όλα τα επίπεδα - τακτικό, επιχειρησιακό και στρατηγικό. Παραδείγματος χάρη, ο Βρετανικός στρατός αποτελεί ένα τέτοιο "οργανισμό μάθησης" χάρη στην ιδιαίτερη δομή του και την πολύχρονη εμπειρία του σε αντι-αντάρτικες εκστρατείες ανά την υφήλιο.

Ο ανταρτοπόλεμος διεξάγεται εντός του (τοπικού) πληθυσμού για τον έλεγχο του τελευταίου. Εν ολίγοις, ο έλεγχος επί του πληθυσμού κρίνει τον νικητή σε αυτό το υποείδος του άτακτου πολέμου. Δεν πρέπει πάντως ούτε να υποτιμώνται ούτε να υπερεκτιμώνται οι αντάρτες αλλά να αντιμετωπίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση ως μια ιδιαίτερη ασύμμετρη απειλή. Η νίκη στον ανταρτοπόλεμο αποτελεί ένα δύσκολο, όχι όμως ακατόρθωτο, εγχείρημα. Η διάσημη ρήση του Κίσιπγκερ στέκει ως προειδοποίηση σε όσους πιστεύουν πως υπάρχουν μαγικές (ή απλά φτηνές σε αίμα, χρήμα και χρόνο) νίκες έναντι των αντάρτικων κινημάτων: "ο τακτικός στρατός χάνει αν δεν κερδίσει. Ο αντάρτης κερδίζει αν δεν χάνει"³³.

Βιβλιογραφία

Cohen, Eliot et al. "Principles, Imperatives, and Paradoxes of Counterinsurgency", *Military Review*, Τόμος 86, Νούμερο 2 (Μάρτιος-Απρίλιος 2006), σελ. 49-53.

Corbett, Robin. *Guerrilla Warfare: From 1939 to the Present Day* (London: Guild Publishing, 1986).

Downes, Alexander B. "Draining the Sea by Filling the Graves: Investigating the Effectiveness of Indiscriminate Violence as a Counterinsurgency Strategy", *Civil Wars*, Τόμος 9, Νούμερο 4 (Δεκέμβριος 2007), σελ. 420-444.

Gentile, Gian P. "A Strategy of Tactics: Population-Centric COIN and the Army", *Parameters*, Τόμος 39, Νούμερο 3 (Φθινόπωρο 2009), σελ. 5-17.

Gorka, Sebastian L.V. and David Kilcullen. "An Actor-Centric Theory of War: Understanding the Difference between COIN and Counterinsurgency", *Joint Force Quarterly*, Νούμερο 60 (1ο Τετράμηνο 2011), σελ. 14-18.

Gray, Colin S. "Irregular Warfare, One Nature, Many Characters", *Strate-*

33. Henry Kissinger, "The Vietnam Negotiations" *Foreign Affairs*, Τόμος 47, Νούμερο 2 (Ιανουάριος 1969), σελ. 214.

gic Studies Quarterly, Τόμος 1, Νούμερο 2 (Χειμώνας 2007), σελ. 35-57.

Halliday, Fred. *Rethinking International Relations* (London: Macmillan, 1994).

Hart, Basil Henry Liddell (Sir). *Strategy* (New York: Praeger, 1954, τυπωμένο εκ νέου ως New York: Meridian, 1991).

Heuser, Beatrice D. *The Evolution of Strategy: Thinking War from Antiquity to the Present* (Cambridge: Cambridge University Press, 2010).

Holsti, Kalevi J. *The State, War and the State of War* (Cambridge: Cambridge University Press, 1996).

Kalyvas, Stathis N. "Warfare in Civil Wars", στο Isabelle Duyvesteyn and Jan Ångström (επιμ.): *Rethinking the Nature of War* (Abingdon: Frank Cass, 2005), σελ. 88-108.

Kilcullen, David. *The Accidental Guerrilla: Fighting Small Wars in the Midst of a Big One* (London: C. Hurst, 2009).

Kiras, James D. "Irregular Warfare" στο David Jordan et al. (επιμ.): *Understanding Modern Warfare* (Cambridge: Cambridge University Press, 2008), σελ. 224-291.

Kissinger, Henry. "The Vietnam Negotiations," *Foreign Affairs*, Τόμος 47, Νούμερο 2 (Ιανουάριος 1969), σελ. 211-234.

Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος. "Θεωρία Ανταρτοπολέμου" (Αθήνα: Ινστιτούτο Διεθνών Σχέσεων, 2000).

Laqueur, Walter (επιμ.). *The Guerrilla Reader: A Historical Anthology* (Philadelphia: Temple University Press, 1977).

Mao, Tse-Tung. *On Guerrilla Warfare*, μετάφραση και επιμέλεια από τον Samuel B. Griffin (New York: Praeger, 1961).

Metz, Steven. *The Future of Insurgency* (Carlisle Barracks, PA.: Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 1993).

Plakoudas, Spyridon A. "The Greek Civil War, 1946-1949: How the Royalist Regime Countered the Communist Insurgency" (Ph.D Thesis, University of Reading, 2014).

Shultz, Richard H. and Andrea J. Dew. *Insurgents, Terrorists and Militias: The Warriors of Contemporary Combat* (New York: Columbia University Press, 2006).

Smith, M. L. R. "Guerrillas in the Mist: Reassessing Strategy and Low Intensity Warfare", *Review of International Studies*, Τόμος 29, Νούμερο 1 (Ιανουάριος 2003), σελ. 19-37.

Summers Jr., Harry G. "A War Is War Is a War Is a War" στο Loren B. Thompson (επιμ.): *Low-Intensity Conflict: The Pattern of Warfare in the Modern World* (Lexington, Mass.: Lexington Books, 1989), σελ. 27-49.

Van Creveld, Martin. *The Changing Face of War: Combat from the Marne to Iraq* (New York: Pressidio Press, 2006).

U.S. Department of the Army. "The U.S. Army/Marine Corps Counterinsurgency Field Manual: U.S. Army Field Manual 3-24: Marine Corps Warfighting Publication No. 3-33.5" (Chicago; London: Chicago University Press, 2007).

Βιογραφικό Σημείωμα

Δρ Σπύρος Πλακούδας. Απόφοιτος του Τμήματος Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών του Παντείου Πανεπιστημίου (BA, 2009). Κάτοχος τίτλου μεταπτυχιακών σπουδών στη στρατηγική (MSc in Strategic Studies, 2010) από το Department of International Politics, University of Aberystwyth, Κάτοχος τίτλου διδακτορικών σπουδών στη στρατηγική (PhD in Politics, 2014) από το School of Politics and International Relations, University of Reading.

"Οι αδυναμίες του διεθνούς δικαίου για αποδοχή της διάπραξης εγκλημάτων πολέμου στις επιχειρήσεις στο θαλάσσιο περιβάλλον. Το παράδειγμα της αναχαίτισης του "Mavi Marmara" και του "Στολίσκου της Ελευθερίας" από τις ισραηλινές δυνάμεις το 2010. Συμπεράσματα για την επιχειρησιακή δραστηριότητα των ημέτερων Ενόπλων Δυνάμεων"

Περίληψη Διατριβής του Πλωτάρχη Παναγιώτη Σέργη ΠΝ
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ (1ο Βραβείο)

Εισαγωγή

Παρά το γεγονός ότι η ατομική ποινική ευθύνη για σοβαρές παραβιάσεις του Δικαίου Ενόπλων Συγκρούσεων (ΔΕΣ)¹ είναι σήμερα καθολικά αποδεκτή, απουσιάζει παντελώς η ενασχόληση της διεθνούς κοινότητας με την ενδεχόμενη διάπραξη εγκλημάτων πολέμου στη θάλασσα. Ουσιαστικά δεν υφίσταται σχετική νομολογία μετά από τη Δίκη της Νυρεμβέργης. Η απουσία ποινικών διαδικασιών συμβαδίζει απόλυτα με την εμβρυακή ανάπτυξη του ΔΕΣ για τις εχθροπραξίες στη θάλασσα, το οποίο έχει μείνει "παγωμένο" στο μεσοπόλεμο.

Στόχευση του άρθρου αυτού είναι η διερεύνηση των νομικών λόγων που έχουν οδηγήσει σε απουσία ποινικής καταστολής των εγκλημάτων πολέμου στη θάλασσα, σε μία εποχή μάλιστα αυξημένης δραστηριοποίησης των πολεμικών στόλων ανά την υφήλιο. Η προαναφερθείσα ενασχόληση δεν είναι απλώς θεωρητική υπόθεση, όπως απέδειξαν τα γεγονότα που συνδέονται με την αναχαίτιση του "Mavi Marmara" από τις Ισραηλινές δυνάμεις.

Από τη μελέτη του ζητήματος μπορούν να εξαχθούν σημαντικά συμπεράσματα και για τις ημέτερες επιχειρησιακές δραστηριότητες, στις οποίες συμμετέχουν οι ΕΔ και ειδικά το ΠΝ. Το σύγχρονο στράτευμα καλείται σήμερα να συμμετέχει σε αποστολές, οι οποίες κινούνται στο μεταίχμιο μεταξύ πολεμικών επιχειρήσεων και επιχειρήσεων αστυνόμευσης. Δυστυχώς, και στα καθ' ημάς το θεσμικό πλαίσιο δεν είναι ξεκαθαρισμένο και γεννά πολλά ερωτήματα. Η δυσκολία καθιέρωσης αδιαμφισβήτητων κριτηρίων γίνεται πλήρως κατανοητή μέσα από την ανάλυση των εμποδίων ποινικού κολασμού των εγκλημάτων πολέμου στη θάλασσα. Πρώτο εμπόδιο που πρέπει να υπερνικηθεί είναι το πότε υφίσταται ένοπλη σύγκρουση στη θάλασσα.

1. Οι όροι "διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο", "δίκαιο του πολέμου" και "δίκαιο ενόπλων συγκρούσεων" χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, καθόσον προσδιορίζουν το ίδιο τμήμα του διεθνούς δικαίου, που ρυθμίζει δικαίως την ένοπλη σύγκρουση και είναι επίσης γνωστό με το λατινικό όρο *jus in bello*. Εφεξής στο άρθρο θα χρησιμοποιείται η συντομογραφία ΔΕΣ.

Αδυναμίες του Διεθνούς Δικαίου για τον Κολασμό Εγκλημάτων Πολέμου στη Θάλασσα

Εικόνα 1: Οι ένοπλες συγκρούσεις στη θάλασσα είναι πλέον σπάνιες. Στην εικόνα το HMS Sheffield στον Πόλεμο των Falklands.

Εγκλήματα πολέμου μπορεί να υπάρξουν μόνο στο πλαίσιο μίας ένοπλης σύγκρουσης, διεθνούς ή εμφύλιας². Η απόφαση για το αν υφίσταται ένοπλη σύγκρουση έχει αποδειχθεί εξαιρετικά δυσχερής, ειδικά στο θαλάσσιο περιβάλλον, όπου τα όρια μεταξύ ένοπλων συγκρούσεων και επιχειρήσεων αστυνόμευσης είναι εξαιρετικά δυσδιάκριτα, αν όχι ανύπαρκτα.

Η έννοια της ένοπλης σύγκρουσης δεν προσδιορίζεται στις Συνθήκες της Γενεύης³. "Η παράληψη ήταν συνειδητή, καθώς εκφραζόταν η ελπίδα ο όρος... να εκφράζει απλώς μία πραγματική κατάσταση"⁴. Ελλείπει ορι-

σμού, ανέκυψε διαφωνία αναφορικά με το αν απαιτείται μία εμπλοκή να έχει προσλάβει συγκεκριμένη ένταση, ώστε να χαρακτηριστεί ως ένοπλη σύγκρουση. Ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός θεωρεί ότι οποιασδήποτε μορφής ένοπλη βία μεταξύ ΕΔ ισοδυναμεί με ένοπλη σύγκρουση⁵. Στον αντίποδα, η Διεθνής Ένωση

2. Οι διεθνείς όροι για τις διεθνείς και εμφύλιες ένοπλες συγκρούσεις είναι International Armed Conflicts (IACs) και Non - International Armed Conflicts (NIACs) αντίστοιχα. Η ποινικοποίηση των θηριωδιών στις τελευταίες δεν ήταν αποδεκτή μέχρι την ίδρυση του Διεθνών Δικαστηρίου για την πρώην Γιουγκοσλαβία και τη Ρουάντα (ICTY και ICTR αντίστοιχα) τη δεκαετία του '90 και την επακόλουθη νομολογία τους. Όπως τόνιζε ο Meron το 1995 "οι εθιμικοί κανόνες που διέπουν τις εμφύλιες ένοπλες συγκρούσεις δεν περιλαμβάνουν την έννοια των εγκλημάτων πολέμου" Για περισσότερες λεπτομέρειες βλέπε Theodor Meron, "International Criminalization of Internal Atrocities" *Am. J. Int'l L.*, no 89 (1995): 559.

3. Η εισαγωγή της έννοιας της ένοπλης σύγκρουσης εξυπηρετεί το σκοπό της εφαρμογής του ΔΕΣ χωρίς το προαπαιτούμενο της επίσημης κήρυξης πολέμου, αλλά με μόνο το πραγματικό γεγονός της ένοπλης σύγκρουσης. Ως γνωστόν, μετά το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ύστερα από την απαγόρευση της απειλής ή χρήσης βίας στο άρθρο 2(4) του Καταστατικού Χάρτη του ΟΗΕ, τα κράτη δεν προβαίνουν σε επίσημη κήρυξη πολέμου. Η συγκεκριμένη τάση παρουσιάζεται και στο πεδίο της απλής σήμανσης: Πλέον τα κράτη δεν έχουν Υπουργεία Πολέμου αλλά Υπουργεία Εθνικής Άμυνας!

4. Christopher Greenwood, "Scope of Application of Humanitarian Law", in *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts*, ed. Dieter Fleck (Oxford: Oxford University Press, 1995), 42.

5. "Ένα κράτος μπορεί πάντα να προσποιείται, όταν προβαίνει σε εχθροπραξίες εναντίον άλλου κράτους, ότι δε διεξάγει πολεμικές επιχειρήσεις, αλλά απλώς εμπλέκεται σε "αστυνομική δράση" ή βρίσκεται σε νόμιμη αυτοάμυνα. Ο όρος ένοπλη σύγκρουση κάνει τα συγκεκριμένα επιχειρήματα λιγότερο αληθοφανή. Κάθε διαφορά μεταξύ δύο κρατών που οδηγεί σε επέμβαση των ΕΔ είναι ένοπλη σύγκρουση...". Βλέπε Jean S. Pictet, *The Geneva Conventions of 12 August 1949 Commentary - Volume I* (Geneva: International Committee of the Red Cross, 1952), 32. Ο ICRC διατηρεί αναλλοίωτη τη θέση αυτή. Βλέπε για παράδειγμα το δοκίμιο γνώμης με τίτλο "How is the Term 'Armed Conflict' Defined in International Humanitarian Law?", Opinion Paper, *International Committee of Red Cross*, March 2008, <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf> (accessed September 4, 2013).

του Διεθνούς Δικαίου απαιτεί η ένοπλη βία να έχει λάβει διαστάσεις⁶.

Η απαιτούμενη ένταση της μάχης για την ύπαρξη ένοπλης σύγκρουσης αποκτά ιδιαίτερη σημασία στο θαλάσσιο περιβάλλον. Η δυσκολία διάκρισης μεταξύ των "επιχειρήσεων αστυνόμευσης" και των "ενοπλών συγκρούσεων" στη θάλασσα καταδεικνύει τις συνέπειες που έχει η αδυναμία συμφωνίας αναφορικά με αυτή. Οι διαστάσεις του προβλήματος παρουσιάζονται ανάγλυφα στις περιπτώσεις "αστυνομικής δράσης" εναντίον πολεμικών πλοίων τρίτων χωρών, ενδεχόμενο διόλου απίθανο, λόγω έλλειψης συμφωνημένων οριοθετήσεων.

Πώς μπορούν να χαρακτηριστούν οι επιχειρήσεις για παράδειγμα αστυνόμευσης της υφαλοκρηπίδας ενός κράτους έναντι πολεμικών πλοίων τρίτων χωρών; Η απάντηση δεν μπορεί να αναζητηθεί ούτε στην πρακτική των κρατών καθόσον και αυτή είναι αντιφατική. Ενώ τα κράτη είναι εξαιρετικά φειδωλά στο να παραδεχθούν ότι υφίσταται ένοπλη σύγκρουση στη θάλασσα, σπεύδουν να απαιτήσουν την προστασία που παρέχει το ΔΕΣ. Για παράδειγμα, όταν οι Ιρανοί το 2007 συνέλαβαν μέλη πληρώματος βρετανικού πλοίου, για υποτιθέμενη εκτέλεση νηοψίας εντός των χωρικών τους υδάτων, ο εκπρόσωπος του Βρετανού Πρωθυπουργού δήλωσε ότι η παρουσία των συλληφθέντων στην τηλεόραση παραβίαζε τη Συνθήκη της Γενεύης περί Αιχμαλώτων Πολέμου, αν και καμία από τις δύο πλευρές δεν επικαλέσθηκε την ύπαρξη ένοπλης σύγκρουσης⁷!

Εικόνα 2: Η παρουσίαση των συλληφθέντων Βρετανών ναυτών στην ιρανική τηλεόραση.

Στην περίπτωση των εμφυλίων συγκρούσεων υφίσταται η ανάγκη διάκρισης τους από μικρότερης έντασης περιστατικά. Παγίως, στο ρυθμιστικό πεδίο του ΔΕΣ δεν υπάγονται "εσωτερικές αναταραχές και εντάσεις, όπως διαδηλώσεις, μεμονωμένες και σποραδικές πράξεις βίας"⁸. Παρότι είναι εξαιρετικά δύσκολο να φανταστεί κανείς εμφύλια σύρραξη με ναυτική διάσταση, το ζήτημα δεν είναι μόνο θεωρητικό, όπως απεδείχθη στο περιστατικό του "Mavi Marmara".

Η διάκριση μεταξύ των δύο θεωρητικών παραδειγμάτων, θα πρέπει να βασίζεται στο *modus operandi* των αντιπαρατιθέμενων δυνάμεων αναφορικά με

6. "Με βάση το διεθνές εθιμικό δίκαιο η κατάσταση της ένοπλης σύγκρουσης εξαρτάται από την ικανοποίηση δύο βασικών, ελάχιστων κριτηρίων, ήτοι της ύπαρξης οργανωμένων ένοπλων ομάδων, οι οποίες εμπλέκονται σε μάχη συγκεκριμένης έντασης". Βλέπε "The Hague Conference (2010) Use of Force, 'Final Report on the Meaning of Armed Conflict in International Law'", International Law Association, <http://www.ila-hq.org/en/committees/index.cfm/cid/1022> (accessed November 17, 2013), 32.

7. Matthew B. Stannard, "What Law Did Tehran Break? Capture of British Sailors a Gray Area in Application of Geneva Conventions", *San Francisco Chronicle*, April 1, 2007, <http://www.sfgate.com/news/article/What-law-did-Tehran-break-Capture-of-British-2576880.php> (accessed April 12, 2014).

8. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of Non-International Armed Conflicts (Protocol II), 8 June 1977, article 1(2).

το δικαίωμα στη ζωή. Στο πλαίσιο της αστυνομικής δράσης, η όλη επιχείρηση τίθεται υπό τη διεύθυνση εισαγγελικών αρχών για την αντιμετώπιση ενός συμβάντος που αξιολογείται ποινικά. Στο πλαίσιο αυτό, η χρησιμοποιούμενη ελάχιστη βία είναι απαραίτητη για τη σύλληψη των υπόπτων διάπραξης του αδικήματος, με σεβασμό όμως στο δικαίωμα της ζωής τους. Στον αντίποδα, στις ένοπλες συγκρούσεις επιτρέπεται ευρύτερη χρήση βίας, με απώλειες ακόμη και σε αμάχους αν αυτές δεν είναι δυσανάλογες σε σχέση με το άμεσο στρατιωτικό πλεονέκτημα που επιδιώκεται. Ίσως υφίσταται μία "γκρίζα ζώνη" στην οποία τα δύο παραδείγματα επικαλύπτονται. Επιπρόσθετα, είναι πάντα πιθανό μία επιχείρηση που ξεκινά ως αστυνόμευση να εξελιχθεί σε ένοπλη σύγκρουση. Δυστυχώς, η πραγματική ζωή δεν γεννά πάντα ξεκάθαρους διαχωρισμούς. Παρόλα αυτά, η συμπεριφορά των αντιπαρατιθέμενων αποτελεί το βέλτιστο τρόπο διάκρισης μεταξύ ένοπλης σύγκρουσης και αστυνόμευσης. Ακόμη όμως και όταν υφίσταται πέραν αμφιβολίας ένοπλη σύγκρουση, ανακύπτει το δεύτερο εμπόδιο αναφορικά με τα εγκλήματα πολέμου στη θάλασσα: αυτό του εφαρμοστέου δικαίου.

Το τμήμα του ΔΕΣ που ρυθμίζει τον πόλεμο στη θάλασσα βρίσκεται σε εμβρυακή κατάσταση. Αφενός, η ενασχόληση των στόλων με τις επιχειρήσεις αστυνόμευσης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο μείωσε την επιτακτικότητα της ρύθμισης. Αφετέρου, δεν υπήρχε η απαιτούμενη συναίνεση των μεγάλων ναυτικών δυνάμεων, που θα καθιστούσε εφικτή την οποιαδήποτε προσπάθεια δικαικής ρύθμισης του πολέμου στη θάλασσα. Παρά το γεγονός ότι η αντίληψη πως όλες οι μορφές του πολέμου πρέπει να είναι αντικείμενο ενιαίας ρύθμισης κερδίζει διαρκώς έδαφος⁹, η πραγματική κατάσταση απέχει πολύ από την επίτευξη αυτού του ιδεώδους.

Εικόνα 3: Χάγη 1907... Η δημιουργία του εν ισχύ συμβατικού δικαίου του πολέμου στη θάλασσα.

Με το συμβατικό δίκαιο απαρχαιωμένο¹⁰, το ΔΕΣ στη θάλασσα παραμένει κατά βάση εθιμικό. Αλλά και το περιεχόμενο του εθιμικού δικαίου είναι δύσκολο να προσδιοριστεί γιατί απαιτείται μέσα από τις πολεμικές επιχειρήσεις να εντοπιστούν τα στοιχεία που δημιουργούν το εθιμικό δίκαιο, ήτοι ομοιόμορφη πρακτική και συνείδηση δικαίου, ζήτημα εξαιρετικά δυσχερές λόγω του απορρήτου της στρατιωτικής δράσης. Πέραν αυτού, υπάρχει πάντα ο κίνδυνος να γίνουν δεκτοί εθιμικοί κανόνες, αγνοώντας την έλλειψη ομοιόμορφης πρακτικής, με

σκοπό να ενισχυθεί το ανθρωπιστικό "πρόσωπο" του ΔΕΣ¹¹. Με βάση τα

9. Emmanuel Roucounas, "Some Issues Relating to War Crimes in Air and Sea Warfare" in *War Crimes in International Law*, eds. Yoram Dinstein and Mala Tabory (Leiden: Martinus Nijhoff, 1996), 275.

10. "Δεν υφίσταται σύγχρονη διεθνής συνθήκη που να ρυθμίζει τον πόλεμο στη θάλασσα". Βλέπε J. Ashley Roach, "Legal Aspects of Modern Submarine Warfare", *Max Planck UNYB*, no 6 (2002): 368.

11. Theodor Meron, "The Geneva Conventions as Customary Law", *Am. J. Int'l L.*, no 81 (1987): 361. Για το ζήτημα του δικαίου των δικαστών βλέπε *infra*.

ανωτέρω, είναι εξαιρετικά θλιβερό ότι οι συντάκτες της πρόσφατης Μελέτης του ICRC με αντικείμενο το εθιμικό ΔΕΣ "αποφάσισαν να μην ερευνήσουν το εθιμικό δίκαιο που είναι εφαρμόσιμο στο πόλεμο στη θάλασσα"¹².

Συνεπώς, το ΔΕΣ στη θάλασσα, παρουσιάζεται ως χαοτικό¹³. Η συγκεκριμένη κατάσταση έχει προφανείς αρνητικές συνέπειες στην ποινικοποίηση των παραβιάσεών του, καθόσον "δεν μπορεί να δημιουργηθεί μία συνεκτική θεωρία εγκλημάτων πολέμου"¹⁴. Το περίφημο San Remo Manual ήλθε να πληρώσει το κενό αυτό¹⁵. Οι συντάκτες του εγχειριδίου φιλοδοξούσαν να παρέχουν μία σύγχρονη επαναδιατύπωση του ΔΕΣ κατά το ναυτικό πόλεμο, συμπεριλαμβάνοντας όμως ρυθμίσεις που αποτελούν προοδευτική ανάπτυξη του. Το Εγχειρίδιο έχει γίνει ευρύτατα αποδεκτό και έχει επηρεάσει πολλά εθνικά εγχειρίδια. Παρόλα αυτά, η σημαντική εξάρτησή του από το Πρόσθετο Πρωτόκολλο Ι του 1977, δηλαδή η ενσωμάτωση της εξέλιξης του δικαίου του πολέμου στην ξηρά στον κατά θάλασσα πόλεμο, έχει επικριθεί σφοδρά με το σκεπτικό ότι εκφράζει μία χαλαρή αντίληψη αναφορικά με το ισχύον εθιμικό δίκαιο¹⁶. Σε κάθε περίπτωση το San Remo Manual δεν είναι νομικά δεσμευτικό.

Το αμφισβητούμενο περιεχόμενο του ΔΕΣ στη θάλασσα παρουσιάζεται εύγλωττα στο παράδειγμα της αρχής της διάκρισης. Σύμφωνα με την αρχή, "οι εμπόλεμοι σε όλες τις περιπτώσεις θα διακρίνουν μεταξύ του άμαχου πληθυσμού και των μαχόμενων και μεταξύ αστικών αντικειμένων και στρατιωτικών στόχων και συνεπακόλουθα θα κατευθύνουν τις επιχειρήσεις τους μόνο εναντίον στρατιωτικών στόχων"¹⁷. Θα ήταν αναμενόμενο στο θαλάσσιο περιβάλλον η εφαρμογή της αρχής να μην αντιμετωπίζει σοβαρές δυσκολίες, κάτι που δυστυχώς δε συμβαίνει.

Κεντρικής σημασίας για την αρχή της διάκρισης είναι η έννοια του στρατιωτικού στόχου. Παρά το γεγονός ότι ο ορισμός των στρατιωτικών στόχων στο Πρόσθετο Πρωτόκολλο Ι¹⁸ δεν εφαρμόζεται στον πόλεμο στη θάλασσα¹⁹, οι

12. Jean - Marie Henckaerts and Louise Doswald - Beck, *Customary International Humanitarian Law - Volume I: Rules* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005), xxx. Η αιτιολόγηση της συγκεκριμένης απόφασης εδράστηκε στο γεγονός ότι το δίκαιο του πολέμου στη θάλασσα αποτέλεσε το αντικείμενο του San Remo Manual για το οποίο βλέπε *infra*. Η θέση αυτή δεν μπορεί να υποστηριχθεί εύκολα, καθόσον υπάρχουν σοβαρές επιφυλάξεις ως προς τον εθιμικό χαρακτήρα του εγχειριδίου (βλέπε *infra*).

13. Roucounas, "Some Issues", 279.

14. Natalino Ronzitti, "The Crisis of the Traditional Law Regulating International Armed Conflicts at Sea and the Need for its Revision", in *The Law of Naval Warfare*, ed. N. Ronzitti (Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1988), 2.

15. Για το Εγχειρίδιο και την επεξήγησή του Louise Doswald - Beck (ed), *San Remo Manual on International Law applicable to Armed Conflicts at Sea* (Cambridge: Cambridge University Press, 2005).

16. Jane Gilliland Dalton, "A Comparison between the San Remo Manual and the U.S. Navy's Commander's Handbook", *IYHR*, no 36 (2006): 76.

17. Protocol Additional to the Geneva Conventions of 12 August 1949, and relating to the Protection of Victims of International Armed Conflicts (Protocol I), 8 June 1977, article 48.

18. "Οι στρατιωτικοί στόχοι περιορίζονται στα αντικείμενα που από τη φύση, τοποθεσία, σκοπό ή χρήση συμβάλλει αποτελεσματικά σε συγκεκριμένη στρατιωτική δράση και των οποίων η ολική ή μερική καταστροφή, σύλληψη ή εξουδετέρωση με βάση τις επικρατούσες συνθήκες προσφέρει ένα συγκεκριμένο στρατιωτικό πλεονέκτημα". *Ibid.*, article 52(2).

19. Εκτός από το ναυτικό βομβαρδισμό. Βλέπε Protocol I, article 49(3).

συντάκτες του San Remo Manual υιοθέτησαν τον ορισμό. Η προσέγγιση αυτή όμως, δε γίνεται ευρύτερα αποδεκτή. Η οικονομική διάσταση των συγκρούσεων στη θάλασσα, έχει οδηγήσει για παράδειγμα τις ΗΠΑ σε υιοθέτηση ευρύτατου ορισμού για το τι μπορεί να αποτελέσει νόμιμο στρατιωτικό στόχο: Προκειμένου ένα αντικείμενο να μπορεί να βληθεί δεν είναι απαραίτητο να συμβάλλει

Εικόνα 4: "Μεταμφίεση" πολεμικών πλοίων σε εμπορικά: Τα Q Ships του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου.

αποτελεσματικά σε συγκεκριμένη στρατιωτική δράση. Αρκεί απλώς να "συμβάλλει αποτελεσματικά στη δυνατότητα του εχθρού να μάχεται ή να συνεχίζει την πολεμική δράση"²⁰, καθιερώνοντας τη λεγόμενη "λειτουργική προσέγγιση"²¹, η οποία δίδει ουσιαστικά carte blanche στη

στοχοποίηση των εμπορικών πλοίων.

Επιπρόσθετα, οι δυνατότητες εξοπλισμού των εμπορικών πλοίων²², χρήσεως παραπλανήσεων από τα πολεμικά πλοία²³ και καθιέρωσης περιοχών ναυτικών επιχειρήσεων²⁴, που αποτελούν μοναδικά χαρακτηριστικά του πολέμου στη θάλασσα, δημιουργούν νέα εμπόδια στην εφαρμογή της αρχής της διάκρισης. Ταυτόχρονα, ο Καταστατικός Χάρτης του ΟΗΕ, που κατοχυρώνει το δικαίωμα άμυνας, χρησιμοποιείται για την αποφυγή των δεσμεύσεων που γεννά το ΔΕΣ²⁵. Αυτή ήταν η νομική αιτιολογία που χρησιμοποίησαν οι Βρετανοί για την

20. USA Department of the Navy, *The Commander's Handbook on the Law of Naval Operations (NWP 1-14M)*, July 2007, 8-1.

21. George Politakis, *Modern Aspects of the Laws of Naval Warfare and Maritime Neutrality* (London: Kegan Paul International, 1998), 632.

22. Από τη στιγμή που είναι επιτρεπτή η τοποθέτηση οπλισμού στα εμπορικά πλοία, γεννάται το ερώτημα αναφορικά με το πότε αυτά θεωρούνται ότι συμμετέχουν στις εχθροπραξίες και συνεπώς καθίστανται στρατιωτικός στόχος. Βλέπε για παράδειγμα W.J.Fenrick, "Introductory Report - Military Objectives in the Law of naval Warfare", in *The Military Objective and the Principle of Distinction in the Law of Naval Warfare - Report, Commentaries and Proceedings of the Round Table of Experts on International Humanitarian law Applicable to Armed Conflicts at Sea*, Ruhr-Universität Bochum, 10-14 November 1989, ed. H.G. Von Heinegg (Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer, 1991), 42.

23. Το δίκαιο του πολέμου στη θάλασσα επιτρέπει τα πολεμικά πλοία να "μεταμφιέζονται" σε εμπορικά, υπονομεύοντας σε σημαντικό βαθμό την αρχή της διάκρισης. Η μόνη δικαική απαίτηση είναι το πολεμικό πλοίο να αποκαλύπτει την πραγματική του ταυτότητα λίγο πριν από την εκδήλωση της επίθεσης. Βλέπε για το ζήτημα των επιτρεπτών παραπλανήσεων Mary Hall, "False Colors and Dummy Ships: The use of Ruse in Naval Warfare", *XLII Naval War College Review*, no 3 (1989): 52.

24. Οι οποίες εκλαμβάνονται ως ζώνες ελευθερίας πυρός (free fire policy) δημιουργώντας διχογνωμία μεταξύ των ειδικών αναφορικά με τη νομιμότητα τους, καλύπτοντας όλο το φάσμα από την απόλυτη καταδίκη μέχρι την άνευ προϋποθέσεων αποδοχή. Χαρακτηριστικό είναι ότι ούτε το San Remo Manual λαμβάνει θέση επί του θέματος. Βλέπε για το ζήτημα Doswald - Beck, *San Remo Manual*, 181.

25. Για παράδειγμα, αναφορικά με το δικαίωμα εκτέλεσης νηοψίας που διέπει τις πολεμικές επιχειρήσεις, υφίσταται πληθώρα συγκρούσεων στις οποίες το συγκεκριμένο δικαίωμα εξασκείται υπό το νομικό "μανδύα" της αυτοάμυνας. Για το ζήτημα βλέπε Efthymios Papastavridis, *The Interception of Vessels on the High Seas. Contemporary Challenges to the Legal Order of the Oceans* (London: Hart Publishing, 2013), 84.

εγκατάσταση της Ζώνης Απόλυτης Απαγόρευσης (TEZ - Total Exclusion Zones) κατά τον πόλεμο των Falklands²⁶.

Οι δυσκολίες της εφαρμογής της αρχής της διάκρισης στις ναυτικές συγκρούσεις είναι χαρακτηριστικές της ανάπτυξης του ΔΕΣ στη θάλασσα. Η κατάσταση είναι ακόμη πιο περίπλοκη στις εμφύλιες συγκρούσεις με ναυτική διάσταση. Αν και τα κράτη ήταν εξαιρετικά απρόθυμα να υπαγάγουν τις εμφύλιες συγκρούσεις στους ίδιους κανόνες με τις διεθνείς²⁷, η τάση τα τελευταία 20 χρόνια είναι να γεφυρωθεί το ρυθμιστικό χάσμα μεταξύ τους, μέσω του εθιμικού δικαίου²⁸. Ο βαθμός όμως που η σύγκλιση αυτή είναι εφαρμόσιμη και στις συγκρούσεις στη θάλασσα παραμένει ζήτημα ανοιχτό, όπως αποτυπώνεται και στο San Remo Manual²⁹: Αρνητική συνέπεια είναι ότι το ΔΕΣ για τις εμφύλιες συγκρούσεις στη θάλασσα παραμένει εξαιρετικά θολό. Το κύριο πρόβλημα εντοπίζεται στα δικαιώματα που έχουν οι εμπόλεμοι σε μια εμφύλια σύγκρουση εναντίον πλοίων τρίτων, ουδετέρων κρατών στην ανοικτή θάλασσα³⁰. Κάποιοι μελετητές ισχυρίζονται ότι στο πλαίσιο εμφύλιας σύγκρουσης οι εμπόλεμοι δεν έχουν το δικαίωμα να επεμβαίνουν σε πλοία τρίτων χωρών στην ανοικτή θάλασσα³¹. Υπάρχει όμως και η αντίθετη άποψη σύμφωνα με την οποία δεν θα πρέπει να υφίσταται διαφοροποίηση μεταξύ διεθνών και ενδοκρατικών συγκρούσεων αναφορικά με τις ενέργειες που μπορούν να αναληφθούν κατά πλοίων που φέρουν ουδέτερη σημαία³².

Το δίκαιο που διέπει τις διεθνείς και εμφύλιες συγκρούσεις στη θάλασσα έχει δυστυχώς πολλές "γκρι περιοχές". Η εμπειρία της δεκαετίας του '90 με τη δημιουργία των διεθνών ποινικών δικαστηρίων, καταδεικνύει ότι ο δικαστικός έλεγχος των εχθροπραξιών ρίχνει φως στα σκοτεινά σημεία του εφαρμοστέου δικαίου.

26. "Η νομιμότητα της TEZ απάλλαξε από την αναγκαιότητα του προσδιορισμού αν ένα πλοίο ή αεροσκάφος στην περιοχή αποτελούσε στην πραγματικότητα κίνδυνο για τη δύναμη... Όλα τα πλοία και τα αεροσκάφη εντός της ζώνης θεωρούνταν ως απειλητικά και γι αυτό μπορούσαν να βληθούν στο πλαίσιο της αυτοάμυνας" (R.R. Churchill and A.V. Lowe, *The law of the Sea* (Manchester: Manchester University Press, 1999), 424).

27. Στο παρελθόν τα κράτη ήταν απρόθυμα να αποδεχθούν την ύπαρξη εθιμικού δικαίου που να ρυθμίζει τις εμφύλιες συγκρούσεις. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για το Πρόσθετο Πρωτόκολλο II (που αφορά στις εμφύλιες συγκρούσεις και τις υπαγάγει σε πολύ πιο "χαλαρό" νομικό πλαίσιο σε σχέση με το Πρόσθετο Πρωτόκολλο I που ρυθμίζει τις διεθνείς συγκρούσεις) "έγινε φανερό ότι η ρύθμιση των ενδοκρατικών συγκρούσεων ήταν τόσο πρόσφατο ζήτημα έτσι ώστε να υπάρχει επαρκής κρατική πρακτική στον τομέα αυτόν" ("Commentary to the Additional Protocol II", *International Committee of Red Cross*, <http://www.icrc.org/ihl.nsf/COM/475-760002?OpenDocument> (accessed December 10, 2013)).

28. Emily Crawford, "Blurring the Lines between International and Non-International Armed Conflicts - The Evolution of Customary International Law Applicable in Internal Armed Conflicts", *Australian International Law Journal*, no 15 (2008): 53.

29. "Παρότι οι ρυθμίσεις του Εγχειριδίου αφορούν κυρίως στις διεθνείς συγκρούσεις στη θάλασσα, αυτό συνειδητά παραλήφθηκε να καθορισθεί ρητά... με σκοπό να μην εμποδίσει την εφαρμογή των κανόνων σε εμφύλιες συγκρούσεις με ναυτική διάσταση". Βλέπε Doswald - Beck, *San Remo Manual*, 73.

30. Για την ανεπιφύλακτη αποδοχή ύπαρξης του δικαιώματος αυτού εντός της Χωρικής Θάλασσας βλέπε Wolff Heintschel Von Heinegg, "The Legality of MIOs within the Framework of Operation Enduring Freedom", in *Terrorism and the Military*, ed. W.P. Heere (The Hague: TMC Asser Press, 2003), 46.

31. Ronziti, *The Law of Naval Warfare*, 12.

32. Daniel Benoliel, "Israel, Turkey and the Gaza Blockade", *U. Pa. J. Int'l L.*, no 33 (2011-12): 642 και James Kraska, "Rule Selection in the Case of Israel's Naval Blockade of Gaza: Law of naval Warfare or law of the Sea?", *Yearbook of International Humanitarian Law*, no 13 (2010): 392.

Η σχέση μεταξύ ΔΕΣ και Διεθνούς Ποινικού Δικαίου (ΔΠΔ) είναι αμφίδρομη: Από τη μία μεριά το ΔΕΣ παρέχει τους ουσιαστικούς κανόνες, τις παραβιάσεις των οποίων ποινικοποιεί το ΔΠΔ. Από την άλλη μεριά, το ΔΠΔ αποτελεί τον ασφαλέστερο τρόπο εφαρμογής του ΔΕΣ. Ταυτόχρονα η νομολογία των δικαστηρίων έχει συμβάλλει τα μέγιστα στην αποσαφήνιση και εξέλιξη των διατάξεων του ΔΠΔ³³. Η σχέση αυτή περιγράφεται καλύτερα με τον όρο "σύνθεση"³⁴.

Ποιοι κανόνες του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου γεννούν ατομική ποινική ευθύνη σε περίπτωση παραβίασης τους δεν είναι ξεκάθαρο. Μόνο εκείνες οι παραβιάσεις για τις οποίες το διεθνές δίκαιο θεσπίζει ατομική ποινική ευθύνη συνιστούν έγκλημα πολέμου. Όπως ο Abi-Saab ξεκαθαρίζει "στην πραγματικότητα, προκειμένου η παραβίαση του *jus in bello* να έχει ως συνέπεια το ειδικό αποτέλεσμα της ποινικής ευθύνης του ατόμου που τη διαπράττει, θα πρέπει να αποδειχθεί όχι μόνο η ύπαρξη του κανόνα που παραβιάστηκε, αλλά ταυτόχρονα και η ύπαρξη ενός δευτερεύοντα κανόνα, συνήθως εθιμικής προέλευσης, που να δημιουργεί αυτό το ειδικό αποτέλεσμα σε περίπτωση παραβίασης"³⁵.

Ο ρόλος των δικαστηρίων είναι κομβικός στην ανεύρεση του δευτερεύοντα κανόνα, αλλά δεν περιορίζεται μόνο εκεί. Τα διεθνή δικαστήρια είχαν κεφαλαιώδους σημασίας συμβολή στην ανάπτυξη του ΔΕΣ. Ο ορισμός της έννοιας της ένοπλης σύγκρουσης, η διεύρυνση της έννοιας των προστατευόμενων προσώπων με βάση όχι την υπηκοότητα αλλά την εθνικότητα, η καθιέρωση της ατομικής ποινικής ευθύνης για παραβιάσεις του ΔΕΣ σε εμφύλιες συγκρούσεις και ίσως πιο σημαντικά η αποσαφήνιση του περιεχομένου των εγκλημάτων συμπεριλαμβάνονται στις ουσιαστικές συνεισφορές των ποινικών δικαστηρίων στην εξέλιξη του ΔΕΣ.

Η προαναφερθείσα επίδραση δεν θα είχε επιτευχθεί χωρίς την επίδειξη πρωτοφανούς δημιουργικότητας από μέρους των δικαστών. Ο δικαστικός δυναμισμός έχει κάνει ορισμένους μελετητές να μιλούν για "επανεφεύρεση" των εγκλημάτων πολέμου, δημιουργώντας ερωτηματικά για την ασφάλεια του δικαίου³⁶.

33. Για ανάλυση των δύο κατευθύνσεων της σχέσης μεταξύ των δύο κλάδων του διεθνούς δικαίου βλέπε Marco Sassoli, "Humanitarian Law and International Criminal Law", in *The Oxford Companion to International Criminal Law*, ed. Antonio Cassese (Oxford: Oxford University Press, 2002), 111.

34. Η σχέση αυτή συμπεριλαμβάνει και το δίκαιο των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που δεν σχετίζεται φυσικά με το ΔΕΣ, καθώς ασχολείται με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η αναγκαιότητα της συνεκτίμησης του δικαίου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο ΔΕΣ αναλύεται στο Christopher Greenwood, "Human Rights and Humanitarian Law - Conflict or Convergence", *Case W. Res. J. Int'l L.*, no 43 (2010 - 2011): 505. Για την ανάλυση των διαφόρων χρονικών φάσεων της σχέσης μεταξύ ΔΠΔ και ΔΕΣ βλέπε Hans - Peter Gasser, "The Changing Relationship between International Criminal Law, Human Rights law and Humanitarian Law", in *The Legal Regime of the ICC: Essays in the Honor of Prof. I.P.Blishchenko*, eds. Jose Doria et al (Leiden: Koninklijke Brill, 2009), 1111.

35. Georges Abi-Saab, "The concept of 'war crimes'", in *International Law in the Post-Cold War World*, eds. Sienho Yee and Wang Tieya (London: Routledge, 2001), 112.

36. "Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η δικαστική εφευρετικότητα... στο πεδίο των εγκλημάτων πολέμου ισοδυναμεί με δικαστική διαμόρφωση του δικαίου (judicial law-making)". Βλέπε Shane Darcy, "The Reinvention of War Crimes by the International Criminal

Η πλαστικότητα του διεθνούς εθιμικού δικαίου αποτέλεσε βασική προϋπόθεση για την επίδειξη της δικαστικής δημιουργικότητας. Το πιο σημαντικό ερώτημα είναι αν οι δικαστές υπερέβησαν τα επιτρεπτά όρια, αν φυσικά υπάρχουν τέτοια, κατά την απονομή της ποινικής δικαιοσύνης αναφορικά με τα εγκλήματα πολέμου. Από τη μία μεριά, ο δικαστικός δυναμισμός είναι δύσκολα συμβιβάσιμος με το νομικό θετικισμό (legal positivism). Από την άλλη, στα αγγλοσαξονικά νομικά συστήματα θεμελιώδες χαρακτηριστικό είναι ο δικαστικός παρεμβατισμός, παρόμοιος με αυτόν της διεθνούς ποινικής δικαιοσύνης και έχει κριθεί συμβατός με την Ευρωπαϊκή Συνθήκη Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (European Convention on Human Rights - ECHR).

Αναφορικά με τη μεθοδολογία που έχουν ακολουθήσει τα δικαστήρια κατά την απονομή δικαιοσύνης για παραβιάσεις του ΔΕΣ, αρκεί να επισημανθεί ότι έχει αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολο να διαπιστωθούν τα κλασσικά στοιχεία του διεθνούς εθιμικού δικαίου, ήτοι η ομοιόμορφη πρακτική και η συνειδηση δικαίου. Λόγω της δυσχέρειας αυτής, τα δικαστήρια βάσισαν τις αποφάσεις τους "σε παλαιότερες δικαστικές

Εικόνα 5: Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για την πρώην Γιουγκοσλαβία: Δίκαιο των δικαστών;

αποφάσεις... και μία σειρά εκλεκτικών πηγών όπως οι εργασίες της Επιτροπής Διεθνούς Δικαίου (International Law Commission-ILC), στρατιωτικά εγχειρίδια και συζητήσεις στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ³⁷. Οι δικαστές ήταν πρόθυμοι να αποδεχτούν ότι οι ανθρωπιστικές αξίες οι οποίες διέπουν το ΔΕΣ ασκούν πίεση για δημιουργία εθιμικού δικαίου, ακόμη και όταν έπρεπε να υποβαθμίσουν ή ακόμη και να αγνοήσουν αντίθετη πρακτική των κρατών³⁸.

"Mavi Marmara"

Το περιστατικό της αναχαίτισης του "Mavi Marmara" από τις ισραηλινές δυνάμεις παρουσιάζει ανάγλυφα τις δυσκολίες που συνδέονται με την έννοια των εγκλημάτων πολέμου στις επιχειρήσεις στη θάλασσα. Τα γεγονότα της 31ης Μαΐου 2010 έχουν ήδη λεπτομερώς αναλυθεί³⁹. Εδώ θα αναλυθούν ορισμένα από τα νομικά ζητήματα που αναδείχθηκαν από το περιστατικό.

Tribunals", in *Judicial Creativity at the International Criminal Tribunals*, eds. S. Darcy and J. Powderly (Oxford: Oxford University Press, 2010), 127.

37. William Schabas, "Customary Law or 'Judge - Made' Law: Judicial Creativity at the UN Criminal Tribunals", in *The Legal Regime of the ICC: Essays in the Honor of Prof. I.P. Blishchenco*, eds. Jose Doria et al (Leiden: Koninklijke Brill, 2009), 100.

38. "Δικαστές, ακαδημαϊκοί, κυβερνήσεις και ΜΚΟ είναι συχνά έτοιμοι να αποδεχθούν ένα μάλλον μεγάλο κενό μεταξύ πρακτικής και κανόνων, χωρίς να θέτουν υπό αμφισβήτηση το νομικά δεσμευτικό τους χαρακτήρα". Βλέπε Theodor Meron, "The Humanization of Humanitarian law", *Am. J. Int'l L.*, no 94 (2000): 244.

39. Το Ισραήλ και η Τουρκία διεξήγαγαν τις δικές τους ανεξάρτητες έρευνες. Η τουρκική επιτροπή εξέδωσε το πόρισμά της, εφεξής "Τουρκικό Πόρισμα" το Φεβρουάριο 2011 ("Report on the Israeli Attack on the Humanitarian Aid Convoy to Gaza on 31 May

Κατ' αρχάς, ο προσδιορισμός του εφαρμοστέου παραδείγματος του διεθνούς δικαίου αποδείχθηκε εξαιρετικά δυσχερής. Οι διάφορες επιτροπές που ασχολήθηκαν με το θέμα ταλαντεύτηκαν μεταξύ του παραδείγματος των επιχειρήσεων αστυνόμευσης και των ενόπλων συγκρούσεων. Σύμφωνα με το Τουρκικό Πόρισμα, το παράδειγμα των ενόπλων συγκρούσεων δεν είχε καμία εφαρμογή στην υπό εξέταση περίπτωση⁴⁰. Κινούμενα σε διαμετρικά αντίθετη προσέγγιση το Πόρισμα Turkel και το Πόρισμα Palmer έδωσαν προτεραιότητα στο παράδειγμα των ενόπλων συγκρούσεων και συνεπακόλουθα στις επιχειρήσεις ναυτικού αποκλεισμού της Γάζας⁴¹.

Εικόνα 6: Η αναχαίτηση του "Mavi Marmara": Επιχείρηση αστυνόμευσης ή δράση στο πλαίσιο ένοπλης σύγκρουσης;

Η επιλογή του παραδείγματος που διέπει το περιστατικό έχει άμεσο αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο θα εκτιμηθεί η επιχειρησιακή δραστηριοποίηση των ναυτικών δυνάμεων και ειδικά η εκτέλεση της νηοψίας. Σύμφωνα με την κυρίαρχη άποψη "με το δίκαιο της ειρήνης όσο και το δίκαιο του πολέμου θα πρέπει να θεωρείται ότι είναι εφαρμόσιμα τα ίδια κριτήρια"⁴². Η προσέγγιση αυτή υιοθετεί τη θέση ότι η φόρμουλα που υιοθέτησε το Διεθνές Δικαστήριο Δικαίου της Θάλασσας σε

μία αστυνομική επιχείρηση και εκδικάστηκε στην υπόθεση M/V Saiga (2)⁴³ θα πρέπει κατ' αναλογία να εφαρμόζεται και σε πολεμικές επιχειρήσεις. Αυτό

2010", *Turkish National Commission of Inquiry*, <http://www.mfa.gov.tr/data/Turkish%20Report%20Final%20-%20UN%20Copy.pdf> (accessed September 30, 2013)). Η ισραηλινή επιτροπή, γνωστή διεθνώς με το όνομα Turkel Commission δημοσίευσε το πόρισμά της, εφεξής "Πόρισμα Turkel" ένα μήνα νωρίτερα ("The Public Commission to Examine the Maritime Incident of 31 May 2010", *The Turkel Commission*, <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf> (accessed September 30, 2013)). Αυτά τα δύο εθνικά πορίσματα εξετάστηκαν από μία Επιτροπή Υψηλού Επιπέδου (High Level Committee) που διορίστηκε από τον Γενικό Γραμματέα του ΟΗΕ, εφεξής "Πόρισμα Palmer" το Σεπτέμβριο του 2011 ("Report of the Secretary-General's Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident", *High Level Committee*, http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf (accessed September 30, 2013)). Η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων το ΟΗΕ (UN Human Rights Council) θέσπισε μία ανεξάρτητη Επιτροπή Διερεύνησης (Fact Finding Mission) η οποία εξέδωσε το πόρισμά της, εφεξής "Πόρισμα FFM" το Σεπτέμβριο του 2010 ("UN Doc A/HRC/15/21", *Fact Finding Mission*, http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.PDF (accessed September 30, 2013)).

40. Τουρκικό Πόρισμα, Συμπεράσματα No 29 and 30, 115. Γι αυτό το λόγο το πόρισμα κάνει λόγο για "δίκαιο της ειρηνικής περιόδου - laws of peace time" που διέπουν τα διεθνή ύδατα και τον "παγκοσμίου αποδοχής κανόνα" της ελευθερίας ναυσιπλοΐας στα διεθνή ύδατα. Οι συντάκτες του πορίσματος αφιέρωσαν οκτώ σελίδες (από σελίδα 50 έως 57) προκειμένου να αναλύσουν το παράδειγμα επιχειρήσεις αστυνόμευσης κατά τη διάρκεια της ειρήνης.

41. Πόρισμα Palmer, para 69 - 82, 36 - 45 και Πόρισμα Turkel, para 29 - 55, 38 - 61.

42. Douglas Guilfoyle, "The Mavi Marmara Incident and Blockade in Armed Conflict", *Brit. Y.B. Int'l L.*, no 81 (2011): 211.

43. "Η χρήση βίας θα πρέπει όσο το δυνατό να αποφεύγεται και όπου είναι... αναπόφευκτη, δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το τι είναι εύλογο και αναγκαίο σύμφωνα με

υποστηρίζουν ρητά και οι συντάκτες του Τουρκικού Πορίσματος⁴⁴, ενώ το υπονοεί η Επιτροπή Palmer⁴⁵.

Ακόμη και αν τα δεδομένα του "Mavi Marmara" μπορεί να συνηγορούν υπέρ της σύγκλησης των δύο παραδειγμάτων, αυτή δεν θα πρέπει να γενικεύεται. Οι επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια ένοπλης σύγκρουσης επιτρέπουν γρήγορη κλιμάκωση της βίας. Ο ναυτικός αποκλεισμός, είναι μια αμιγώς στρατιωτική επιχείρηση, που διεξάγεται σε περιβάλλον πολλαπλών απειλών. Ο τρόπος διενέργειας μίας τέτοιας επιχείρησης δεν μπορεί να εξισώνεται *a priori* με τη μέθοδο διεξαγωγής μίας αστυνομικής επιχείρησης. Η διαπίστωση όμως αυτή, δεν συνεπάγεται ότι η φόρμουλα που υιοθέτησε το ITLOS στην υπόθεση Saiga καθίσταται άχρηστη σε πολεμικές επιχειρήσεις. Στα αρχικά τουλάχιστον στάδια, η σύγκληση των δύο παραδειγμάτων πρέπει να θεωρείται δεδομένη, κάτι όμως που δεν ισχύει όσο η κατάσταση κλιμακώνεται. Στην τελευταία περίπτωση, η αποτίμηση του κριτηρίου της αναγκαιότητας, στο οποίο αναφέρθηκε ρητά το δικαστήριο στην υπόθεση Saiga, θα πρέπει να γίνεται με βάση το ΔΕΣ και οι αναπόφευκτες, πολλές φορές, παράπλευρες απώλειες με βάση τις αρχές της διάκρισης και της αναλογικότητας. Αυτή ακριβώς είναι η προσέγγιση που υιοθετεί το Πόρισμα Turkel⁴⁶.

Η αναχαίτιση του "στολίσκου της ελευθερίας" κατέδειξε και την υπανάπτυξη του ΔΕΣ στη θάλασσα. Σημείο αιχμής στην προκείμενη περίπτωση ήταν το αν ο ναυτικός αποκλεισμός είναι επιτρεπτή μέθοδος πολέμου στις εμφύλιες συγκρούσεις όπως στις διεθνείς. Στα διάφορα πορίσματα αποτυπώθηκαν αποκλίνουσες απόψεις. Το Τουρκικό Πόρισμα καταλήγει ότι ο ναυτικός αποκλεισμός είναι επιτρεπτός μόνο στις διεθνείς συγκρούσεις⁴⁷. Το Πόρισμα Turkel υιοθετεί διαμετρικά αντίθετη νομική εκτίμηση. Ο ναυτικός αποκλεισμός είναι επιτρεπτός τόσο στις διεθνείς, όσο και στις εμφύλιες συγκρούσεις⁴⁸. Το Πόρισμα Palmer απορρίπτει το ναυτικό αποκλεισμό στις εμφύλιες συγκρούσεις⁴⁹. Το Πόρισμα FFM δεν ασχολείται με το ζήτημα του νομικού χαρακτηρισμού της σύγκρουσης ή αν ο ναυτικός αποκλεισμός είναι εφαρμόσιμος και στις εμφύλιες συγκρούσεις.

Δεν θα πρέπει να προκαλεί έκπληξη ότι οι διαφορετικές αποτιμήσεις του ουσιαστικού δικαίου που ρυθμίζει την αναχαίτιση του "στολίσκου της ελευθερίας, δημιουργήσαν διαφορετικές αντιδράσεις αναφορικά με την ύπαρξη ή όχι ατομικής ποινικής ευθύνης. Σύμφωνα με το Πόρισμα Turkel, τόσο ο ναυτικός αποκλεισμός της Γάζας, όσο και οι ενέργειες αναχαίτισης ήταν νόμιμες. Το Πόρισμα FFM καταλήγει στο ακριβώς αντίθετο συμπέρασμα: Διαπράχθηκαν εγκλήματα πολέμου, ήτοι δολοφονίες από πρόθεση, βασανισμός ή απάνθρωπη μεταχείριση και από πρόθεση πρόκληση σοβαρών τραυματισμών

τις περιστάσεις... Μόνο όταν όλες οι κατάλληλες δράσεις αποτύχουν, μπορεί αυτός που καταδιώκει, ως τελευταίο μέσο να χρησιμοποιήσει βία... Ακόμη όμως και τότε... θα πρέπει να γίνει κάθε δυνατή προσπάθεια για να μην τεθεί σε κίνδυνο ανθρώπινη ζωή" (ITLOS, M/V 'Saiga' (No 2) (Saint Vincent and Grenadines v Guinea), Judgment, July 1, 1999, para. 155).

44. Τουρκικό Πόρισμα, 86.

45. Πόρισμα Palmer, para 104 - 133, 51 - 61.

46. Πόρισμα Turkel, para 178 - 179, 223 - 224.

47. Τουρκικό Πόρισμα, 60 - 62.

48. Πόρισμα Turkel, para 42, 49.

49. Πόρισμα Palmer, para 73, 41.

κατά των επιβατών του στολίσκου που χαρακτηρίζονται ως πολίτες. Το άρθρο 147 της 4ης Συνθήκης της Γενεύης περί σοβαρών παραβιάσεων, αποτελεί τη νομική βάση για τα υποτιθέμενα εγκλήματα πολέμου⁵⁰. Το Πόρισμα Palmer θεωρεί ότι η απώλεια ζωών στο "Mavi Marmara" δεν μπορεί να γίνει αποδεκτή, αλλά δεν χαρακτηρίζει τις ισραηλινές ενέργειες ως εγκλήματα πολέμου⁵¹. Οι θεμελιακής φύσης διαστάσεις που αποτυπώθηκαν στα διάφορα πορίσματα, οδηγούν σε διαφορετικές εκτιμήσεις αναφορικά με την τέλεση ή όχι εγκλημάτων πολέμου από τους Ισραηλινούς.

Εφαρμογή στις ΕΔ

Οι ελληνικές ΕΔ εμπλέκονται όλο και περισσότερο σε επιχειρήσεις που απομακρύνονται από τον παραδοσιακό τους ρόλο, προσαρμοζόμενες στη σύγχρονη τάση για ανάληψη δραστηριοτήτων που εντάσσονται στο πλαίσιο των επιχειρήσεων αστυνόμευσης.

Το ΠΝ είναι ο πλέον εκτεθειμένος κλάδος στην εξέλιξη αυτή, που δημιουργεί νέες προκλήσεις σε όλα τα επίπεδα λειτουργίας του. Σε εθνικό επίπεδο, χαρακτηριστικότερο παράδειγμα, που αναδεικνύει το μέγεθος της απαίτησης για προσαρμογή, είναι η προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων στην Υφαλοκρηπίδα (ΥΦ) ή και στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ), αφ' ης στιγμής αυτή κηρυχθεί⁵² από την χώρα μας.

Εικόνα 7: Αντιπειρατικές επιχειρήσεις του ΠΝ στο Κέρας της Αφρικής.

Σύμφωνα με το αρθ. 11 παρ. 17 του νόμου 2289/95⁵³ η προστασία της ΥΦ προσλαμβάνει κατ' αρχήν, το χαρακτήρα της αστυνομικής επιχείρησης, στην οποία όμως ενδέχεται να συμβάλλουν οι ΕΔ. Γεννάται εύλογα το ερώτημα αν οι ΕΔ είναι θεσμικά σε θέση να ασκήσουν την αρμοδιότητα αυτή. Περιπλέκοντας ακόμη περισσότερο το ζήτημα, σύμφωνα με πάγια θέση του ΥΠΕΘΑ, η προστασία των

κυριαρχικών δικαιωμάτων επί της ΥΦ ανήκει στις ΕΔ.

Ουσιαστικά δηλαδή, αναφορικά με την ΥΦ, οι ΕΔ ενδέχεται να αναλάβουν δύο διαφορετικού τύπου επιχειρήσεις: επιχειρήσεις αστυνόμευσης σε επικουρικό ρόλο, αλλά και επιχειρήσεις προστασίας των κυριαρχικών δικαιωμάτων στο βασικό πλέγμα των αρμοδιοτήτων τους. Οι συνέπειες της προστασίας της ΥΦ κατ' αρχήν στο πλαίσιο του παραδείγματος των επιχειρήσεων αστυνόμευσης είναι πολλαπλές. Καταρχάς οι επιχειρήσεις αστυνόμευσης, προϋποθέτουν την ύπαρξη ποινικού αδικήματος, στην καταστολή του οποίου θα πρέπει να κατατείνουν. Πράγματι στο άρθρο 12Α του

50. Πόρισμα FFM, para 65, 182 και 265, 15, 40 και 53 αντίστοιχα.

51. Πόρισμα Palmer, para 134, 61.

52. Λαμβανομένου υπόψη ότι η χώρα μας δεν έχει ΑΟΖ, καθόσον δεν έχει προβεί στην απαιτούμενη κήρυξη, στο κείμενο εφεξής γίνεται αναφορά μόνο σε ΥΦ την οποία το παράκτιο κράτος έχει αυτοδίκαια, εκτός από τις περιπτώσεις που αυτό απαιτείται όπως π.χ. στη μνεία της σχετικής νομοθεσίας.

53. Όπως τροποποιήθηκε από το αρθ. 163 του νόμου 4001/11 και ισχύει σήμερα.

προαναφερθέντος νόμου προβλέπεται το σχετικό έγκλημα⁵⁴. Κύριο χαρακτηριστικό της αστυνομικής επιχείρησης, όπως έχει ήδη αναλυθεί, είναι ότι αυτή αποσκοπεί στην διατήρηση της δημόσιας τάξης, και τίθεται υπό τις εγγυήσεις εισαγγελικών και όχι πολιτικών αρχών για την αντιμετώπιση ενός συμβάντος που αξιολογείται ποινικά. Συνεπώς, οι μονάδες των ΕΔ που "αστυνομούνται" την ΥΦ "εξέρχονται" από τις συνήθεις ιεραρχικές δομές του στρατεύματος και καθίστανται "όργανα" της εισαγγελικής αρχής.

Η άσκηση αστυνομικών αρμοδιοτήτων από τα στελέχη των ΕΔ, δεν είναι όμως αυτονόητη. Η διενέργεια προανακριτικών πράξεων (όπως σύλληψη) δεν μπορεί να διενεργηθεί χωρίς πρόβλεψη σε νόμο καθόσον οι Αξιωματικοί των ΕΔ δεν είναι "Γενικοί Ανακριτικοί Υπάλληλοι". Η ανωτέρω αρμοδιότητα δεν μπορεί να προκύψει απευθείας από το προαναφερθέν άρθρο 11 του 2289/95, καθόσον ο νομοθέτης δεν εισέρχεται σε δικονομικές λεπτομέρειες. Συνεπώς, υφίσταται κενό, το οποίο πρέπει να καλυφθεί πριν από την οποιαδήποτε συνδρομή των ΕΔ. Το σχετικό ζήτημα μπορεί να αντιμετωπιστεί με την επιβίβαση σε πλατφόρμες των ΕΔ στελεχών του ΛΣ, κατά το πρότυπο των LEDETS των ΗΠΑ.

Αν αυτές είναι οι επιχειρήσεις αστυνόμευσης, τότε η προστασία των κυριαρχικών δικαιωμάτων διά της εις άτοπον απαγωγής θα πρέπει να εντάσσεται στο παράδειγμα των ενόπλων συγκρούσεων. Εδώ θα πρέπει να αναμένεται και η κύρια εμπλοκή των ΕΔ στην προστασία της ΥΦ, διότι θα πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι οποιαδήποτε προσπάθεια αναζήτησης, έρευνας ή εκμετάλλευσης υδρογονανθράκων εντός της ελληνικής ΥΦ χωρίς άδεια των αρμοδίων αρχών θα γίνει με πρωτοβουλία τρίτων χωρών που θα παρέχουν προστασία στην ενέργεια με τη συνοδεία πολεμικών τους πλοίων⁵⁵. Η αντιμετώπιση ενός τέτοιου συμβάντος δύσκολα θα κατατείνει στην πάταξη του σχετικού ποινικού αδικήματος, λαμβανομένου υπόψη του δικαιώματος της ετεροδικίας που απολαμβάνουν τα πολεμικά πλοία τρίτων χωρών, αλλά θα αποβλέπει στη διασφάλιση των κυριαρχικών δικαιωμάτων της χώρας.

Η υπαγωγή σε διαφορετικό παράδειγμα έχει άμεσο αντίκτυπο στον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει να δράσουν οι ναυτικές δυνάμεις. Στα αρχικά τουλάχιστον στάδια τους, η αστυνομική επιχείρηση και η επιχείρηση προστασίας των κυριαρχικών δικαιωμάτων της ΥΦ, δεν θα πρέπει να διαφέρουν ως προς τον τρόπο διεξαγωγής τους. Τότε έχουν εφαρμογή οι απόψεις υπέρ της σύγκλησης των δύο παραδειγμάτων, αναφορικά με τον τρόπο εκτέλεσής τους, με βάση τη φόρμουλα Saiga.

Η σύγκληση, όμως, αυτή δεν θα πρέπει να γενικεύεται. Οι επιχειρήσεις που εντάσσονται στο παράδειγμα των ενόπλων συγκρούσεων συνήθως επιτρέπουν την πιο γρήγορη κλιμάκωση της βίας. Το *modus operandi* μίας στρατιωτικής επιχείρησης είναι διαφορετικό από τον τρόπο διεξαγωγής μίας αστυνομικής επιχείρησης αναφορικά με τον κρίσιμο τομέα της χρήσης και

54. "Όποιος αναζητεί, ερευνά ή εκμεταλλεύεται υδρογονάνθρακες χωρίς άδεια ή παροχή τέτοιου δικαιώματος κατά τις διατάξεις του παρόντος, τιμωρείται με φυλάκιση δύο (2) τουλάχιστον μηνών και με χρηματική ποινή από εκατό χιλιάδες (100.000) ευρώ έως ένα εκατομμύριο πεντακόσιες χιλιάδες (1.500.000) ευρώ"

55. Δεν ισχύει το ίδιο και σε περίπτωση υιοθέτησης ΑΟΖ από τη χώρα μας. Στη ζώνη αυτή οι επιχειρήσεις αστυνόμευσης είναι πιο πιθανές, τουλάχιστον αναφορικά με τη προστασία των αλιευμάτων, διότι η ενδεχόμενη παραβατική συμπεριφορά θα αφορά σε παράνομη αλιεία στη ζώνη.

κλιμάκωσης της βίας. Σε κάθε περίπτωση δεν θα πρέπει να λησμονείται ότι το δίκαιο που διέπει μία επιχείρηση που εντάσσεται στο παράδειγμα των ενόπλων συγκρούσεων είναι εξαιρετικά ρευστό, ειδικά όσο η επιχείρηση κλιμακώνεται.

Στην ημέτερη νομοθεσία διαπιστώνεται η διαφορετική αντιμετώπιση των επιχειρήσεων που εντάσσονται στα δύο παραδείγματα. Για τη χρήση βίας στο πλαίσιο των επιχειρήσεων αστυνόμευσης υφίσταται ιδιαίτερη νομοθεσία. Η χρήση βίας από όργανα του ΛΣ προβλέπεται στην υπ' αριθ. 1141.1/04/2004/04 (ΦΕΚ 663 Β'/7-5-04)⁵⁶. Η εν λόγω ρύθμιση εναρμονίζεται με τις βασικές αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας στη χρήση βίας και του γεγονότος ότι η χρήση βίας στο αστυνομικό παράδειγμα αποτελεί εξαίρεση. Όμως, δεν σχετίζεται με την αντίστοιχη ρύθμιση της χρήσης βίας από τις ΕΔ στους οικείους Κανόνες Εμπλοκής⁵⁷.

Στους ΕΚΕ των ΕΔ απουσιάζει παντελώς οποιαδήποτε διάκριση ανάμεσα στα δύο είδη επιχειρήσεων στις οποίες αυτές ενδέχεται να συμμετέχουν. Η συγκεκριμένη προβληματική δεν έχει ενταχθεί στους ΕΚΕ. Ειδικότερα, το ενδεχόμενο χρησιμοποίησης των ΕΔ σε αστυνομικές επιχειρήσεις, παρά το γεγονός ότι οι ΕΔ συμμετέχουν ήδη σε αυτές, δεν αντιμετωπίζεται⁵⁸. Το συγκεκριμένο κενό πρέπει να καλυφθεί άμεσα.

Για την άσκηση συνεπώς, αστυνομικών αρμοδιοτήτων από τις ΕΔ απαιτείται κατάλληλη συμπλήρωση του θεσμικού πλαισίου, σε ένα ευρύ φάσμα που περιλαμβάνει από την εκτέλεση των δικονομικών πράξεων έως την πρόβλεψη ειδικών ΕΚΕ.

Επίλογος

Το θεσμικό πλαίσιο που διέπει τις επιχειρήσεις στη θάλασσα βρίσκεται σε διαρκή ανακατάταξη. Η απόσταση μεταξύ διεθνούς πρακτικής και δικαίων ρυθμίσεων είναι δυστυχώς πολύ μεγάλη. Κάθε άλλο παρά παράδοξο είναι ότι ο συγκεκριμένος κλάδος του δικαίου παρουσιάζεται στα μάτια ενός Αξιωματικού ως ένα πλέγμα αβεβαιοτήτων και αχαρτογράφητων κινδύνων.

Σε μία προσπάθεια να διαλευκανθούν λίγο τα δυσεπίλυτα ζητήματα, αρκεί αντί επιλόγου μία απαρίθμηση των βασικών συμπερασμάτων του άρθρου:

α. Οι επιχειρήσεις στη θάλασσα περιλαμβάνουν πλέον και επιχειρήσεις αστυνόμευσης, που κατατείνουν στην εξασφάλιση της δημόσιας τάξης στη θάλασσα.

56. "Περί Κύρωσης του Κανονισμού οπλοκατοχής, οπλοφορίας και οπλοχρησίας προσωπικού Λιμενικού Σώματος".

57. Βλέπε για παράδειγμα το άρθρο 10 της προαναφερθείσας απόφασης και ειδικά τις αυστηρές προϋποθέσεις που ισχύουν για πυροβολισμό ακινητοποίησης και εξουδετέρωσης.

58. Η συγκεκριμένη έλλειψη έχει γίνει αντιληπτή σε αστυνομικές επιχειρήσεις στις οποίες ήδη συμμετέχει το Π.Ν., όπως αυτές της καταπολέμησης της πειρατείας στο Κέρας της Αφρικής. Η απουσία ΕΚΕ καλύπτεται, μερικώς τουλάχιστον, από τους ιδιαίτερους Κανόνες Εμπλοκής των αντι-πειρατικών επιχειρήσεων. Δεν υφίσταται όμως καμία κάλυψη σε περίπτωση που οι μονάδες του Π.Ν. μεταπέσουν υπό εθνικό επιχειρησιακό έλεγχο για οποιοδήποτε λόγο, γεγονός που όπως είναι φυσικό έχει συμβεί. Με βάση την προσωπική εμπειρία του γράφοντος ως νομικού συμβούλου του Force Commander της Επιχείρησης "ATALANTA", η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα που στέλνει μονάδες στην επιχείρηση χωρίς να έχει καλύψει το κενό αυτό.

β. Η διάκριση μεταξύ των νομικών παραδειγμάτων των επιχειρήσεων αστυνόμευσης και των ενόπλων συγκρούσεων είναι εξαιρετικά δυσχερής.

γ. Κύρια αιτία για την ανωτέρω δυσκολία είναι η αδυναμία συμφωνίας για την απαιτούμενη ένταση μίας εμπλοκής προκειμένου αυτή να χαρακτηριστεί ως ένοπλη σύγκρουση.

δ. Υφίσταται "γκρίζα ζώνη" στην οποία τα δύο προαναφερθέντα παραδείγματα επικαλύπτονται⁵⁹.

ε. Το δίκαιο των επιχειρήσεων αστυνόμευσης έχει αναλυθεί από το Διεθνές Δικαστήριο του Δικαίου της Θάλασσας.

στ. Το δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων στη θάλασσα είναι αδιαμόρφωτο⁶⁰.

ζ. Σε κάθε περίπτωση χρήσης βίας οι βασικές αρχές της αναγκαιότητας και αναλογικότητας είναι εφαρμόσιμες.

η. Απαιτείται διαμόρφωση του θεσμικού πλαισίου των ΕΔ, ώστε να καλύπτονται όλες οι ενδεχόμενες επιχειρήσεις στις οποίες αυτές θα συμμετάσχουν. Η αδυναμία του σημερινού πλαισίου παρουσιάζεται κυρίως στο εγχειρίδιο των ΕΚΕ.

Θα ήταν φυσικά καλύτερο να βρισκόμασταν σε "καθαρότερα νερά" αναφορικά με το δίκαιο που διέπει τις επιχειρήσεις στη θάλασσα. Η κατάσταση αυτή όμως, δεν έχει μόνο αρνητικές όψεις. Η ανυπαρξία ναυτικών πολέμων έχει αποτραβήξει το ενδιαφέρον για το δίκαιο αυτό. Στον αντίποδα, το δίκαιο των αστυνομικών επιχειρήσεων στη θάλασσα θα αναπτύσσεται διαρκώς, δείχνοντας την κατεύθυνση που είναι αναγκασμένες να ακολουθήσουν και οι ελληνικές ΕΔ. Προκειμένου να μπορούν να φέρουν εις πέρας την αδιαμφισβήτητη σημαντική παραδοσιακή αποστολή τους, οφείλουν να αναζητούν ενεργά νέους ρόλους. Οι επιχειρήσεις αστυνόμευσης στη θάλασσα παρέχουν την καλύτερη ευκαιρία προς τούτο.

Βιβλιογραφία

Abi-Saab, Georges. "The concept of 'war crimes'". *In International Law in the Post-Cold War World*, edited by Sienho Yee and Wang Tieya, 99 - 118. London: Routledge, 2001.

Benoliel, Daniel. "Israel, Turkey and the Gaza Blockade". *U. Pa. J. Int'l L.*, no 33 (2011-12): 615 - 662.

Churchill, R.R. and Lowe, A.V. *The law of the Sea*. Manchester: Manchester University Press, 1999.

"Commentary to the Additional Protocol II". *International Committee of Red Cross*. <http://www.icrc.org/ihl.nsf/COM/475-760002?OpenDocument> (accessed December 10, 2013).

Crawford, Emily. "Blurring the Lines between International and Non-International Armed Conflicts - The Evolution of Customary International Law Applicable in Internal Armed Conflicts". *Australian International Law Journal*, no 15 (2008): 29 - 54.

59. Εντός της ζώνης επικάλυψης ο τρόπος διεξαγωγής των επιχειρήσεων θα πρέπει να είναι ενιαίος.

60. Ειδικά όσο η επιχείρηση κλιμακώνεται.

Darcy, Shane. "The Reinvention of War Crimes by the International Criminal Tribunals" *In Judicial Creativity at the International Criminal Tribunals*, edited by S. Darcy and J. Powderly, 106 - 128. Oxford: Oxford University Press, 2010.

Doswald - Beck, Louise (ed). San Remo Manual on International Law applicable to Armed Conflicts at Sea. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

Fenrick, William J. "Introductory Report - Military Objectives in the Law of naval Warfare". In *The Military Objective and the Principle of Distinction in the Law of Naval Warfare - Report, Commentaries and Proceedings of the Round Table of Experts on International Humanitarian law Applicable to Armed Conflicts at Sea, Ruhr-Universität Bochum, 10-14 November 1989*, edited by H.G. Von Heinegg. Bochum: Universitätsverlag Dr. N. Brockmeyer, 1991.

Gasser, Hans - Peter. "The Changing Relationship between International Criminal Law, Human Rights law and Humanitarian Law" In *The Legal Regime of the ICC: Essays in the Honor of Prof. I.P. Blischchenko*, edited by Jose Doria et al, 1111 - 1117. Leiden: Koninklijke Brill, 2009.

Gilliland Dalton, Jane. "A Comparison between the San Remo Manual and the U.S. Navy's Commander's Handbook". *IYHR*, no 36 (2006): 71 - 87.

Greenwood, Christopher. "Scope of Application of Humanitarian Law". In *The Handbook of Humanitarian Law in Armed Conflicts*, edited by Dieter Fleck, 39 - 64. Oxford: Oxford University Press, 1995.

Greenwood, Christopher. "Human Rights and Humanitarian Law - Conflict or Convergence". *Case W. Res. J. Int'l L.*, no 43 (2010 - 2011): 491 - 512.

Guilfoyle, Douglas. "The Mavi Marmara Incident and Blockade in Armed Conflict". *Brit. Y.B. Int'l L.*, no 81 (2011): 171 - 223.

Hall, Mary. "False Colors and Dummy Ships: The use of Ruse in Naval Warfare". *XLII Naval War College Review*, no 3 (1989): 52 - 62.

Heintschel Von Heinegg, Wolff. "The Legality of MIOs within the Framework of Operation Enduring Freedom". In *Terrorism and the Military*, edited by W.P. Heere, 43 - 60. The Hague: TMC Asser Press, 2003.

Henckaerts, Jean - Marie and Doswald - Beck, Louise. *Customary International Humanitarian Law - Volume I: Rules*. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.

"How is the Term 'Armed Conflict' Defined in International Humanitarian Law?". Opinion Paper, *International Committee of Red Cross*. March 2008. <http://www.icrc.org/eng/assets/files/other/opinion-paper-armed-conflict.pdf> (accessed September 4, 2013).

ITLOS. *M/V 'Saiga' (No 2) (Saint Vincent and Grenadines v Guinea)*. Judgment, July 1, 1999.

Kraska, James. "Rule Selection in the Case of Israel's Naval Blockade of Gaza: Law of naval Warfare or law of the Sea?". *Yearbook of International Humanitarian Law*, no 13 (2010): 367 - 396.

Meron, Theodor. "The Geneva Conventions as Customary Law". *Am. J. Int'l L.*, no 81 (1987): 348 - 370.

Meron, Theodor. "International Criminalization of Internal Atrocities". *Am. J. Int'l L.*, no 89 (1995): 554 - 577.

Meron, Theodor. "The Humanization of Humanitarian law". *Am. J. Int'l L.*, no 94 (2000): 239 - 278.

Papastavridis, Efthymios. *The Interception of Vessels on the High Seas. Contemporary Challenges to the Legal Order of the Oceans*. London: Hart Publishing, 2013.

Pictet, Jean S. *The Geneva Conventions of 12 August 1949 Commentary - Volume I*. Geneva: International Committee of the Red Cross, 1952.

Politakis, George. *Modern Aspects of the Laws of Naval Warfare and Maritime*

Neutrality. London: Kegan Paul International, 1998.

"Report on the Israeli Attack on the Humanitarian Aid Convoy to Gaza on 31 May 2010". *Turkish National Commission of Inquiry*. <http://www.mfa.gov.tr/data/Turkish%20Report%20Final%20-%20UN%20Copy.pdf> (accessed September 30, 2013).

"Report of the Secretary-General's Panel of Inquiry on the 31 May 2010 Flotilla Incident". *High Level Committee*. http://www.un.org/News/dh/infocus/middle_east/Gaza_Flotilla_Panel_Report.pdf (accessed September 30, 2013).

Roach, J. Ashley. "Legal Aspects of Modern Submarine Warfare". *Max Planck UNYB*, no 6 (2002): 367 - 385.

Ronziti, Natalino. "The Crisis of the Traditional Law Regulating International Armed Conflicts at Sea and the Need for its Revision". In *The Law of Naval Warfare*, edited by N. Ronzitti, 1 - 58. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers, 1988.

Roucounas, Emmanuel. "Some Issues Relating to War Crimes in Air and Sea Warfare". In *War Crimes in International Law*, edited by Yoram Dinstein and Mala Tabory, 275 - 292. Leiden: Martinus Nijhoff, 1996.

Sassoli, Marco. "Humanitarian Law and International Criminal Law". In *The Oxford Companion to International Criminal Law*, edited by Antonio Cassese, 111 - 120. Oxford: Oxford University Press, 2002.

Schabas, William. "Customary Law or 'Judge - Made' Law: Judicial Creativity at the UN Criminal Tribunals". In *The Legal Regime of the ICC: Essays in the Honor of Prof. I.P.Blishchenko*, edited by Jose Doria et al, 77 - 101. Leiden: Koninklijke Brill, 2009.

Stannard, Matthew B. "What Law Did Tehran Break? Capture of British Sailors a Gray Area in Application of Geneva Conventions". *San Francisco Chronicle*, April 1, 2007. <http://www.sfgate.com/news/article/What-law-did-Tehran-break-Capture-of-British-2576880.php> (accessed April 12, 2014).

"The Hague Conference (2010) Use of Force, 'Final Report on the Meaning of Armed Conflict in International Law". *International Law Association*. <http://www.ila-hq.org/en/committees/index.cfm/cid/1022> (accessed November 17, 2013).

"The Public Commission to Examine the Maritime Incident of 31 May 2010". *The Turkel Commission* <http://www.turkel-committee.gov.il/files/wordocs/8808report-eng.pdf> (accessed September 30, 2013).

"UN Doc A/HRC/15/21". *Fact Finding Mission*. http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/15session/A.HRC.15.21_en.PDF (accessed September 30, 2013).

USA, Department of the Navy. *The Commander's Handbook on the Law of Naval Operations (NWP 1-14M)*. July 2007.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Πχης Παναγιώτης Σέρρης Π.Ν. γεννήθηκε στην Αθήνα το 1973. Εισήλθε στη ΣΝΔ το 1991, απ' όπου αποφοίτησε το 1995 με το βαθμό του Σημαιοφόρου. Κατά τη σταδιοδρομία του στο ΠΝ έχει υπηρετήσει σε πλοία της Διοίκησης Φρεγατών του ΑΣ, στο ΓΕΝ και ως Κυβερνήτης στο ΝΟΗ ΚΑΛΙΣΤΩ, με το οποίο συμμετείχε στην πρώτη αποστολή πλοίου μικρού εκτοπίσματος του ΠΝ, στον Περσικό Κόλπο. Είναι απόφοιτος της Νομικής Σχολής του Πανεπιστημίου Αθηνών (2002). Επίσης κατέχει τους ακόλουθους μεταπτυχιακούς τίτλους σπουδών: LLM in Public International Law από το University of London (2004), LLM in Public International Law από το London School of Economics (2005), Μεταπτυχιακός Τίτλος στις Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγικές Σπουδές από το Πάντειο Πανεπιστήμιο (2009). Είναι υποψήφιος Διδάκτορας στο προαναφερθέν πανεπιστήμιο. Ο Πχης Σέρρης είναι νυμφευμένος με την Μαριάννα Μπακιρτζοπούλου και έχουν ένα γιο το Νικήτα.

"Επιχειρησιακή Τέχνη (Operational Art), και Επιχειρησιακό Πρότυπο (Operational Design), δύο μεθοδολογικά εργαλεία στην υπηρεσία της υφισταμένης επιχειρησιακής σχεδίασης. Προσεγγίζοντας το ρόλο και τη χρησιμοποίησή τους ώστε να επιλύεται το "Σωστό" επιχειρησιακό πρόβλημα και όχι απλά το πρόβλημα σωστά"

*Περίληψη Διατριβής του Ταγματάρχη (ΤΘ) Ιωάννη Παπαδόπουλου
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ (2ο Βραβείο)*

Εισαγωγή

Η γέννηση της επιχειρησιακής τέχνης και η είσοδός της στη στρατιωτική θεωρία και διαλεκτική, είναι σύμφυτη με την εξέλιξη της ανθρωπότητας. Αποτέλεσε απόρροια μιας αέναης αναδυόμενης πρόκλησης, για τον εναρμονισμό της στρατιωτικής επιστήμης στη δυναμική ενός συνεχώς μεταβαλλόμενου επιχειρησιακού περιβάλλοντος.

Ως εκ τούτου, στο ανωτέρω αβέβαιο επιχειρησιακό περιβάλλον, οι σημερινοί στρατιωτικοί διοικητές θα κληθούν να σχεδιάσουν επιχειρήσεις, συνδυάζοντας τη στρατιωτική τέχνη και επιστήμη, ώστε να εμπλέξουν με επιδεξιότητα τις διατιθέμενες δυνάμεις τους, για την εκπλήρωση των θεθέντων αντικειμενικών σκοπών. Η πληθώρα των προσδιοριστικών προσεγγίσεων και η έντονη συγγραφική δραστηριότητα, καταδεικνύει την αγωνία της στρατιωτικής κοινότητας να ανακαλύψει εκείνο το εννοιολογικό "όχημα", που θα οδηγή, άνευ ετέρας, στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των σύγχρονων προκλήσεων και στην επίλυση των πολυσύνθετων επιχειρησιακών προβλημάτων.

Η Επιχειρησιακή Τέχνη και η Διείσδυσή της στη Θεωρητική του Πολέμου

Η Στρατηγική του Ενός Σημείου (Strategy of a Single Point) και η Αποφασιστική Μάχη (Decisive Battle)

Υπήρξε μία εποχή που πραγματικά ο κόσμος δεν είχε ανάγκη την επιχειρησιακή τέχνη. Μελετώντας διεξοδικά την ιστορία διαπιστώνουμε, ότι αρχικά οι ηγεμόνες/ηγέτες οδηγούσαν οι ίδιοι τα στρατεύματά τους στα πεδία των μαχών, συγκεντρώνοντας στο πρόσωπό τους όλες τις μορφές εξουσίας, καθόσον ο πόλεμος και η πολιτική ήταν καθαρά προσωπική τους υπόθεση. Ήταν οι ίδιοι που αποφάσιζαν για το αν θα πολεμήσουν, πού θα πολεμήσουν, για πόσο χρονικό διάστημα και ήταν αυτοί που υπολόγιζαν και εξισορροπούσαν τους κινδύνους, τις απειλές, το κόστος και τα οφέλη του πολέμου. Σε αυτήν την επονομαζόμενη εποχή της **"Στρατηγικής του ενός σημείου" (Strategy of a single point)** η σύνδεση της πολιτικής, της πολιτειακής οργάνωσης και των τακτικών ενεργειών των στρατευμάτων ήταν άμεση¹. Στους πολέμους αυτούς,

1. Justin Kelly and Mike Brennan, "Alien: How Operational Art Devoured Strategy,"(Carlisle: Strategic Studies Institute U.S. Army War College, 2009), vii.

της μιας και μοναδικής εκστρατείας², συμμετείχε το σύνολο του στρατεύματος που ήταν σε θέση να οργανώσουν οι πολιτειακές αρχές υπό την ηγεσία του ηγεμόνα. Αυτός ήταν ο πολιτικός και στρατιωτικός ηγέτης, δηλαδή ο στρατηγικός και ο τακτικός διοικητής ταυτόχρονα. Στο πλαίσιο αυτών των εκστρατειών, πρόθεση του ηγεμόνα ήταν η κίνηση του στρατεύματος επί ενός δρομολογίου³ και η σύγκρουση με το σύνολο του εχθρικού στρατεύματος σε μία και μοναδική κατά το δυνατόν μάχη, που έμεινε γνωστή ως **"αποφασιστική" (decisive battle)**, αφού το αποτέλεσμα της έκρινε την έκβαση του πολέμου ως σύνολο⁴.

Από την Εκστρατεία της Αποφασιστικής Μάχης στη Γέννηση της Επιχείρησης

Κατά κοινή ομολογία, η βιομηχανική επανάσταση και η Ναπολεόντειος εποχή, επέφεραν δραστικές αλλαγές στον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου, τόσο σε στρατηγικό όσο και σε τακτικό επίπεδο. Ο πόλεμος διατηρούσε μεν τη φύση του, αλλά είχε μεταβληθεί ο χαρακτήρας του⁵. Η ιδεολογία του nation-in-arms (το έθνος στα όπλα), είχε ως συνέπεια να δημιουργηθούν μεγαλύτεροι στρατοί⁶, ενώ παράλληλα, η βιομηχανική επανάσταση τους παρείχε τα μέσα και τις δυνατότητες για τον εξοπλισμό, την ανάπτυξη, τη διοίκηση καθώς και τη συντήρησή τους⁷. Αναντίρρητα, διευρύνθηκαν και τα πεδία των μαχών, από μερικά χιλιόμετρα κατά την εποχή του Μεγάλου Φρειδερίκου, σε μερικές εκατοντάδες χιλιόμετρα στη Γαλλία το 1871⁸.

Οι νέες αυτές συνθήκες οδήγησαν στην ομαδοποίηση των **μαχών σε επιχειρήσεις** και την ομαδοποίηση των **επιχειρήσεων σε εκστρατείες**. Στο πλαίσιο αυτό, η έννοια της τακτικής παρέμεινε διαχρονικά αναλλοίωτη, ως η τέχνη της διεξαγωγής της μάχης⁹. Αδιαμφισβήτητα όμως, η στρατηγική

2. Η έννοια της εκστρατείας, ήδη από την Αρχαία Ελλάδα, αφορούσε έναν γενικευμένο πόλεμο, που αποτελούσε απόφαση του πολιτικού και στρατιωτικού ηγεμόνα, με τη συμμετοχή του συνόλου του άρρενος πληθυσμού, ικανού να φέρει οπλισμό που εξασφάλιζε με δικούς του πόρους. Η έννοια της εκστρατείας είχε χρονική υπόσταση, αφού διεξάγονταν αποκλειστικά τους καλοκαιρινούς μήνες. Σε περίπτωση που ο πόλεμος δεν τελείωνε σε μία και μόνο εκστρατεία, αυτή επαναλαμβανόταν την ίδια εποχή του επόμενου χρόνου.

3. Άλλωστε στην εποχή αυτή δεν υπήρχε και πληθώρα δρομολογίων που οδηγούσαν στην ίδια κατεύθυνση

4. Παναγιώτης Μαυρόπουλος, "Επιχειρησιακό επίπεδο πολέμου: Πραγματικότητα ή ψευδαίσθηση;," warandstrategy.gr(2014), <http://warandstrategy.gr/stratiotiki-stratigiki/18-epixirisiako-epipedo-polemou-pragmatikotita-i-psevdethisi>.

5. Μαυρόπουλος, "Επιχειρησιακό επίπεδο πολέμου: Πραγματικότητα ή ψευδαίσθηση;,"

6. Richard Podruchny, "The Success of Napoleon," MilitaryHistoryOnline.com(2008), <http://www.militaryhistoryonline.com/18thcentury/articles/thesuccessof-napoleon.aspx#>.

7. Αξίζει να σημειωθεί ότι, ενώ κατά τους πολέμους του 18ου αιώνα, οι στρατοί των εμπόλεμων στα πεδία των μαχών σπάνια υπερέβαιναν τις 150.000, ο Ναπολέων εισέβαλε στη Ρωσία το 1812 με 600.000 άντρες, ενώ οι Πρώσοι εισέβαλαν στη Γαλλία το 1870 με στρατεύματα της τάξης των 1.200.000 ανδρών.

8. Justin Kelly and Mike Brennan, "The Leavenworth Heresy and the Perversion of Operational Art," Joint Force Quarterly 2010, 110.

9. Ο Clausewitz είχε ορίσει την τακτική ως: "θεωρία η σχετική με τη χρήση των

αντιμετώπιζε μια νέα πολυπλοκότητα. Ενώ μέχρι τότε η διεξαγωγή του πολέμου περιελάμβανε τη σχεδίαση μίας και μοναδικής εκστρατείας¹⁰, εστιάζοντας στην αποφασιστική μάχη, τώρα απαιτούνταν να σχεδιαστούν πιθανώς μερικές επιχειρήσεις, η κάθε μια από τις οποίες περιείχε ένα βαθμό αυτονομίας και αριθμό μαχών με ενδιάμεσους αντικειμενικούς σκοπούς, που στο σύνολό τους θα εκπλήρωναν το γενικό (στρατηγικό) αντικειμενικό σκοπό του πολέμου¹¹. Ο ρόλος επομένως **της στρατηγικής** είχε αλλάξει, αφού δεν αποτελούσε πια την τέχνη της σχεδίασης και του συντονισμού των μαχών, αλλά αυτή **της τέχνης της σχεδίασης και του συντονισμού των επιχειρήσεων**, για την επίτευξη του σκοπού του πολέμου στο πλαίσιο μιας εκστρατείας¹². Αναντίρρητα, ένας νέος ορισμός έπρεπε να δοθεί **στη τέχνη της διεξαγωγής και του συντονισμού των μαχών** για την επίτευξη των σκοπών μιας **επιχείρησης**. Η συστηματική αυτή μελέτη και η εννοιολογική προσέγγισή της, θα περίμενε το τέλος του Α΄ΠΠ και τη σοβιετική σχολή στρατιωτικής σκέψης.

Η Σοβιετική Στρατηγική: Οι Επιχειρήσεις σε Βάθος (Deep Operations) και η Επιχειρησιακή Τέχνη

Κατά την περίοδο 1920-1930, μία περίοδος με ραγδαίες αλλαγές στον τρόπο διεξαγωγής του πολέμου οι Σοβιετικοί προέβησαν στην εκπόνηση ενός νέου πολεμικού δόγματος, αφού η διεξαγωγή του Α΄ΠΠ και ο πόλεμος των χαρακωμάτων είχαν ανατρέψει τα μέχρι τότε καθιερωμένα.

Το θεωρητικό υπόβαθρο, για την ανάπτυξη του νέου σοβιετικού δόγματος, στο οποίο στηρίχθηκε ο Τουχατσέφσκι, είχε δημιουργηθεί από τον επικεφαλής της διεύθυνσης επιχειρήσεων του Κόκκινου Στρατού, τον Βλαδίμηρο Τριανταφύλλοφ¹³, με μελέτη που εκπόνησε για τη νέα αυτή μορφή του πολέμου. Στο έργο του "Ο χαρακτήρας των επιχειρήσεων των σύγχρονων στρατών" (The Scope of Operations of Modern Armies) το 1926, ανέπτυξε πρώτος την ιδέα των **"διαδοχικών επιχειρήσεων"**¹⁴ (Successive Operations)¹⁵.

ενόπλων δυνάμεων στη συμπλοκή".

10. Με τον τρόπο αυτό οι εκστρατείες έλαβαν και γεωγραφική υπόσταση, εκτός από τη χρονική που κατείχαν μέχρι τότε.

11. Brennan, "Alien: How Operational Art Devoured Strategy," 19-20; Brennan, "The Leavenworth Heresy and the Perversion of Operational Art," 112.

12. Μαυρόπουλος, "Επιχειρησιακό επίπεδο πολέμου: Πραγματικότητα ή ψευδαίσθηση;", 9.

13. Vladimir Kiriakovitch Triandafillov (1894 - 1931): Σοβιετικός στρατιωτικός και θεωρητικός. Υπηρέτησε στον τσαρικό στρατό πριν ενταχθεί στον Κόκκινο Στρατό το 1918. Εκτός από διοικητικές θέσεις, διορίστηκε εκπαιδευτής στη Στρατιωτική Ακαδημία του Φρουνζέ στις αρχές του 1920 πριν προαχθεί σε Υπαρχηγό του Σοβιετικού Γενικού Επιτελείου. Υπήρξε εξαιρετος θεωρητικός του πολέμου και τα γραπτά του αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης και επηρεασμού ακόμη και μετά τον θάνατό του σε αεροπορικό δυστύχημα το 1931.

14. Σύμφωνα με τον Τριανταφύλλοφ, η εφαρμογή της έννοιας των "διαδοχικών επιχειρήσεων" αποσκοπούσε στην επίτευξη της αποφασιστικής νίκης, χωρίς να δίνεται η ευκαιρία στον αντίπαλο να ανασυγκροτηθεί. Αυτό θα υλοποιούνταν όχι απλώς με τη διάσπαση των αμυντικών γραμμών του εχθρού, αλλά με μια τεχνική διείσδυσης ώστε να καταφέρεται ένα αποφασιστικό και εξοντωτικό πλήγμα. Αναγνώριζε επίσης τη χρήση των τεθωρακισμένων για την επίτευξη της βαθιάς διείσδυσης, εκμεταλλευόμενοι την ταχυκίνησή και ευκίνησή τους. Επιπλέον, τόνιζε τη σημασία των επιχειρήσεων αυτών κατά των μονάδων υποστήριξης του αντιπάλου και των γραμμών επικοινωνιών του.

15. James J Schneider, "Introduction," in V.K Triandafillov, The Nature of the

Ακολούθως, το 1929 εκπόνησε το έργο "Η φύση των επιχειρήσεων των σύγχρονων στρατών" (The Nature of the Operations of Modern Armies)¹⁶, το οποίο μαζί με το προηγούμενο, αποτέλεσαν τη βάση για τη μετέπειτα ανάπτυξη της θεωρίας των **"επιχειρήσεων σε βάθος" (Deep Operations)** που αναπτύχθηκε από τον Τουχατσέφσκι. Και στα δύο αυτά έργα είναι έκδηλη η πεποίθησή του για την ανάγκη της μηχανοκίνησης των μονάδων και της μαζικής κινητοποίησης του στρατεύματος, ώστε να αντιμετωπισθεί οποιαδήποτε απειλή για τη χώρα¹⁷.

Η ανωτέρω απαίτηση, οδήγησε στη δημιουργία ενός **νέου επιπέδου στρατιωτικής σκέψης** που θα συμπλήρωνε το κενό μεταξύ της τακτικής και της στρατηγικής, στην ιεραρχική δομή του στρατιωτικού συστήματος. Έτσι πρώτοι οι Σοβιετικοί το 1923, με τον Αλεξάντερ Σβέτσιν, μας παρέιχαν επίσημα τον όρο της επιχειρησιακής τέχνης, ως μια τρίτη κατηγορία **στρατιωτικής τέχνης**, περιγράφοντάς την ως τη γέφυρα μεταξύ στρατηγικής και τακτικής¹⁸.

Οι Μεταρρυθμίσεις του Στρατού των ΗΠΑ: Το Επιχειρησιακό Επίπεδο του Πολέμου και η Δυτική Προσέγγιση της Επιχειρησιακής Τέχνης Μέχρι Σήμερα

Αναζητώντας τη Λύση στην άλλη Πλευρά του Ατλαντικού

Αμέσως μετά την απόσυρση των αμερικανικών στρατευμάτων από το Βιετνάμ, οι στρατιωτικοί ηγέτες των ΗΠΑ, ξεκίνησαν να ασχολούνται με την ανοικοδόμηση του στρατεύματος, εκμεταλλευόμενοι τις ήδη αποκτηθείσες εμπειρίες, με σκοπό να προετοιμάσουν τις ένοπλες δυνάμεις τους για τον επόμενο πόλεμο¹⁹. Οι τακτικές επιτυχίες στα πεδία των μαχών δεν είχαν μετατραπεί σε στρατηγικές νίκες και αυτό αποτέλεσε το πλαίσιο στο οποίο στηρίχθηκε η ανοικοδόμηση και η αναδιοργάνωση του στρατεύματος.

Αποτέλεσμα αυτού, αποτέλεσε η "δημιουργία" και η ενσωμάτωση στην αναθεωρημένη έκδοση του εγχειριδίου εκστρατείας FM 100-5 "Επιχειρήσεις" (Operations) το 1982 ενός νέου επιπέδου πολέμου, πλέον του στρατηγικού και του τακτικού. Το νέο αυτό επίπεδο, αποτέλεσε τη βασική αρχή για τη δημιουργία του δόγματος των επιχειρήσεων στις ΗΠΑ. Διαχωρίζοντας τη στρατηγική από τις τακτικές ενέργειες, αποτελούσε πλέον ευθύνη του επιχειρησιακού διοικητή να μεταφράσει τη στρατηγική στους υφιστάμενους του διοικητές. Η έκδοση του 1982 του FM 100-5 εισήγαγε εκτός από το στρατηγικό και το τακτικό, το **επιχειρησιακό επίπεδο πολέμου**.

Τόσο οι επιχειρήσεις στη Σομαλία το 1992, στο Κόσσοβο το 1998 αλλά

Operations of Modern Armies, ed. Jacob W.Kipp(Portland,OR: Frank Cass, 1994), xxxi.
16. Η επιρροή των θέσεων που παρουσιάζονται στο συγκεκριμένο πόνημα του Τριανταφύλλωφ είναι τόσο ευρεία, ώστε το συγκεκριμένο έργο να έχει ενταχθεί στο πρόγραμμα σπουδών του U.S Army's School of Advanced Military Studies (James J Schneider,Ph.D, Emeritus Professor of Military Studies).

17. A.McGrew, "Politics and the Operational Level of War," 11.

18. Hennessy, The Operational Art: Developments in the Theories of War, 61.

19. John Romjue, "Prepare the Army for War:A Historical Overview of the Army Training and Doctrine Command 1973-1978," in TRADOC Historical Study Series, ed. U.S Training and Doctrine Command VA:Military History Office(Fort Monroe: 1998), 25.

και στο Ιράκ το 2003, αποτελούν περίτρανα παραδείγματα των προβλημάτων που επέφερε η προσέγγιση του αμερικανικού δόγματος με το διαχωρισμό της πολιτικής και της στρατηγικής κατά τη σχεδίαση των εκστρατειών. Είχε καταστεί σαφές, τόσο στην πολιτική όσο και στη στρατιωτική κοινότητα, ότι, καίτοι οι επιχειρήσεις διεξάγονταν επιτυχώς, εντούτοις οι πόλεμοι οδηγούσαν σε πολιτικά αδιέξοδα και στρατηγικές αποτυχίες.

Το Δεκέμβριο του 2006 και μετά την πάροδο τριών ετών από τη δεύτερη εισβολή στο Ιράκ, ο πρόεδρος Μπους προέβη στον επαναπροσδιορισμό και επανακαθορισμό της πολιτικής και στρατηγικής που έπρεπε να ακολουθηθεί για την αποκατάσταση της σταθερότητας στο Ιράκ. Οι δηλώσεις του προέδρου Μπους αντικατοπτρίζουν πλήρως την αποκατάσταση του κύρους και του ρόλου της **στρατηγικής**:

*"Ο στρατός μας δεν μπορεί να κάνει αυτή τη δουλειά μόνος του... χρειάζεται μια πολιτική στρατηγική που είναι αποτελεσματική"*²⁰.

Καθίσταται προφανές ότι, είχε δημιουργηθεί το εύφορο έδαφος για να ανθίσει ο καρπός που θα προσέφερε στην παγκόσμια στρατιωτική διαλεκτική, εκείνο το εργαλείο που θα συνέδεε τη στρατηγική με την τακτική και στην επιχειρησιακή τέχνη τον σημερινό της ρόλο.

Ο Σημερινός Ρόλος της Επιχειρησιακής Τέχνης

Σύμφωνα με τον ΔΚ 2-1/2012, η επιχειρησιακή τέχνη ορίζεται σήμερα ως:

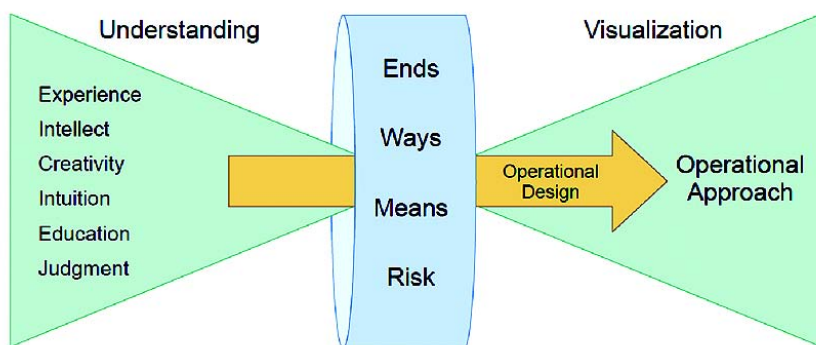
*"Η επιδεξιότητα χρησιμοποίησης στρατιωτικών δυνάμεων και μέσων προς επίτευξη στρατηγικών ή και επιχειρησιακών ΑΝΣΚ, μέσω της σχεδίασης, οργάνωσης, ενοποίησης και διεξαγωγής επιχειρήσεων. Περισσότερο απλουστευμένα, η επιχειρησιακή τέχνη αποφασίζει πότε, πού και για ποιό σκοπό οι δυνάμεις θα εκτελέσουν επιχειρήσεις. ... επιδιώκει να συνδυάσει αποτελεσματικά τους **σκοπούς (ends)**, τους **τρόπους (ways)** και τα **μέσα (means)** κατά τη σχεδίαση και διεξαγωγή των επιχειρήσεων από τη μία πλευρά και τους **κινδύνους (risks)** από την άλλη"*²¹.

Κατά την εφαρμογή της επιχειρησιακής τέχνης, ο διοικητής στηρίζεται στην εμπειρία (experience), στο μυαλό (intellect), στη δημιουργικότητα (creativity), στη διαίσθηση (intuition), στη μάθηση (education) και στην κρίση (judgment) του, ώστε χρησιμοποιώντας το **επιχειρησιακό πρότυπο (operational design)** προβαίνει αρχικά στην **κατανόηση (understanding)** του επιχειρησιακού περιβάλλοντος και του προβλήματος, για να αναπτύξει μια **επιχειρησιακή προσέγγιση (operational approach)** της επιχείρησης, δηλαδή τον **οραματισμό (visualization)** εκείνων των ενεργειών που πρέπει να υλοποιηθούν, ώστε να απαντηθούν τα ερωτήματα των Ends, Ways, Means, Risk.

20. "Our military cannot do this job alone; our military needs a political strategy that is effective."

21. ΓΕΕΘΑ, "ΔΚ 2-1/2012, Επιχειρησιακή Σχεδίαση Ενόπλων Δυνάμεων," ed. Α' ΚΛΑΔΟΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ (Α2)/ΤΜΗΜΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ(ΑΘΗΝΑ2012), 11-12.

Operational Art

Εικόνα 1²²: Η επιχειρησιακή τέχνη

Το μεθοδολογικό όμως εργαλείο, που **συνεπικουρεί** την επιχειρησιακή τέχνη και μετατρέπει μια αρχική απροσδιόριστη επιχειρησιακή κατάσταση, σε μια σειρά επιθυμητών επιχειρησιακών συνθηκών είναι το **επιχειρησιακό πρότυπο** (operational design), το οποίο αναλύεται στη συνέχεια.

Το Επιχειρησιακό Πρότυπο (Operational Design) και η Εμφάνιση του στη Στρατιωτική Επιστήμη

Το Επιχειρησιακό Περιβάλλον του Ισραήλ ως Απαίτηση για την Αναθεώρηση του Πολεμικού του Δόγματος

Μετά τον πόλεμο των Έξι Ημερών (Αραβοϊσραηλινός Πόλεμος 5- 10 Ιουνίου 1967), το στρατηγικό βάθος του Ισραήλ μεταβλήθηκε σημαντικά, αφού επήλθαν υπό τον έλεγχό του, η Δυτική όχθη, η Λωρίδα της Γάζας, τα υψώματα του Γκολάν και ο έλεγχος της Ανατολικής Ιερουσαλήμ. Παρόλα αυτά, οι τακτικές επιτυχίες των Ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων (ΙΕΔ) δεν εκπλήρωσαν το στρατηγικό αντικειμενικό σκοπό του πολέμου, που αποτελούσε η εγκαθίδρυση της ειρήνης με τους Άραβες γείτονες²³. Το εν λόγω γεγονός, ακολουθούμενο από τα αποτελέσματα του Αραβοϊσραηλινού πολέμου του 1973, της εισβολής στον Λίβανο το 1982 και του πολέμου στον Κόλπου το 1991, αποτέλεσαν το θεμέλιο λίθο επί του οποίου εδράζετο ο προβληματισμός των ισραηλινών στρατιωτικών ιθυνόντων αναφορικά με την ανάγκη αναθεώρησης του υφιστάμενου πολεμικού τους δόγματος²⁴.

22. US Joint Chiefs of Staff, "JP 5-0:Joint Operation Planning,"(2011), III-2.

23. John R.Billmyer, "The IDF:Tactical Success-Strategic Failure, SOD, the Second Intifada and Beyond" (United States Army Command and General Staff College, 2011), 52.

24. Συναφώς, κατέδειξε την ανεπάρκεια αυτού του δόγματος "πρόληψης", όταν το Ιράκ εξαπέλυσε βαλλιστικούς πυραύλους SCUD εναντίον του Ισραήλ. Τα παραπάνω γεγονότα καταδείκνυαν μια έντονη δογματική διχοτόμηση. Ενώ ο στρατός επικαλούνταν ένα άτυπο επιθετικό δόγμα, εν τούτοις οι (ΙΕΔ) εμφάνιζαν μια απροσδόκητη αμυντική στάση. Στον πόλεμο του 1973, το Ισραήλ αποφάσισε να μην εξαπολύσει προληπτικό χτύπημα, παρά τις σοβαρές προειδοποιήσεις που θα του το επέτρεπαν. Αυτό, γιατί

Με γνώμονα τον ανωτέρω προβληματισμό ιδρύθηκε το 1995, το Ερευνητικό Ινστιτούτο Επιχειρησιακής Θεωρίας [Operational Theory Research Institute (OTRI)]²⁵ και η Σχολή Επιχειρησιακής Διοίκησης [School of Operational Command (SOC)], με αποστολή να προάγουν την **κριτική** και **δημιουργική σκέψη**, ήτοι τα συστατικά στοιχεία οποιασδήποτε επιχειρούμενης αναθεώρησης²⁶. Οι Ταξίαρχοι Shimon Naveh και Dov Tamari θεωρούνται οι θεμελιωτές του OTRI. Η ανάγκη για την εξέλιξη της επιχειρησιακής σκέψης προκλήθηκε από την επιθυμία των υψηλά ισταμένων των ΙΕΔ να προχωρήσουν πέρα από τις τακτικές δεξιότητες, αναπτύσσοντας μια **συστημική**²⁷ προσέγγιση της πολεμικής πράξης.

Ο Ταξίαρχος Naveh μαζί με τους μαθητές του, μετά από επισταμένη μελέτη και έρευνα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι, η υφιστάμενη επιχειρησιακή σχεδίαση δεν ανταποκρινόταν στις ανάγκες του επιχειρησιακού περιβάλλοντος εντός του οποίου οι ΙΕΔ καλούνταν να δράσουν^{28,29}. Το Ισραήλ αναμφίβολα, είχε να αντιμετωπίσει συμβατικές και ασύμμετρες απειλές τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων³⁰.

Εργαζόμενοι στο παραπάνω πλαίσιο, ο Naveh και η ομάδα του, χρησιμοποίησαν ως εννοιολογικό εργαλείο τη θεωρία των συστημάτων, για την κατανόηση του υφιστάμενου ισραηλινού επιχειρησιακού περιβάλλοντος και την ανάλυση των παραγόντων που επιδρούσαν στη διαμόρφωσή του³¹. Το αποτέλεσμα της παραπάνω εργασίας ονομάστηκε **Συστημικό Επιχειρησιακό Πρότυπο (Systemic Operational Design)**³².

ακολουθούσε την πολιτική στάση, που επιθυμούσε να μην λάβει τον ρόλο του επιτιθέμενου, με αποτέλεσμα να αναβάλλει τις επιθετικές του δραστηριότητες παρά μόνο μετά την έναρξη της σύρραξης. Έτσι, μετά τη λήξη του πολέμου του 1973, το Ισραήλ όχι μόνο υπέγραψε τη συνθήκη ειρήνης με την Αίγυπτο το 1979, αλλά είχε υποστεί την πιο ταπεινωτική πολεμική εμπειρία κατά τη διάρκεια αυτού του πολέμου. Στο ίδιο πλαίσιο, η εισβολή στον Λίβανο το 1982, παρόλο που πέτυχε την απομάκρυνση της Οργάνωσης για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης (Ο.Α.Π), δημιούργησε ένα πολιτικό αδιέξοδο και άλλη μια στρατηγική αποτυχία.

25. Randy T.Johnson, "Balancing the Israeli Defence Force for Future Warfare" (US Army Command and General Staff College, 2011), 17.

26. Milan N.Vego, "Increasing Doctrinal Wisdom:A Case Against Systemic Operational Design," Joint Force Quarterly (JFQ), no. 53 (2009): 70.

27. Γεώργιος Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Δεύτερη έκδοση ed.(Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε, 2002), 1718. "Συστημικός": Αυτός που σχετίζεται ή επηρεάζει στο σύνολό του ένα σύστημα (συνήθως πολιτικό, κοινωνικό ή οικονομικό). Η έννοια της συστημικής προσέγγισης έχει τη βάση της στη θεωρία των συστημάτων, που αναπτύχθηκε το 1940 από τον βιολόγο Λούντβιχ βον Μπερτάλανφι (Ludwig von Bertalanffy) και σύμφωνα με αυτή οποιοδήποτε σύστημα είναι δυνατόν να ιδωθεί ως σύνολο αλληλεπιδρώντων τμημάτων. Οι σχετικές επιδράσεις των τμημάτων ακολουθούν κανόνες που αν διατυπωθούν άπαξ, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθούν για την περιγραφή του συστήματος ανεξαρτήτως της φύσης των περιεχομένων του.

28. N.Vego, "Increasing Doctrinal Wisdom:A Case Against Systemic Operational Design," 70.

29. Την εποχή εκείνη το περιβάλλον ασφαλείας του Ισραήλ εμφανιζόταν εξαιρετικά πολυπλοκό και συνίστατο από ένα σύνολο εκτεταμένων εμπλοκών στον νότιο Λίβανο (ήδη από το 1982), από έναν αριθμό πολλαπλών συμβατικών απειλών στην περιοχή των συνόρων και πολύ περισσότερο από ένα εχθρικό παλαιστινιακό πληθυσμό εντός της επικράτειας ακριβώς δίπλα στα ισραηλινά σύνορα.

30. R.Billmyer, "The IDF:Tactical Success-Strategic Failure, SOD, the Second Intifada and Beyond," 55.

31. Joseph A. DiPasquale, "Discourse in Systemic Operational Design" (ibid.2007), 4.

32. Craig Dalton, "Systemic Operational Design: Epistemological Bumpf or the Way Ahead for Operational Design?" (ibid.2006), 27.

Η Διαμόρφωση του Αμερικάνικου Επιχειρησιακού Προτύπου (Operational Design)

Η Αλληλεπίδραση της Αμερικανικής και Ισραηλινής στρατιωτικής κοινότητας: Operational Design vs. SOD

Στις αρχές του 21ου αιώνα, ο στρατός των Η.Π.Α, ενώ είχε αναπτύξει μια μεθοδολογία για τη σχεδίαση των επιχειρήσεων στο τακτικό επίπεδο, με την εμφάνιση του **Military-Decision Making Process (MDMP)**³³, εντούτοις στο επιχειρησιακό επίπεδο η κατάσταση παρουσιαζόταν περισσότερο συγκεχυμένη. Καίτοι ο στρατός των ΗΠΑ έκανε χρήση του επιχειρησιακού προτύπου, εν τούτοις, χρήση της παραπάνω μεθοδολογίας εξακολουθούσε να αποτελεί μια μηχανιστική, γραμμική διαδικασία με τη χρήση των στοιχείων εκείνων που αποτελούσαν απόσταγμα της στρατιωτικής θεωρίας του 19ου αιώνα³⁴. Εξυπηρετούσε όμως η διαδικασία αυτή το σκοπό για τον οποίο δημιουργήθηκε; Παρείχε στον διοικητή το απαραίτητο **νοητικό πλαίσιο**, ώστε αναπτύσσοντας **κριτική και δημιουργική σκέψη** να προσεγγίσει το περιβάλλον και το πρόβλημα; Ή αποτελούσε ακόμη μια αναλυτική, γραμμική διαδικασία έτοιμη να επιλύσει γραμμικά επιχειρησιακά προβλήματα;

Τα ερωτήματα αυτά απασχόλησαν έντονα τη στρατιωτική διαλεκτική των ΗΠΑ, αφού διαπιστώθηκε μέσω των πολέμων στο Αφγανιστάν και στο Ιράκ, ότι τα προβλήματα που αντιμετώπιζαν ήταν **πολυσύνθετα (complex)** και όχι **πολύπλοκα (complicated)**³⁵. Το SOD των Ισραηλινών και η γενική θεωρία των συστημάτων που αυτό εφαρμόζε, παρείχε το απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο για την κατανόηση του σύγχρονου **πολυσύνθετου** επιχειρησιακού περιβάλλοντος, που οι ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ αντιμετώπιζαν. Κατόπιν τούτου, η αμερικανική στρατιωτική κοινότητα ενσωμάτωσε τη διαδικασία του SOD στην υφιστάμενη σχεδίαση και δημιούργησε το 2009 την έννοια του Design.

Τί σήμαινε όμως ο όρος "Design"; Αποτελούσε άλλη μια παράφραση του όρου "Operational Design" που θα δημιουργούσε περαιτέρω σύγχυση; Ή αφορούσε μια νέα επανάσταση στον τρόπο σκέψης και επίλυσης των στρατιωτικών προβλημάτων;

33. Η μεθοδολογία αυτή έκανε την εμφάνισή της στις 31 Μαΐου 1997, με την έκδοση του FM 101-5 (Staff Organization and Operations) Διαθέσιμο στο http://www.fs.fed.us/fire/doctrine/genesis_and_evolution/source_materials/FM-101-5_staff_organization_and_operations.pdf

34. Εύκολα διαπιστώνει κανείς, μελετώντας τα έργα των δύο μεγαλύτερων θεωρητικών του πολέμου, το "Περί Πολέμου" (On War) του Κλαούζεβιτς και "Η Τέχνη του Πολέμου" (The Art of War) του Αντουάν Ζομινί, ότι τα θεμέλια της σύγχρονης στρατιωτικής θεωρίας έχουν τις ρίζες τους στις αρχές του 19ου αιώνα. Η συνεισφορά αυτή στην παγκόσμια στρατιωτική διαλεκτική παραμένει διαχρονική και αναλλοίωτη, αφού παρείχε πολύτιμες έννοιες και όρους που αποτελούν μέχρι και σήμερα παρακαταθήκη που έχει διεισδύσει στο σύνολο των εγχειριδίων/ δογμάτων της στρατιωτικής επιστήμης. Στο πλαίσιο αυτό, μεγάλη συνεισφορά του Ζομινί αποτέλεσε η εισαγωγή όρων, όπως των γραμμών επιχειρήσεων (lines of operation) και των αποφασιστικών σημείων (decisive points), ενώ του Κλαούζεβιτς της πανταχού παρούσας στη στρατιωτική διαλεκτική, έννοιας του κέντρου βάρους (center of gravity).

35. Czege, "Systemic Operational Design: Learning and Adapting in Complex Missions," 3.

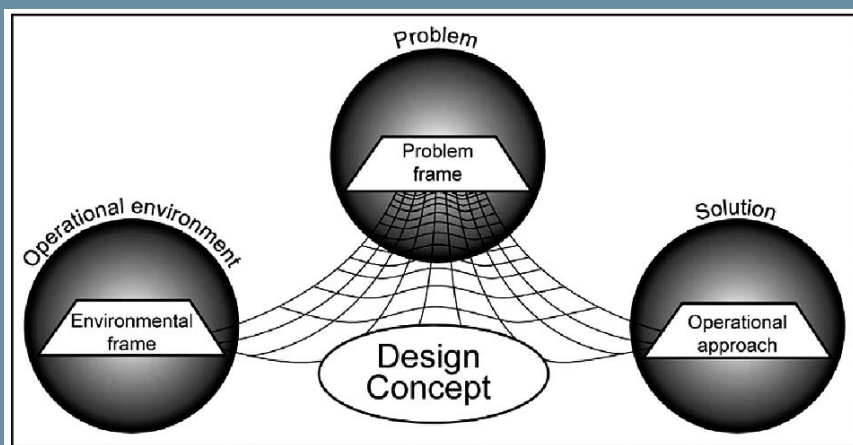
Σύμφωνα με το εν λόγω εγχειρίδιο η έννοια του "Design" αποτελεί:

"...τη μεθοδολογία της εφαρμογής της **κριτικής και δημιουργικής σκέψης** για την κατανόηση, οραματισμό και επεξήγηση των πολυσύνθετων και ασθενώς δομημένων (*ill-structured*)³⁶ προβλημάτων και η ανάπτυξη προσέγγισης για την επίλυσή τους³⁷."

Το Design επομένως, δεν λειτούργησε αποσχιστικά αλλά αντιθέτως αποτέλεσε επικουρικό εργαλείο, με το οποίο οι επιτελείς μπορούσαν πλέον με αρωγό **την κριτική και δημιουργική σκέψη** να κατανοήσουν και να πλαισιώσουν το επιχειρησιακό περιβάλλον (**Environmental Frame**) και το πρόβλημα (**Problem Frame**), ώστε να καταλήξουν στη εξεύρεση μιας επιχειρησιακής προσέγγισης (**Operational Approach**) για να το επιλύσει.

Επιλύοντας το Σωστό Πρόβλημα και Όχι Απλά το Πρόβλημα Σωστά

Προσεγγίζοντας εκ Νέου την Υφιστάμενη Επιχειρησιακή Σχεδίαση

Εικόνα 2³⁸. Η έννοια του Design

Η εισαγωγή της μεθοδολογίας του design, στη στρατιωτική θεωρία και διαλεκτική, προκάλεσε αναπόφευκτα επανάσταση στη σύγχρονη επιχειρησιακή σκέψη, αφού προσέφερε το κατάλληλο εννοιολογικό υπόβαθρο, για την επίλυση των πολυσύνθετων (complex) προβλημάτων.

Ως εκ τούτου, θα επιχειρηθεί ακολούθως η διατύπωση, ει δυνατόν, μιας νέας μεθοδολογίας, για την επίλυση των πολυσύνθετων επιχειρησιακών προβλημάτων προσαρμοσμένη εντός του 2ου Σταδίου "Προσανατολισμός"³⁹,

36. Τα επιχειρησιακά προβλήματα σύμφωνα με τον "FM 5-0:The Operations Process" διακρίνονται σε τρεις κατηγορίες: 1) Well Structured (Εύκολα προβλήματα), 2) Medium Structured (Μέτρια προβλήματα) και 3) Ill-Structured (Δύσκολα προβλήματα) Για περισσότερη ανάλυση στο <https://www.fas.org/irp/doddir/army/fm5-0.pdf> σελ 2-4

37. US Department of the Army, "FM 5-0:The Operations Process," (Washington, DC: Headquarters Department of the Army, 2010), 3-1.

38. Ibid., 3-7.

39. Δεν θα γίνει ανάπτυξη των λοιπών σταδίων της Επιχειρησιακής Σχεδίασης, καθώς δεν επηρεάζονται από την προτεινόμενη μεθοδολογία. Ο γράφων θεωρεί ότι

του υφιστάμενου ελληνικού εγχειρίδιου επιχειρησιακής σχεδίασης. Η ανωτέρω μεθοδολογία θα αναφέρεται από τούδε ως "**Design**"⁴⁰, για να αποφευχθεί τυχόν παρερμηνεία με τον υφιστάμενο ορισμό και έννοια του Επιχειρησιακού Προτύπου (Operational Design), όπως χρησιμοποιείται στον ελληνικό κανονισμό⁴¹.

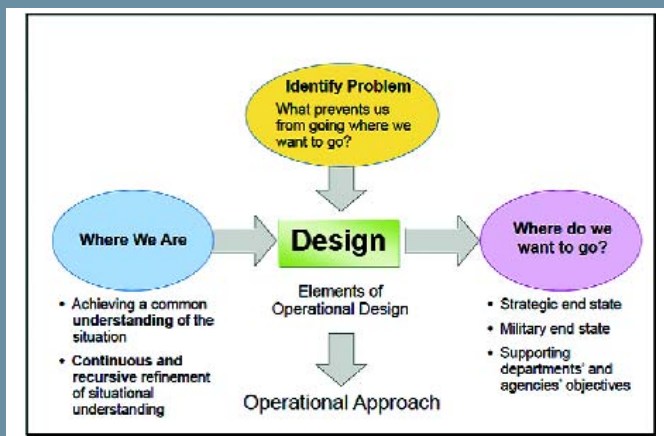
Συνοπτική Περιγραφή του "Design"

Η μετάβαση από το 1ο Στάδιο "Έναρξη" στο 2ο Στάδιο "Προσανατολισμός" της σχεδίασης σηματοδοτεί την έναρξη χρήσης της μεθοδολογίας του **Design** (εικόνα 3), η υλοποίηση της οποίας "διαμερισματοποιείται" ως ακολούθως:

Βήμα 1ο: Κατανόηση / πλαίσισωση του Επιχειρησιακού Περιβάλλοντος (Frame the Operational Environment)

Βήμα 2ο: Κατανόηση / πλαίσισωση του Προβλήματος (Frame the Problem)

Βήμα 3ο: Ανάπτυξη Επιχειρησιακής Προσέγγισης (Develop an Operational Approach)

Εικόνα 3⁴²: Η μεθοδολογία του Design

παραμένουν όπως μνημονεύονται στον ΔΚ 2-1/2012.

40. Ο FM 5-0 (2010) αναφέρει την εν λόγω διαδικασία ως "Design" Army, "FM 5-0: The Operations Process," 3-1., τα αμερικάνικα διακλαδικά εγχειρίδια ως "Operational Design" Staff, "JP 5-0: Joint Operation Planning," III-1. και J-7, "Planner's Handbook for Operational Design." και το συμμαχικό δόγμα Σχεδίασης Επιχειρησιακού Επιπέδου ως "Design Approach" (NSA), "AJP-5: Allied Joint Doctrine for Operational Level Planning," 2-10.

41. Η έννοια της ανάπτυξης του Επιχειρησιακού Προτύπου (Operational Design) σύμφωνα με τον ΔΚ 2-1/2012, περιορίζεται στη χρήση εννοιών και εργαλείων της Επιχειρησιακής Σχεδίασης, με σκοπό τη μορφοποίηση μιας κυρίαρχης ιδέας για το πώς θα διεξαχθεί η επιχείρηση. (ΔΚ 2-1/2012, σελ 25).

42. Staff, "JP 5-0: Joint Operation Planning," III-3. Στην εν λόγω απεικόνιση χρησιμοποιείται η λέξη "Design", αντί του "Operational Design" που απεικονίζεται στην

Ενσωματώνοντας το "Design" Εντός του 2ου Σταδίου "Προσανατολισμός": Μια Ενδελεχής Παρουσίαση

Βήμα 1ο: Κατανόηση / πλαισίωση του Επιχειρησιακού Περιβάλλοντος
(Frame the Operational Environment)

Ενέργεια 1η: Ανάλυση των Κατευθύνσεων Σχεδίασης προϊσταμένου διοικητή.

Η διαδικασία ξεκινά με τη λήψη των κατευθύνσεων σχεδίασης του προϊσταμένου διοικητή, που αποτελούν το πεδίο αναφοράς, εντός του οποίου θα αναπτυχθεί το "Design".

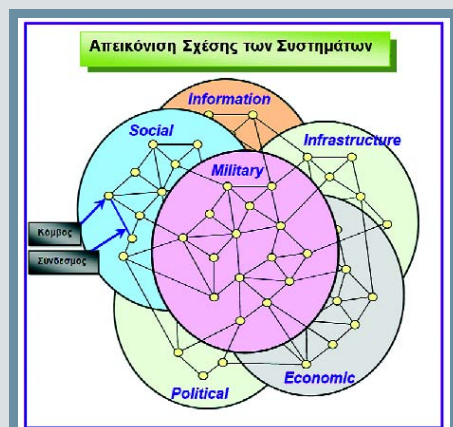
Ενέργεια 2η: Ανάλυση της Εκτίμησης Πληροφοριών

Η Διεύθυνση Πληροφοριών με τη λήψη της Διαταγής έναρξης Σχεδίασης προβαίνει σε αναλύσεις, εκτιμήσεις και λοιπά πληροφοριακά στοιχεία, μέσω της Προπαρασκευής Πληροφοριών στην Περιοχή των Επιχειρήσεων (ΠΠΕΠΙΧ) και παρουσιάζει στο διοικητή την Εκτίμηση Πληροφοριών⁴³.

Ενέργεια 3η: Απεικόνιση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος ως σύνολο συστημάτων

Κατά το βήμα αυτό ο διοικητής προβαίνει στη γραφική αναπαράσταση του επιχειρησιακού περιβάλλοντος, απεικονίζοντας το ως ένα σύνολο συστημάτων, με σκοπό να αποσαφηνίσει τη σχέση και την αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Για το λόγο αυτό αναλύονται τα επί μέρους συστήματα που το συνθέτουν, ήτοι: πολιτικό, οικονομικό, στρατιωτικό, κοινωνικό, πληροφοριακό σύστημα καθώς και το σύστημα υποδομών.

Ο διοικητής με το επιτελείο του προβαίνει στην ανάλυση του συνόλου των κόμβων και συνδέσμων (φίλιων, εχθρικών και ουδέτερων) που υφίστανται εντός εκάστου συστήματος, αλλά και μεταξύ των συστημάτων, προκειμένου να **αναγνωρίσει** αυτούς που **συσχετίζονται** με την επικείμενη επιχείρηση.

Εικόνα 4⁴⁴: Γραφική Απεικόνιση Σχέσης των Συστημάτων

πρωτότυπη, ώστε η εικόνα να είναι σύμφωνη με τα διαλαμβανόμενα της προσέγγισης που επιχειρείται από τον γράφοντα.

43. Υπόδειγμα της Εκτίμησης Πληροφοριών στον ΔΚ 2-1/2012 σελ 160

44. J-7, "Planner's Handbook for Operational Design," IV-4.

Ενέργεια 4η: Προσδιορισμός των Κύριων Δρώντων⁴⁶ (Main Actors) του επιχειρησιακού περιβάλλοντος

Καίριο σημείο της όλης διαδικασίας αποτελεί ο προσδιορισμός των κύριων δρώντων (φίλων, εχθρικών και ουδέτερων) του επιχειρησιακού περιβάλλοντος, που επιδρούν άμεσα στη συμπεριφορά των συστημάτων, προσπαθώντας να εξυπηρετήσουν συμφέροντα και σκοπούς.

Για την κατανόηση των αλληλεπιδράσεων και σχέσεων των δρώντων θα ληφθούν υπόψη οι **τάσεις (tendencies)**, που αφορούν την έμφυτη ροπή/ έφεση να σκέφτονται ή να συμπεριφέρονται με ένα συγκεκριμένο τρόπο. Έτσι, με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζεται το πιθανό μοντέλο των σχέσεων και συμπεριφορών που αναπτύσσεται μεταξύ τους, χωρίς εξωτερική επιρροή.

Ακολουθώντας, προσδιορίζονται οι **δυνατότητες (potentials)** των τάσεων αυτών να εκδηλωθούν μέσα στο επιχειρησιακό περιβάλλον⁴⁷.

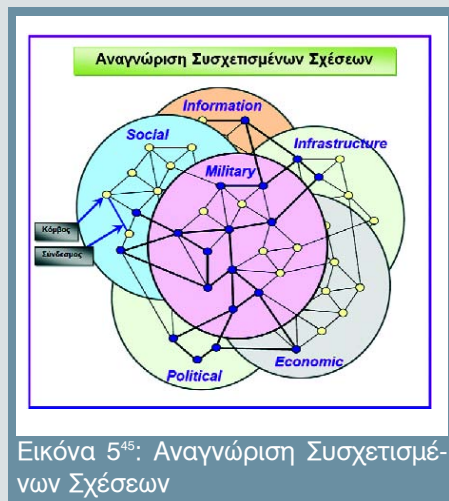
Ενέργεια 5η: Προσδιορισμός των Κέντρων Βάρους [Centers of Gravity (COG)]

Ο προσδιορισμός των φίλων και εχθρικών Κέντρων Βάρους⁴⁸ αποτελεί μία από τις σημαντικότερες ενέργειες της διαδικασίας. Με γνώμονα τις επιδιώξεις των δρώντων, γίνονται αντιληπτές οι συνθήκες που αυτοί επιθυμούν να επιτύχουν προκειμένου να εκπληρώσουν τους αντικειμενικούς τους σκοπούς. Με βάση τις απαντήσεις της 5ης ενέργειας, ο διοικητής προσδιορίζει τα Κέντρα Βάρους των δρώντων, ώστε αναλύοντάς τα να καθορίσει:

Τις **Κρίσιμες Δυνατότητες (Critical Capabilities)**

Τις **Κρίσιμες Απαιτήσεις (Critical Requirements)**

Τις **Κρίσιμες Τρωτότητες (Critical Vulnerabilities)**

45. Ibid., IV-5.

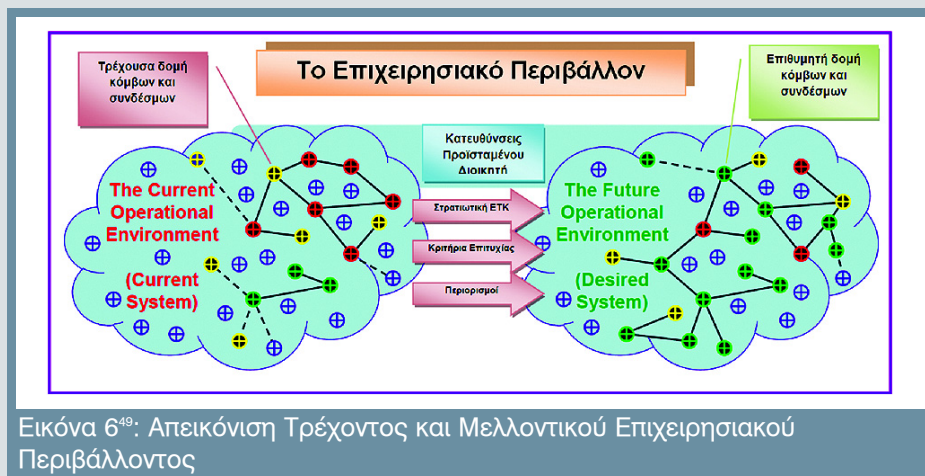
46. Ως δρώντες χαρακτηρίζονται μεμονωμένα άτομα ή ομάδες ατόμων σε ένα κοινωνικό δίκτυο που ενεργούν με γνώμονα την προώθηση προσωπικών συμφερόντων. Οι δρώντες μπορεί να περιλαμβάνουν κράτη και κυβερνήσεις, πολυεθνικούς φορείς όπως συμμαχίες, περιφερειακές ομάδες και συνασπισμούς, δίκτυα τρομοκρατών και εγκληματικές οργανώσεις. Στο ίδιο πλαίσιο εντάσσονται πολυεθνικές και διεθνείς εταιρείες, μη κυβερνητικές οργανώσεις και έτεροι δρώντες που δύνανται να επηρεάσουν μια κατάσταση είτε απευθείας, είτε μέσω κοινωνικών, θρησκευτικών και στρατιωτικών αρχών. Army, "FM 5-0: The Operations Process," 3-9.

47. Για περαιτέρω ανάλυση των τάσεων (tendencies) και δυνατοτήτων (potentials) στο J-7, "Planner's Handbook for Operational Design." Σελ V-15

48. Κέντρο Βάρους ορίζεται ως το/α χαρακτηριστικά, η/οι ικανότητα/ες, ή/οι τοποθεσία/ες, στα οποία ένα Έθνος, μια Συμμαχία ή μια στρατιωτική δύναμη, στηρίζει την ελευθερία ενεργείας, την ισχύ και τη θέληση να πολεμήσει (ΔΚ 2-1/2012, σελ 28)

Ενέργεια 6η: Πλαισίωση Τρέχοντος (Current) και Μελλοντικού/ Επιθυμητού (Future) Επιχειρησιακού Περιβάλλοντος

Ο διοικητής έχοντας αποσαφηνίσει τις σχέσεις και την αλληλεπίδραση μεταξύ κόμβων και συνδέσμων που σχετίζονται με την επιχείρηση και έχοντας αναγνωρίσει τους δρώντες και τις συμπεριφορές τους, απεικονίζει το επιχειρησιακό περιβάλλον που υφίσταται πριν από την έναρξη της επιχείρησης (**Current**) και εν συνεχεία, απεικονίζει το **μελλοντικό (future) / επιθυμητό (desired)** επιχειρησιακό περιβάλλον, δηλαδή τις συνθήκες που επιθυμεί να επικρατούν με το πέρασ της επιχείρησης.

Βήμα 2ο: Κατανόηση / πλαισίωση του Προβλήματος

Ενέργεια 1η: Αξιολόγηση τάσεων (tendencies), δυνατοτήτων (potentials) και προσδιορισμός αντιδράσεων (tensions)⁵⁰

Η διαδικασία ξεκινά με την επαναξιολόγηση των **τάσεων (tendencies)** και **δυνατοτήτων (potentials)** των δρώντων, ώστε να αναγνωρισθούν και να εντοπισθούν οι θετικές, αρνητικές ή ουδέτερες **αντιδράσεις (tensions)** που υφίστανται, κατά τη μετατροπή των τρεχουσών σε επιθυμητές συνθήκες.

Ενέργεια 2η: Προσδιορισμός κινήτρων και σκοπών

Με εργαλείο την **κριτική και δημιουργική σκέψη**, αμφισβητούνται οι μέχρι τότε υποθέσεις και τα γνωστά νοητικά μοντέλα, ώστε να προσδιορισθούν εκείνοι οι παράγοντες που επηρεάζουν τα πραγματικά κίνητρα και τους ενδόμυχους σκοπούς, που υποκινούν τη συμπεριφορά των δρώντων.. Η παραπάνω διαδικασία εξασφαλίζει ότι δε θα αντιμετωπιστούν τα συμπτώματα, αλλά τα βαθύτερα αίτια του προβλήματος.

49. J-7, "Planner's Handbook for Operational Design," IV-2.

50. Ένταση (tension) ορίζεται ως η αντίσταση ή τριβή (δράση ή αντίδραση) μεταξύ των δρώντων. Για περαιτέρω ανάλυση του όρου στο Planner's Handbook for Operational Design (2011), V-15

Ενέργεια 3η: Αναγνώριση του προβλήματος

Το πραγματικό πρόβλημα έχει εντοπιστεί, εφόσον ο διοικητής και το επιτελείο μπορούν ευκρινώς να περιγράψουν τα κάτωθι:

- Τις αντιδράσεις (tensions) εκείνες που υπονομεύουν τη μετατροπή των συνθηκών από τρέχουσες σε επιθυμητές και πρέπει να αντιμετωπισθούν με παρέμβαση.

- Τα στοιχεία εκείνα εντός του επιχειρησιακού περιβάλλοντος τα οποία πρέπει να μεταβληθούν, προκειμένου να επιτευχθεί η επιθυμητή τελική κατάσταση.

- **Ευκαιρίες (Opportunities)** που δύναται να αξιοποιηθούν ή **απειλές (Threats)** που μπορεί να εμποδίσουν την επίτευξη του επιθυμητού αποτελέσματος.

- **Περιορισμούς (Limitations)** στη δράση, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της προϊστάμενης διοίκησης

Ενέργεια 4η: Διατύπωση του προβλήματος (Problem Statement)

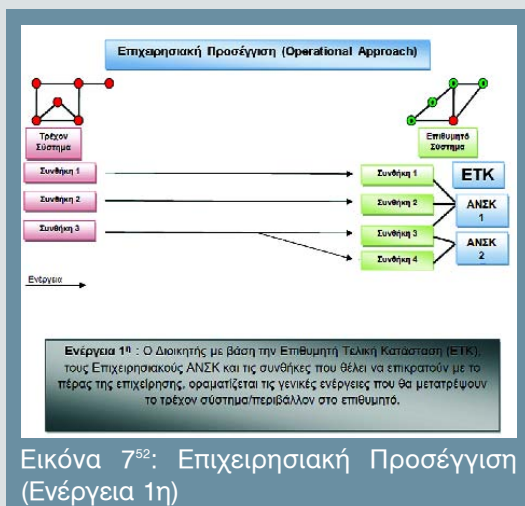
Διατυπώνεται μια συνοπτική δήλωση για το επιχειρησιακό πρόβλημα που έχει ανακύψει. Η δήλωση αυτή αποτελεί το εφαλτήριο του επόμενου σταδίου που θα οδηγήσει στη λύση του προβλήματος.

Βήμα 3ο: Ανάπτυξη Επιχειρησιακής Προσέγγισης (Develop of Operational Approach)

Η επιχειρησιακή προσέγγιση (Operational Approach) αποτελεί μια γενική περιγραφή των ενεργειών, τις οποίες πρέπει να εκτελέσουν οι φίλιες δυνάμεις, προκειμένου να επιτευχθεί η επιθυμητή τελική κατάσταση⁵¹.

Ενέργεια 1η: Προσδιορισμός των απαιτούμενων ενεργειών

Μετά την πλήρη κατανόηση του τρέχοντος και του επιθυμητού επιχειρησιακού περιβάλλοντος και του προβλήματος, ο διοικητής και το επιτελείο με βάση τη Στρατιωτική Επιθυμητή Τελική Κατάσταση, τους Στρατηγικούς και Επιχειρησιακούς ΑΝΣΚ, οραματίζεται

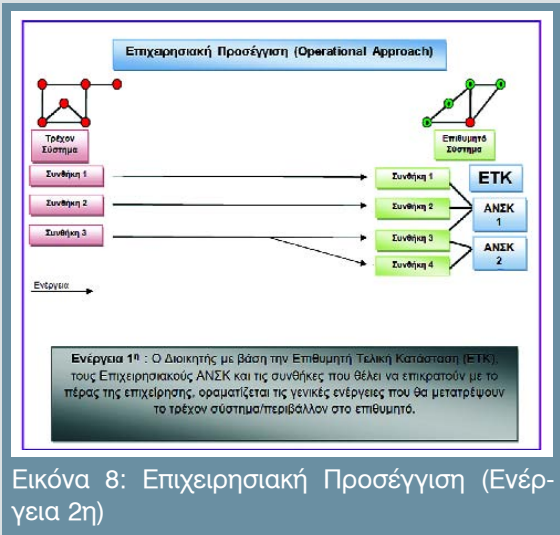

Εικόνα 7⁵²: Επιχειρησιακή Προσέγγιση (Ενέργεια 1η)

51. Army, "FM 5-0:The Operations Process," 3-11; J-7, "Planner's Handbook for Operational Design," VI-1.

52. J-7, "Planner's Handbook for Operational Design," VI-2.

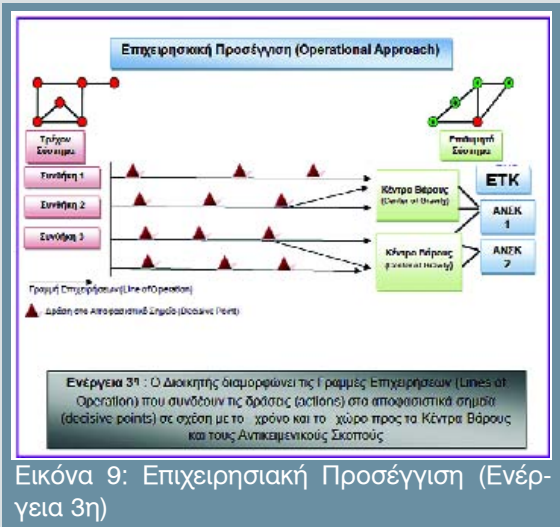
εκείνες τις ενέργειες ή συνδυασμό αυτών, που θα επιφέρουν τις επιθυμητές συνθήκες.

Εικόνα 8: Επιχειρησιακή Προσέγγιση (Ενέργεια 2η)

Ενέργεια 2η: Εντοπισμός των δράσεων (actions)

Ο διοικητής εντοπίζει τις δράσεις (actions), τις οποίες θα αναλάβει, ώστε να επιτύχει την επιθυμητή μεταβολή. Οι δράσεις αυτές συνάγονται με βάση την ανάλυση των Κρίσιμων Απαιτήσεων και Τρωτοτήτων των Κέντρων Βάρους των δρώντων του συστήματος και αποτελούν τα αποφασιστικά σημεία (**Decisive Points**), τα οποία έχουν προσδιορισθεί στα προηγούμενα στάδια, τα οποία οδηγούν στην εξουδετέρωση των Κέντρων Βάρους και στην επίτευξη των ΑΝΣΚ.

Εικόνα 9: Επιχειρησιακή Προσέγγιση (Ενέργεια 3η)

Ενέργεια 3η: Διαμόρφωση Γραμμών Επιχειρήσεων (Lines of Operations)

Μία μέθοδος, για την απεικόνιση της επιχειρησιακής προσέγγισης, αποτελούν οι **γραμμές επιχειρήσεων (Lines of Operation)**⁵³ που αποτελούν στοιχείο του επιχειρησιακού προτύπου (Element of Operational Design) και αποτελούν φυσικές γραμμές που προσδιορίζουν το γεωγραφικό προσανατολισμό των φίλιων δυνάμεων σε σχέση με τον εχθρό ή συν-

δέουν τις δράσεις στα αποφασιστικά σημεία σε σχέση με το χρόνο, το χώρο και τους αντικειμενικούς σκοπούς⁵⁴.

Βήμα 4ο: Έκδοση Αρχικών Οδηγιών Σχεδίασης Διοικητή (Initial Commander's Planning Guidance)

53. Για περισσότερη ανάλυση των Γραμμών Επιχειρήσεων στο Staff, "JP 5-0:Joint Operation Planning," III-27.
54. Ibid., III-27.

Ο διοικητής εκδίδει μια σύνοψη της μέχρι τότε κατανόησής του για το επιχειρησιακό περιβάλλον και το πρόβλημα συνοδευόμενη από τον οραματισμό του για την επιχειρησιακή προσέγγιση του προβλήματος μέσω των αρχικών οδηγιών σχεδίασης⁵⁵.

Βήμα 5ο: Ανάλυση της Αποστολής (Mission Analysis)⁵⁶

Η ομάδα Σχεδίασης αφού μελετήσει διεξοδικά τις Οδηγίες Σχεδίασης του προϊσταμένου διοικητή και τις Αρχικές Οδηγίες Σχεδίασης του σχεδιάζοντος διοικητή, προβαίνει στην Ανάλυση της Αποστολής (Mission Analysis).

Βήμα 6ο: Ανάπτυξη του Επιχειρησιακού Προτύπου

Με φάρο τα προϊόντα του Design, τις Αρχικές Οδηγίες Σχεδίασης του διοικητή, και τα αποτελέσματα της Ανάλυσης της Αποστολής, η ομάδα σχεδίασης χρησιμοποιεί τα στοιχεία του επιχειρησιακού προτύπου (Elements of Operational Design) και προβαίνει στην ανάπτυξη **ενός ολοκληρωμένου επιχειρησιακού προτύπου**, το οποίο αποτελεί τον οδηγό και το υπόβαθρο για την περαιτέρω σχεδίαση⁵⁷.

Τα επόμενα τρία βήματα, της διαδικασίας, για την ολοκλήρωση του 2ου Σταδίου "Προσανατολισμός", δεν επηρεάζονται από την ως άνω αναφερόμενη μεθοδολογία και κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν επιγραμματικά⁵⁸, ήτοι:

Βήμα 7ο: Αρχική Εκτίμηση Απαιτούμενων Δυνάμεων (Initial Force Estimate)

Βήμα 8ο: Ενημέρωση Ανάλυσης Αποστολής (Mission Analysis Briefing)

Βήμα 9ο: Οδηγίες Σχεδίασης Διοικητή (Commander's Planning Guidance)

55. Κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι, η διαδικασία του Design, που περιγράφηκε, δύναται, προϊόντος του διαθέσιμου χρόνου, να ξεκινήσει πριν το λοιπό επιτελείο ξεκινήσει τη σχεδίαση. Στην περίπτωση αυτή η έκδοση των αρχικών οδηγιών σχεδίασης αποτελούν βοηθητικό στοιχείο για την εστίαση στο επόμενο βήμα της Ανάλυσης της Αποστολής. Εφόσον ο χρόνος δεν το επιτρέπει, η διαδικασία του Design, διεξάγεται εν παραλλήλω με την Ανάλυση της Αποστολής, από τον διοικητή και ομάδα επιτελών. Κατά την ενημέρωση της Ανάλυσης της Αποστολής (Mission Analysis Briefing), ο διοικητής χρησιμοποιεί τη μέχρι τότε κατανόησή του για το περιβάλλον και το πρόβλημα, ώστε να επικυρώσει τα αποτελέσματα της ανάλυσης στα οποία κατέληξε η ομάδα σχεδίασης. Εφόσον αποκλίνουν από τη δική του προοπτική, δίδει περαιτέρω οδηγίες και κατευθύνσεις, ώστε να προσεγγίσουν οι επιτελείς την ανάλυση σύμφωνα με τη δική του αντίληψη, και κατόπιν εκδίδει τις οδηγίες σχεδίασης προς το επιτελείο και τους υφισταμένους του διοικητές, ώστε να αναπτύξουν τη δική τους σχεδίαση.

56. Η διαδικασία περιγράφεται με γνώμονα ότι υφίσταται ο διαθέσιμος χρόνος και η διαδικασία του Design έχει προηγηθεί. Για περισσότερες πληροφορίες στην υποσημείωση 192.

57. Η ανάλυση του ολοκληρωμένου Επιχειρησιακού Προτύπου στον ΔΚ 2-1/2012 σελ 66-67

58. Η ανάλυση των βημάτων αυτών αναφέρεται στον ΔΚ 2-1/2012 σελ 68-69

Ανακεφαλαίωση - Συμπερασματικές Σκέψεις και Προτάσεις

Συμπερασματικές Σκέψεις

Η γέννηση της επιχειρησιακής τέχνης είναι αναμφίβολα σύμφυτη με την εξέλιξη της φύσης του πολέμου στη γηραιά ήπειρο και τη Σοβιετική Ένωση. Με αφετηρία τη στρατηγική του ενός σημείου και την αποφασιστική μάχη, η εξελικτική αυτή πορεία οδήγησε στη δημιουργία των εκστρατειών και των επιχειρήσεων. Παράλληλα, η τεχνολογική επανάσταση, η είσοδος νέων φονικότερων οπλικών συστημάτων, ο σιδηρόδρομος και οι επικοινωνίες, αναπόδραστα διέυρυναν τα πεδία των μαχών, θεσπίζοντας νέες προκλήσεις στη παγκόσμια στρατιωτική διαλεκτική και τους θεωρητικούς του πολέμου για τη σύνδεση της στρατηγικής με την τακτική. Συνακολούθως, η εγγενής εμφάνιση του ελιγμού κατά τη διεξαγωγή των ενόπλων συγκρούσεων, δημιούργησε νέες απαιτήσεις στη διοίκηση και τον έλεγχο των στρατευμάτων, σηματοδοτώντας έτσι την αναγκαιότητα της ενσωμάτωσης της επιχειρησιακής τέχνης στη στρατιωτική σκέψη.

Προτάσεις

Η έννοια της μελέτης είναι συνυφασμένη με την ήδη συσσωρευμένη γνώση. Η ολοκληρωμένη της όμως πραγμάτωση, δεν εστιάζεται στη στεία αναπαραγωγή, ανάλυση και σύνθεση των ήδη υπαρχόντων δεδομένων και γνώσεων, αλλά στην ενσωμάτωσή τους σε υπάρχουσες πρακτικές και διαδικασίες με παράλληλη διατύπωση προτάσεων, προκειμένου να αποτελέσουν το εφελκυστικό περαιτέρω προβληματισμού και δράσης. Κατόπιν τούτου, κρίθηκε επιβεβλημένο στην παρούσα εργασία με γνώμονα την πραγματοποιηθείσα ανάλυση και τις ανωτέρω συμπερασματικές σκέψεις - διαπιστώσεις να διατυπωθούν και οι ακόλουθες προτάσεις:

Αποστολή ομάδας επιτελών στο School of Advanced Military Studies των ΗΠΑ, με σκοπό την απόκτηση της απαιτούμενης γνώσης στη μεθοδολογία του Design, ώστε να αποτελέσουν τον βασικό πυρήνα για την περαιτέρω μετάδοσή της.

Συγκρότηση επιτροπής, από ομάδα επιτελών, ώστε να ενσωματωθεί η εν λόγω διαδικασία στα υφιστάμενα ελληνικά εγχειρίδια επιχειρησιακής και τακτικής σχεδίασης, προσαρμοσμένη στις εθνικές επιχειρησιακές απαιτήσεις.

Αξιολόγηση της μεθοδολογίας που παρατίθεται στην παρούσα εργασία προκειμένου να διαπιστωθεί η ορθότητα και η χρηστικότητά της. Το εν λόγω εγχείρημα δύναται να υλοποιηθεί με πιλοτική εφαρμογή κατά τη διάρκεια ασκήσεων ΤΑΑΣ που διεξάγονται είτε στην ΑΔΙΣΠΟ είτε σε επίπεδο ΓΕΕΘΑ-ΓΕ-ΜΕΣ.

Ενσωμάτωση της έννοιας της Επιχειρησιακής Τέχνης και των στοιχείων του Επιχειρησιακού Προτύπου, στον ΣΚ 30-1 ("Η Σχεδίαση στον Στρατό Ξηράς"), ώστε να είναι εναρμονισμένος με τον ΔΚ 2-1/2012. Η παραγωγή συναφών προϊόντων και διαταγών και η χρήση κοινής ορολογίας, μεταξύ επιχειρησιακού και τακτικού επιπέδου, επιτυγχάνει την πλήρη διαλειτουργικότητα μεταξύ τους και αποσοβεί τον κίνδυνο να αποτελέσει η ακολουθητέα διαδικασία σχεδίασης, πηγή σύγχυσης μεταξύ των επιτελών.

Βιβλιογραφία

(NSA), Nato Standardization Agency. "AAP-06 (2013): Nato Glossary of Terms and Definitions." NATO, 2013.

"AJP-01(D):Allied Joint Doctrine." NATO, December 2010.

"AJP-5:Allied Joint Doctrine for Operational Level Planning." NATO, 2013.

A.McGrew, Matthew. "Politics and the Operational Level of War." School of Advanced Military Studies (SAMS): Command and General Staff College, 2011.

A.Svechin, Aleksandr. *Strategy*. Minneapolis: Minn:East View Publications, 1992.

Army, Department of the. "ADRP 5-0: The Operations Process." edited by Department of the Army. Washington,DC, 2012.

Army, Major Ketti Davinson. US. "From Tactical Planning to Operational Design." *Military Review* (September-October 2008).

Army, U.S Department of the. "FM 100-5, Operations." Washington,DC: Department of the Army, 1982.

"FM 100-5, Operations." Washington,DC: U.S Department of the Army, 1986.

Army, US Department of the. "FM 5-0:The Operations Process." Washington, DC: Headquarters Department of the Army, 2010.

"TRADOC Pamphlet 525-5-500, The U.S Army Commander's Appreciation and Campaign Design." edited by Department of the Army. Fort Monroe, Virginia: Training and Doctrine Command, 2008.

Batschelet, Allen W. "Effects-based operations: A new Operational Model?", U.S. Army War College, 2002.

Bertalanffy, Ludwig von. *General Systems Theory-Foundations, Development, Applications*. New York: George Braziller, 1993.

Brennan, Justin Kelly and Mike. "The Leavenworth Heresy and the Perversion of Operational Art." *Joint Force Quarterly*, 2010.

Brennan, Justin Kelly and Mike. "Alien: How Operational Art Devoured Strategy." Carlisle: Strategic Studies Institute U.S. Army War College, 2009.

Command, U.S. Joint Forces. "Commander's Handbook for an Effects-Based Approach to Joint Operations." edited by Joint Warfighting Center:Joint Concept Development and Experimentation Directorate. Suffolk: Standing Joint Force Headquarters, 2006.

Creveld, Martin Van. *Η Διοίκηση στον Πόλεμο*. Translated by Δημήτριος Γεδεών. edited by Σειρά Στρατηγικών Μελετών Αθήνα: Εκδόσεις Κωνσταντίνου Τουρίκη, 2001.

Czege, Huba Wass de. "Systemic Operational Design:Learning and Adapting in Complex Missions." *Military Review* (January-February 2009).

D.Krause, Michael. "Moltke and the Origins of Operational Art." *Military Review* LXX, no. No. 9 (September 1990).

Dalton, Craig. "Systemic Operational Design: Epistemological Bumpf or the Way Ahead for Operational Design?", United States Army Command and General Staff College, 2006.

Deptula, David A. *Effects-Based Operations: Change in the Nature of Warfare*. Defence and Airpower Series. Lee Highway, Arlington, Virginia: Aerospace Education Foundation, 2001.

Firing for Effect: Change in the Nature of Warfare. Defense and Airpower Series. Aerospace Education Foundation 1995.

DiPasquale, Joseph A. "Discourse in Systemic Operational Design." United States Army Command and General Staff College, 2007.

Europe, Supreme Headquarters Allied Powers. "COPD V1.0:Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive ", edited by NATO, 2010.

"COPD V2.0:Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive." edited by NATO, October 2013.

"FM 5-0:Army Planning and Orders Production." Washington, DC: Department of the Army, 2005.

"FM 7-15:The Army Universal Task List." Washington, DC: Headquarters Department of the Army, 2012.

G.S.Isserson. *The Evolution of Operational Art.* Translated by Bruce W Menning. Second ed. Fort Leavenworth Kansas: Combat Studies Institute Press 2013.

Group, Iraq Study. "Iraq Study Group Report." edited by United States Institute for Peace.

Hanson, Victor Davis. *Ο δυτικός τρόπος πολέμου: Η αποφασιστική μάχη στην κλασική Ελλάδα* Translated by Μάριος Μπλέτας. Σειρά Στρατηγικών Μελετών. Αθήνα: ΤΟΥΡΙΚΗ, 2003.

Hayward, Edward P W. "Planning Beyond Tactics: Towards a Military Application of the Philosophy of Design in the Formulation of Strategy." United States Army Command and General Staff College, 2008.

Hennessy, B. J. McKerchner and M. C. *The Operational Art: Developments in the Theories of War.* Westport,CT: Praeger, 1996.

J-7, Joint Staff. "Planner's Handbook for Operational Design." edited by Joint and Coalition Warfighting. Suffolk, Virginia: US Joint Chiefs of Staff, 2011.

J.Schneider, James. "The Loose Marble- and the Origins of Operational Art." *Parameters* (March 1989).

"'Theoretical Implications of Operational Art'." *Military Review* (September 1990).

Krepenivich, Andrew. *The Army and Vietnam.* Baltimore: MD:John Hopkins University Press, 1986.

Mark Abdollahian, Michael Baranick, Brian Efird, and Jacek Kugler. "Senturion: A Predictive Political Simulation Model." National Defense University, 2006.

Menning, Bruce W. *Historical Perspectives of Operational Art.* Washington D.C: Center of Military History United States Army, 2005.

Michaels, Jim. "An Army colonel's gamble pays off in Iraq." *USA Today* (2007). http://usatoday30.usatoday.com/news/world/iraq/2007-04-30-ramadi-colonel_n.htm.

N.Vego, Milan. "Increasing Doctrinal Wisdom:A Case Against Systemic Operational Design." *Joint Force Quarterly (JFQ)*, no. 53 (2009).

Naveh, Shimon. *In Pursuit of Military Excellence: The Evolution of Operational Theory.* London: Frank Cass, 1997.

"Operational Art and the IDF: A Critical Study of a Command Culture." *Center for Strategic and Budgetary Assessment* (2007).

Office, US General Accounting. *Operation Desert Storm:Evaluation of the Air Campaign*. Vol. NSIAD-97-134 Washington DC: Government Printing Office, 1997.

Paret, Peter. *Makers of Modern Strategy from Machiavelli to the Nuclear Age*. Translated by Ευάγγελος Κατσάνης. Princeton,USA: Princeton University Press, 2004.

Podruchny, Richard. "The Success of Napoleon." *MilitaryHistory Online.com* (2008). <http://www.militaryhistoryonline.com/18thcentury/articles/the-successofnapoleon.aspx#>.

R. Billmyer, John. "The IDF:Tactical Success-Strategic Failure, SOD, the Second Intifada and Beyond." United States Army Command and General Staff College, 2011.

Rickerman, Leonard D. "Effects-Based Operations: A New Way of Thinking and Fighting." United States Army Command and General Staff College, 2003.

Romjue, John. *The Army Excellence:The Development of the 1980s Army*. Washington, DC: Center of Military History, 2004.

"Prepare the Army for War:A Historical Overview of the Army Training and Doctrine Command 1973-1978." In *TRADOC Historical Study Series*, edited by U.S Training and Doctrine Command VA:Military History Office. Fort Monroe, 1998.

Scales, Robert. *Certain Victory: The US Army in the Gulf War*. Washington, DC: Brassey's, 1997.

Schneider, James J. "Introduction." In *V.K Triandafillov, The Nature of the Operations of Modern Armies*, edited by Jacob W.Kipp. Portland, OR: Frank Cass, 1994.

Schneider, James. J. *The Structure of a Strategic Revolution: Total War and the Roots of the Soviet Warfare State*. Novato CA: Presidio Press, 1994.

Scholes, Peter Checkland and Jim. *Soft Systems Methodology in Action*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd, 2005.

Smith, Rupert. *The Utility of Force: The Art of War in the Modern World*. London: Penguin Books Ltd, 2005.

Spiller, Roger. "In the shadow of the dragon: Doctrine and the US army after Vietnam." *RUSI Journal* 142, no. 6 (1997).

Staff, US Joint Chiefs of. "JP 3-0:Doctrine for Joint Operations." 2001.

"JP 3-0:Joint Operations." 2011.

"JP 3-0:Joint Operations." 2006.

"JP 5-0:Joint Operation Planning." 2011.

Studies, School of Advanced Military. *Art of Design (Student text, Version 2.0)*. 2010.

Swain, Richard. "Filling the Void: The Operational Art and the U.S. Army." In *Operational Art:Developments in the Theories of War*, edited by Mc Kercher and Michael Hennessey. New York,NY: Praeger Publishers, 1996.

"Lucky War:Third Army in Desert Storm." U.S Army Command and General Staff College, 1994.

T.Johnson, Randy. "Balancing the Israeli Defence Force for Future Warfare." US Army Command and General Staff College, 2011.

Telp, Claus. *The Evolution of Operational Art, 1740-1813 From Frederick*

the Great to Napoleon. Military History and Policy. edited by John Gooch and Brian Holden Reid London and New York: Frank Cass, 2005.

Trainor, Michael Gordon and Bernard. *The General's War*. New York, NY: Backbay Books, 1995.

Triandafillov, V K. *The Nature of the Operations of Modern Armies*. Portland, OR: Frank Cass, 1994.

Tyson, Robin Wright and Ann Scott. "Joint Chiefs Advise Change In War Strategy." *The Washington Post* (2006). <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2006/12/13/AR2006121301379.html>.

W. Menning, Bruce. "Operational Art's Origins." *Military Review* LXXVII, no. 5 (September 1997).

William T. Sorrells, Glen R. Downing, Paul J. Blakesley, David W. Pendall, Jason K. Walk, Richard D. Wallwork. "Systemic Operational Design: An Introduction.", United States Army Command and General Staff College, 2005.

ΓΕΕΘΑ. "Δόγμα Διακλαδικών Επιχειρήσεων." edited by Διεύθυνση Διακλαδικού Δόγματος: ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΟ, 2008.

ΓΕΕΘΑ/Α' ΚΛΑΔΟΣ. "ΔΚ 2-1/2012, Επιχειρησιακή Σχεδίαση Ενόπλων Δυνάμεων." edited by ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ (Α2)/ΤΜΗΜΑ ΕΘΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ. ΑΘΗΝΑ: ΤΥΕΣ, 2012.

Μαυρόπουλος, Παναγιώτης. *Εισαγωγή στη Θεωρία του Πολέμου και της Στρατηγικής*. Νέο Ηράκλειο, Αττικής 2012.

"Επιχειρησιακό επίπεδο πολέμου: Πραγματικότητα ή ψευδαίσθηση;." *warandstrategy.gr* (2014). <http://warandstrategy.gr/stratitotiki-stratigiki/18-epixirisi-ako-epipedo-polemou-pragmatikotita-i-psevesthisi>.

Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Δεύτερη έκδοση ed. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε, 2002.

Πετρουλάκης, Σταύρος. "Η Θεωρία του Κέντρου Βάρους στο Έργο "Περί Πολέμου - On War" του Carl Von Clausewitz: Ένα Αναλυτικό Εργαλείο ή μια Πηγή Σύγχυσης στην "Υπηρεσία" της Υφιστάμενης Επιχειρησιακής Σχεδίασης;." *Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου*, 2013.

"ΣΚ 30-1: Η Σχεδίαση στον Στρατό Ξηράς." ΑΘΗΝΑ: ΓΕΣ/ΔΙΣΧΕΑ, Φεβρουάριος 2014.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Επίλαρχος Ιωάννης Παπαδόπουλος γεννήθηκε στον Βόλο το 1977. Εισήχθη στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων (ΣΣΕ) το 1994 και αποφοίτησε το 1998 ως Ανθυπολοχαγός Τεθωρακισμένων (ΤΘ). Έχει αποφοιτήσει επιτυχώς από όλα τα σχολεία που προβλέπονται από τον βαθμό και την ειδικότητά του και έχει παρακολουθήσει το σύνολο των σχολείων των Ειδικών Δυνάμεων. Διετέλεσε Δρίτης και Δκτης Λόχου σε μονάδες καταδρομών και πεζοναυτών και επιπλέον το 2005 υπηρέτησε στο Αφγανιστάν, με τα καθήκοντα του Δρίτη της Δρίας ασφαλείας της ελληνικής αποστολής του ΤΕΣΑΦ. Ως επιτελής έχει υπηρετήσει στην ΙΜΠ, με καθήκοντα τμηματάρχη τρεχουσών επιχειρήσεων. Του έχουν απονεμηθεί όλες οι διαμνημονεύσεις και τα μετάλλια που προβλέπονται από τον βαθμό του. Είναι εν ενεργεία αλεξιπτωτιστής. Ομιλεί την αγγλική. Είναι έγγαμος με δύο κόρες.

"Συστήματα Διαχείρισης Πόρων ERP (Enterprise Resource Planning) στις επιχειρήσεις και δυνατότητες εφαρμογής αυτών στις Ελληνικές ΕΔ, με την ανάπτυξη Σύγχρονων Συστημάτων Προγραμματισμού Απαιτούμενων Υλικών MRP (Material Requirements Planning) και Διαχείρισης Αποθεμάτων WMS (Warehouse Management System), με στόχο τη βελτιστοποίηση της διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας"

*Περίληψη Διατριβής του Ταγματάρχη (ΥΠ) Νικόλαου Κουτσιούκη
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ (3ο Βραβείο)*

Εισαγωγή

Ο πολυσύνθετος χαρακτήρας του διακλαδικού θεάτρου επιχειρήσεων, απαιτεί την ικανότητα σχεδίασης και διεξαγωγής επιχειρήσεων υποστήριξης Διοικητικής Μέριμνας (ΔΜ), βασισμένων σε σύγχρονες μεθόδους μηχανοργάνωσης, όπως τα συστήματα διαχείρισης επιχειρησιακών πόρων ERP, με σκοπό την εστιασμένη παροχή σε τόπο και χρόνο των αναγκαίων υλικών και μέσων.

Το άρθρο αποσκοπεί να αναδείξει τη βελτιστοποίηση της διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας στις Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ), με την ανάπτυξη σύγχρονων συστημάτων προγραμματισμού απαιτούμενων υλικών MRP¹ και διαχείρισης αποθεκών WMS² εστιάζοντας στην υιοθέτηση αυτών στον τομέα της άμυνας. Επιπρόσθετα θα εξεταστεί-προταθεί η δυνατότητα εφαρμογής σύγχρονων συστημάτων διαχείρισης πόρων ERP σε συγκεκριμένους φορείς-τμήματα του συστήματος ΔΜ των τριών κλάδων των ΕΔ.

Συστήματα Διαχείρισης Επιχειρησιακών Πόρων ERP (Enterprise Resource Planning)

Ένα σύστημα ERP, αποτελεί μία ακολουθία από άμεσα υλοποιήσιμα πακέτα εφαρμογών, που καλύπτουν όλες τις λειτουργίες μίας επιχείρησης και παρέχει ολοκληρωμένες πληροφοριακές λύσεις για την καλύτερη και αποδοτικότερη διαχείριση και προγραμματισμό των πόρων, ενώ δίνει τη δυνατότητα στην επιχείρηση να λειτουργήσει συντονισμένα ως ενιαίο σύνολο, καθοδηγούμενη από τις πληροφορίες που δέχεται από το περιβάλλον³.

Οι στόχοι ενός συστήματος ERP είναι οι εξής⁴:

- Βελτίωση της ποιότητας των παρεχόμενων προϊόντων-υπηρεσιών.
- Μείωση του κόστους σε ολόκληρη την εφοδιαστική αλυσίδα.
- Χρήση ενιαίων βάσεων δεδομένων και ενοποίηση επιχειρηματικών

1. Material Requirements Planning.
2. Warehouse Management System.
3. Liaquat Hossain, Jon David Patrik, and Mohammad A. Rashid, *Enterprise Resource Planning: Global Opportunities & Challenges* (United States of America: Idea Group Publishing, 2002), 16.
4. Κωνσταντίνος Παππής και Αθανάσιος Μιχιώτης, "Συστήματα Προγραμματισμού,

διαδικασιών.

- Καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών.
- Αποτελεσματικότερος συντονισμός του κυκλώματος ζήτησης, παραγωγή, προσφορά.
- Βέλτιστη διαχείριση των αποθεμάτων.

Ενοποιημένες Λειτουργίες των Συστημάτων ERP

Στη βάση δεδομένων ενός συστήματος ERP αποθηκεύεται κάθε είδους πληροφορία, μία μόνο φορά, κατά τη γέννησή της. Η βάση δέχεται και στέλνει δεδομένα σε ένα σύνολο εφαρμογών οι οποίες καλύπτουν όλο το φάσμα των δραστηριοτήτων της επιχείρησης, σε μια ενιαία πλατφόρμα. Τα ενδεικτικά πεδία μίας ενοποιημένης πλατφόρμας ERP, ανάλογα με τις εκάστοτε επιχειρησιακές ανάγκες -και μάλιστα με μεγάλες δυνατότητες παραμετροποίησης- φαίνονται στην εικόνα που ακολουθεί⁵.

Ο Ρόλος της Εφοδιαστικής Αλυσίδας στον Επιχειρηματικό Κόσμο

Σήμερα, οι τεχνολογίες αιχμής είναι επιβεβλημένες για την επιτυχία των επιχειρήσεων, περισσότερο από ποτέ άλλοτε, καθώς τα διευθυντικά στελέχη

Εικόνα 1: Δυνατότητες Επέκτασης ενός Συστήματος ERP

ερευνούν λεπτομερώς τους τομείς και τις διαδικασίες που καταναλώνουν χρόνο, κεφάλαια και πόρους. Μία τέτοια διαδικασία είναι και η εφοδιαστική αλυσίδα, η οποία παραμένει σταθερή αξία για όλες τις κλαδικές αγορές και όλα τα μεγέθη των επιχειρήσεων, αποτελώντας το χώρο όπου υπάρχουν πραγμα-

Εφοδιασμού και Διανομής" (Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Τεχνολογίας & Συστημάτων Παραγωγής, 2005).; David N. Burt, Donald W. Dobler, and Stephen L. Starling, *World Class Supply Management. The Key to Supply Chain Management*, Seventh Edition (New York, USA: McGraw-Hill Companies, 2003), 192-193.

5. Hossain, Patrik, and Rashid, *Enterprise Resource Planning: Global Opportunities & Challenges*, 16-17.

6. Alan Harrison et al., *Logistics Μάνατζμεντ & Στρατηγική. Αναγωνιστικό*

(Πηγή: <http://www.mbaskool.com/business-articles/operations/1241-information-technology-transforming-supply-chain.htm>)⁷

Εικόνα 2: Ροή Υλικών και Πληροφοριών στην Αλυσίδα Εφοδιασμού

τικές ευκαιρίες για μείωση του κόστους και αύξηση της παραγωγικότητας⁶.

Η βελτίωση της αποδοτικότητας της εφοδιαστικής αλυσίδας αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα δημιουργίας ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος για κάθε επιχείρηση και αποσκοπεί στη:⁸

- Μείωση του κόστους logistics⁹ (παραγωγής, αποθήκευσης και διανομής).
- Βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησης των πελατών, των εταιρικών συνεργατών και των μεταπωλητών.
- Βελτιστοποίηση των αποθεμάτων και εξάλειψη του υπεραποθέματος.
- Μείωση του χρόνου εισαγωγής νέων προϊόντων στην αγορά.

Ισχύον Σύστημα Εφοδιασμού στις Ελληνικές ΕΔ

Στρατός Ξηράς (ΣΞ)

Οι επιχειρησιακές και λειτουργικές απαιτήσεις, ικανοποιούνται με ένα οργανωμένο σύστημα Διοικητικής Μέριμνας, που περιλαμβάνει ένα πλέγμα περιοχών και αξόνων, εντός του οποίου βρίσκονται οι εγκαταστάσεις ΔΜ και πραγματοποιούνται οι διακινήσεις των εφοδίων, υλικών, αναπληρώσεων και διακομιδών.

Οι περιοχές ΔΜ, χωρίζονται στους παρακάτω τομείς, εντός των οποίων αναπτύσσονται και λειτουργούν Σχηματισμοί-Μονάδες ΔΜ και είναι εναποθηκευμένα εφόδια-υλικά όλων των κλάσεων:¹⁰

- Την Περιοχή Βάσεως (ΠΒ), η οποία διοικείται από τη Διοίκηση Υπο-

Πλεονέκτημα Μέσω Της Αλυσίδας Εφοδιασμού, trans. Ανδρέας Σοκοδήμος, Α' (Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Rosili, 2013), 37-38.

7. Η ροή υλικών του σχήματος, δεν αφορά την αντίστροφη εφοδιαστική αλυσίδα (reverse logistics).

8. Τάσος Παταλινάκος, "Πληροφοριακά Συστήματα Supply Chain Management & Ολικής Ιχνηλασιμότητας" (presented at the Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών LOGISTICS, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2005), 3.

9. Logistics είναι η διαδικασία σχεδιασμού, εφαρμογής και ελέγχου μιας αποτελεσματικής και αποδοτικής ροής και αποθήκευσης αγαθών, υπηρεσιών και σχετικών πληροφοριών, από το σημείο παραγωγής στο σημείο κατανάλωσης, με σκοπό την ικανοποίηση των αναγκών του πελάτη.

10. ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΥ ΔΟΓΜΑ-

στήριξης Βάσεως (ΔΥΒ), που είναι ανεπτυγμένη και λειτουργεί σε περιοχές των γεωγραφικών διαμερισμάτων Αττικής, Στερεάς Ελλάδας και Πελοποννήσου.

- Την Περιοχή Συντήρησης (ΠΣΥ), η οποία διοικείται από τη Μεραρχία Υποστήριξης (ΜΕΡΥΠ), η οποία είναι ανεπτυγμένη και λειτουργεί σε περιοχές των γεωγραφικών διαμερισμάτων Ηπείρου, Θεσσαλίας και Μακεδονίας.

Πολεμικό Ναυτικό (ΠΝ)¹¹

Η κάλυψη των απαιτήσεων σε θέματα ΔΜ όλων των δραστηριοτήτων του ΠΝ πραγματοποιείται από τη Διοίκηση Διοικητικής Μέριμνας Ναυτικού (ΔΔΜΝ). Η αποστολή της ΔΔΜΝ είναι η οργάνωση, διοίκηση, εκπαίδευση, συντήρηση, ασφάλεια και ετοιμότητα των υπηρεσιών και βοηθητικών πλοίων με σκοπό τη κάλυψη από πλευράς ΔΜ, όλων των δραστηριοτήτων και επιχειρήσεων που απορρέουν από την αποστολή του ΠΝ.

Ο κύριος φορέας υλοποίησης του εφοδιαστικού προγράμματος του ΠΝ είναι το Κέντρο Εφοδιασμού Ναυτικού (ΚΕΦΝ), ενώ η υποστήριξη των πλοίων υλοποιείται μέσω του παρακάτω δικτύου:

- Ναύσταθμοι Σαλαμίνας και Κρήτης
- Ναυτικές διοικήσεις Αιγαίου, Βορείου Ελλάδας και Ιονίου
- Ναυτική βάση Λέρου
- Προκεχωρημένες ναυτικές βάσεις
- Ναυτικοί σταθμοί και ναυτικά κλιμάκια

Πολεμική Αεροπορία (ΠΑ)

Η κάλυψη των απαιτήσεων σε θέματα ΔΜ όλων των δραστηριοτήτων και των επιχειρήσεων της ΠΑ πραγματοποιείται από τις παρακάτω Διοικήσεις:¹²

- Τη Διοίκηση Αεροπορικής Υποστήριξης (ΔΑΥ) στους τομείς εφοδιασμού, συντήρησης και μεταφορών. Η ΔΑΥ παρέχει εφοδιαστική υποστήριξη στις Μονάδες και τις υπηρεσίες της, μέσω του 201 Κέντρου Εφοδιασμού Αεροπορίας (201 ΚΕΦΑ), το οποίο διοικεί, αποθηκεύει και διακινεί το μεγαλύτερο μέρος του υλικού της ΠΑ.
- Τα Προωθημένα Εφοδιαστικά Κέντρα (1ο, 2ο, 3ο ΠΕΚ), τα οποία υπάγονται διοικητικά στο 201 ΚΕΦΑ και περιλαμβάνουν μέρος των αποθεμάτων για την κατάλληλη κλιμάκωση, διασπορά και ασφάλειά τους.

Το Σύστημα ERP του NATO (North Atlantic Treaty Organization)

Για την εφοδιαστική υποστήριξη των χωρών μελών του NATO, χρησιμο-

ΤΟΣ, Διακλαδικό Δόγμα Διοικητικής Μέριμνας Για Την Υποστήριξη Των Διακλαδικών Επιχειρήσεων - ΔΕ 4 (Αθήνα: Τυπογραφείο Ενόπλων Δυνάμεων, 2004), 4-1.; Στρατιωτικός Κανονισμός 210-1/ΓΕΣ/3ο ΕΓ, Διοικητική Μέριμνα, 5-6.

11. ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ, Διακλαδικό Δόγμα Διοικητικής Μέριμνας Για Την Υποστήριξη Των Διακλαδικών Επιχειρήσεων - ΔΕ 4, 4-1,4-2.; 'Υπαγόμενες Υπηρεσίες - Πολεμικό Ναυτικό - Επίσημη Ιστοσελίδα', http://www.hellenicna_vy.gr/el/organwsi/diefthinsi-dioikitikis-merimnas-naftikou/yragomenes-ypiresies (ημερομηνία πρόσβασης Δεκέμβριος 14, 2013).

12. ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ, Διακλαδικό Δόγμα Διοικητικής Μέριμνας Για Την Υποστήριξη Των Διακλαδικών

ποιείται, ο οργανισμός NSPA (NATO Support Agency). Το πληροφοριακό σύστημα υποστήριξης του NSPA, είναι ένα σύστημα ERP με βάση την πλατφόρμα ECC 6¹³. Το υπόψη σύστημα αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της αρχιτεκτονικής εφαρμογής πληροφοριακής υποστήριξης IS (Information Systems) και ενσωματώνει στοιχεία, οικονομικών, logistics, προμηθειών καθώς και διαχείρισης ανθρώπινων πόρων, σε μια ενιαία πλατφόρμα, όπως αναλυτικά φαίνεται στην Εικόνα 3¹⁴.

Δυνατότητες Εφαρμογής των Συστημάτων ERP στις Ελληνικές ΕΔ

Οι Ελληνικές ΕΔ χρησιμοποιούν μία πληθώρα εφαρμογών και πληροφοριακών συστημάτων, όπως αυτά αναλύονται στην Εικόνα 4, χωρίς όμως να έχει γίνει μέχρι σήμερα μία συντονισμένη - και εστιασμένη στην ευρύτερη έννοια της διακλαδικότητας - προσπάθεια ενοποίησης αυτών.

Όπως προκύπτει από τις κύριες εφαρμογές πληροφορικής και τα δίκτυα δεδομένων που χρησιμοποιούνται από τους τρεις κλάδους των ΕΔ, γίνεται αντιληπτό ότι υπάρχουν εφαρμογές για την εξυπηρέτηση των ίδιων λειτουργιών

(Πηγή: <http://www.nspa.nato.int/en/organization/resources/is.htm>)

Εικόνα 3: Το Εμπορο-Κεντρικό Πληροφοριακό Σύστημα του NSPA¹⁵

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΣΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΕΔ	
ΕΣΤΡΑΤΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ	ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΝΑΥΤΙΚΟ
> Σύστημα Διοίκησης, Ελέγχου και Πληροφοριών (ΣΔΕΠ) > Σύστημα Διακίνησης Αλληλογραφίας (ΣΔΑ «ΠΥΡΕΙΔΕ»)» > Σύστημα Χειρισμού Κρίσεων (ΣΧΚ) > Ενιαίο Αυτοματοποιημένο Σύστημα Πληροφοριών (ΕΑΣΠ) > Ενιαίο Σύστημα Ελέγχου Προσωπικού (ΕΣΕΠ) > Εφαρμογή «ΕΦΕΔΡΟΣ» > Σύστημα Παρακολούθησης Ελεγχόμενων Υλικών Στρατού (ΣΠΕΥΣ) > Ολοκληρωμένο Σύστημα Ελέγχου Υλικών Στρατού (ΟΣΕΥΣ) > Αυτοματοποιημένο Σύστημα Πυρομαχικών Στρατού (ΑΠΥΣ) > Σύστημα Διαχείρισης Φυσικών Καταπορών «ΔΕΥΚΑΛΙΟΝ» > Ολοκληρωμένο Σύστημα Κωστολόγησης > Εφαρμογή Δημοπρασιών Αποσπόμενων Υλικών	> Αυτοματοποιημένη Συστημική Αλληλογραφία (ΑΑ) > Νέο Εφοδιαστικό Μηχανογραφικό Ενοποιημένο Σύστημα (NEMES) > Maritime Command & Control Information System/ Recognize Maritime Picture/Water Space Management (MCCIS/RMP/WSM) > Σύστημα Εξυπηρέτησης Επιβατικών Επιτελείων (ΣΕΕ) > Μεθοδολογία Στρατιωτικού και Πολιτικού Προσωπικού > Παρακολούθηση προϋπολογισμού και κοστολόγησης > Ολοκλήρωση Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών (ΟΓΣΠ) > Ενιαία Βάση Δεδομένων Προσωπικού (ΕΒΔΠ) > Εθνικό Σύστημα Επιτήρησης (ΕΣΕ) > Αδωβέθυμο-Διαδωδωμένο E-MAIL/INTERNET- WEBMAIL > MEDICOSAP (ΦΑΝΙΤΟΣ)
ΠΟΛΕΜΙΚΗ ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ	
> Τακτικό δίκτυο δεδομένων (TDL-Tactical Data Link) LINK 1, IDN, THALES κ.α. > Multi Aegis Site Emulator (MASE), ICCANIRIS (Interim Command and Control/Networked Interoperable Real-time Information Services), CSI (CRM System Interface), Ship-Shore-Ship Buffer (SSSB), ULS/IEULS (Universal Link System /Extended Universal Link System) > Δίκτυο πληροφορικής «ΔΙΟΛΑΟΣ» > E-mail Εθνικού Κέντρου Αεροπορικών Επιχειρήσεων (ΕΚΑΕ) και Μονάδων > PFP-PORTAL, E-OMS, ΠΥΡΕΙΔΕ (ΕΒΕΥΣΑΝ) > Νέο Σύστημα Χειρισμού Κρίσεων (ΓΕΕΒΑ) > Ηλεκτρονική Διαχείριση Στρατιωτικής Αλληλογραφίας > Εφαρμογή Μοριοδότησης Προσωπικού, Εφαρμογή Διαχείρισης Προσωπικού > Εφαρμογή Οικονομικών Μεταβολών Μισθοδοσίας	

(Πηγή: Συλλογή στοιχείων Πίνακα από παρουσίαση μαθήματος: Διακλαδικό Δόγμα Επικοινωνιών και Πληροφορικής. "Παρουσίαση Συστημάτων Επικοινωνιών ανά Κλάδο των ΕΔ". Αμφιθέατρο ΑΔΙΣΠΟ: Φεβρουάριος 2014).

Εικόνα 4: Πίνακας Πληροφοριακών Συστημάτων και Δικτύων Ελληνικών ΕΔ

Επιχειρήσεων - ΔΕ 4 (Αθήνα: Τυπογραφείο Ενόπλων Δυνάμεων, 2004), 4-2.; 'Πολεμική Αεροπορία - Διοίκηση Αεροπορικής Υποστήριξης - 201 ΚΕΦΑ', <http://www.haf.gr/el/structure/units/day/units/201kefa.asp> (ημερομηνία πρόσβασης Δεκέμβριος 14, 2013).

13. Λογισμικό ERP Central Component 6.0, της εταιρείας SAP (Systems Applications and Products).

14. 'Corporate Information System', <http://www.nspa.nato.int/en/organization/resources/is.htm> (ημερομηνία πρόσβασης Ιανουάριος 15, 2014).

15. NATO Support Agency.

(διαχείρισης προσωπικού, αλληλογραφίας, μισθοδοσίας κ.α.) που όμως έχουν δημιουργηθεί ξεχωριστά για κάθε κλάδο, χωρίς να έχει εξεταστεί η δυνατότητα συμβατότητας και αμοιβαίας ανταλλαγής δεδομένων με στόχο την επίτευξη της αναγκαίας διαλειτουργικότητας.

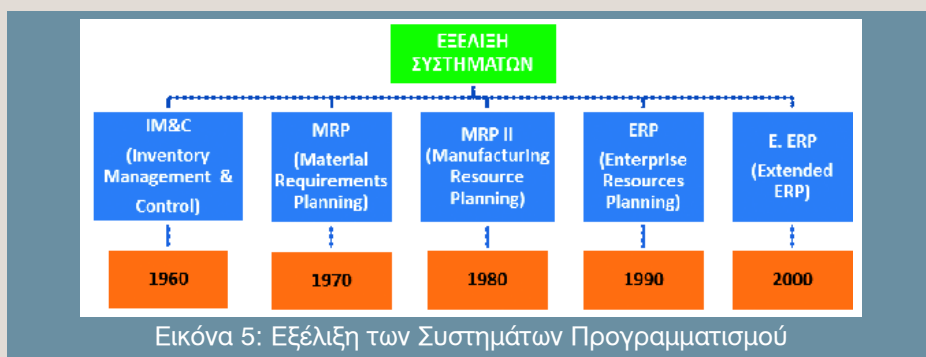
Παράλληλα, πρέπει να γίνει κατανοητό ότι, σε ορισμένους τομείς των λειτουργιών της άμυνας, δεν αναγκαιεί ενοποίηση αυτών σε διακλαδικό επίπεδο, καθώς τα οφέλη που θα προκύψουν θα είναι μικρότερα από το επιδιωκόμενο κέρδος. Η ενοποίηση όμως των υπαρχόντων εφαρμογών, δύναται να πραγματοποιηθεί σε αρκετούς τομείς των δραστηριοτήτων των τριών κλάδων των Ελληνικών ΕΔ, όπως παρουσιάζονται παρακάτω:

- Προϋπολογισμού και Οικονομικών
- Παρακολούθηση προσωπικού και εφεδρείας
- Διαχείρισης υλικών, εφοδίων, πυρομαχικών και μέσων
- Τεχνικής υποστήριξης
- Απόσυρσης υλικών
- Συστήματα διοίκησης ελέγχου και πληροφοριών

Καθοριστικό σημείο της ενοποίησης σε μία ολοκληρωμένη πλατφόρμα, τεχνολογίας διαχείρισης επιχειρησιακών πόρων τύπου ERP, πρέπει να είναι πρωτίστως η δυνατότητα ανταλλαγής και αξιοποίησης πληροφοριών και δεδομένων μεταξύ των επιμέρους κλαδικών συστημάτων, για τον έλεγχο, τη διοίκηση των πόρων και τελικά τη λήψη αποφάσεων.

Συστήματα Προγραμματισμού Απαιτούμενων Υλικών MRP (Material Requirements Planning)

Τα συστήματα MRP είναι υπεύθυνα για τον προγραμματισμό της κατασκευής και της επί μέρους συναρμολόγησης εξαρτημάτων και έχουν εφαρμογή σε αγοραζόμενα ή κατασκευαζόμενα είδη με ασυνεχή και εξαρτημένη ζήτηση. Δηλαδή, σε υλικά και εξαρτήματα που κατασκευάζονται και συναρμολογούνται για να γίνουν τελικά προϊόντα¹⁶. Η χρονολογική εξέλιξη των συστημάτων παρουσιάζεται στην εικόνα που ακολουθεί¹⁷.

16. Ram Naresh Roy, *A Modern Approach to Operations Management* (New Delhi: New Age International (P) Ltd, Publishers, 2005), 130-131.

17. "ERP EVOLUTION | MyOracleApps," <http://myoracleapps.wordpress.com/category/erpevolution/> (ημερομηνία πρόσβασης Μάρτιος 17, 2014).

Δυνατότητες Συστημάτων MRP

Ένα σύστημα MRP είναι υπεύθυνο για το συντονισμό των αποφάσεων παραγωγής και περιλαμβάνει, την ανάπτυξη προγραμμάτων παραγωγής για τελικά προϊόντα, τον έλεγχο του επιπέδου αποθεμάτων πρώτων υλών-εξαρτημάτων και τον προγραμματισμό διακίνησης των εξαρτημάτων στα τμήματα κατασκευής και συναρμολόγησης. Η εφαρμογή τους μπορεί να ελαττώσει σημαντικά το κόστος παραγωγής, τη δέσμευση κεφαλαίων, τις επενδύσεις σε αποθέματα και να βελτιώσει την απόδοση του οργανισμού σε θέματα παράδοσης τελικών προϊόντων στους πελάτες, καθώς¹⁸:

- Διασφαλίζουν τη διαθεσιμότητα υλικών, εξαρτημάτων και προϊόντων.
- Διατηρούν το χαμηλότερο δυνατό επίπεδο αποθέματος.
- Προγραμματίζουν τις δραστηριότητες παραγωγής, τα χρονοδιαγράμματα αποστολών και τις διαδικασίες προμηθειών.

Διαχείριση Αποθεμάτων Μέσω Συστημάτων Διαχείρισης Αποθηκών WMS (Warehouse Management System)

Η αποθήκη λόγω της θέσης της και του σημαντικού ρόλου που διαδραματίζει στο κέντρο της εφοδιαστικής αλυσίδας, δέχεται πιέσεις από διάφορους τομείς, όπως είναι το σύστημα παραγγελιών, οι προβλέψεις, ο σχεδιασμός για την υλοποίηση της παραγωγής και των αγορών, η εξυπηρέτηση των πελατών και οι μεταφορές. Αποτέλεσμα αυτών, είναι η χαώδης κατάσταση στο χώρο της αποθήκης με σημαντικές επιπτώσεις στη λειτουργία της.

Η καταχρηστική δε χρήση εντύπων¹⁹ και η καταχώρηση που συνεπάγεται αυτή, συντελεί στη μείωση του λειτουργικού χρόνου και της παραγωγικότητας. Συνέπεια των παραπάνω είναι η αυξανόμενη απαίτηση για την ύπαρξη ενός σύγχρονου, λειτουργικού και προπαντός ευέλικτου ολοκληρωμένου πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης της αποθήκης²⁰.

Δυνατότητες των Συστημάτων WMS

Ένα εξελιγμένο σύστημα παρακολούθησης αποθεμάτων WMS, διαχειρίζεται και βελτιστοποιεί όλες τις λειτουργίες ενός αποθηκευτικού κέντρου αξιοποιώντας²¹:

- α. Τεχνολογίες ασύρματων δικτύων αναγνώρισης ραδιοσυχνοτήτων RFID (Radio Frequency Identification) και γραμμωτού κώδικα (barcode).
- β. Εξοπλισμό υψηλής αυτοματοποίησης όπως, Automatic Storage and Retrieval Systems (AS/RS), RF Voice Picking, Conveyors and Sorters, Carousels και pick-to-light.

18. Αναστάσιος Μπασαράς, *Logistics Management & Engineering* (Αθήνα: Σταμούλη ΑΕ, 2012), 213.; Παναγιώτης Γ. Κυριαζόπουλος, Διοίκηση LOGISTICS (Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική ΕΠΕ, 1996), 413.

19. Στις Ελληνικές ΕΔ χρησιμοποιούνται τα καθορισμένα από τον ΓΚΑΔΥΕΔ έντυπα.; Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. 5η Επιτελική Ομάδα, *Έντυπα Γενικού Κανονισμού Ανεφοδιασμού Και Διαχειρίσεως Υλικού Ενόπλων Δυνάμεων* (ΓΚΑΔΥΕΔ), Ανατύπωση 1976 (Αθήνα: Στρατιωτικό Τυπογραφείο, 1975).

20. Μπασαράς, *Logistics Management & Engineering*, 241-242.

21. Πατσινάκος, "Τηλεφορητικά Συστήματα Supply Chain Management & Ολικής Ιχνηλασιμότητας," 17.

(Πηγή: <http://www.520barcodehellas.com/>)

Εικόνες 6, 7: Κώδικες Τύπου EAN-13, EAN-8, UPC-A, UPC-E και PDF-417

Παράλληλα επιτυγχάνεται η βελτίωση των παρακάτω λειτουργιών²²:

- Διαδικασίες παραλαβής, ταυτοποίησης, αποθήκευσης, ελέγχου των εμπορευμάτων από τους προμηθευτές και την παραγωγή.
- Εργασίες εισαγωγής δεδομένων στα αποθηκευτικά συστήματα.
- Διεκπεραίωση παραγγελιών (συλλογή, συσκευασία, φόρτωση και αποστολή).
- Εργασίες προστιθέμενης αξίας, όπως είναι η ετικετοποίηση, η ανασυσκευασία κ.α.
- Ιχνηλασιμότητα, απογραφές υλικών, πληροφόρηση για διακινήσεις αποθεμάτων καθώς και μέτρηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων.

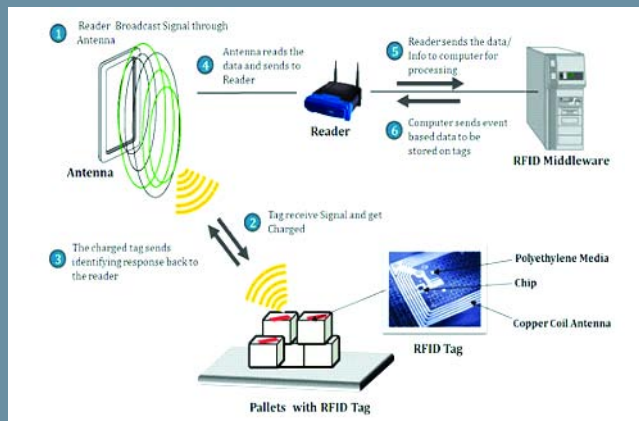
[Πηγές: (αριστερή εικόνα) <http://www.westfaliausa.com/products/automated-storage-retrieval-systems/>, (δεξιά εικόνα) <http://library.sonoma.edu/about/ars.php>]

Εικόνες 8, 9: Αυτοματοποιημένα Συστήματα Αποθήκευσης / Ανάκτησης AS/RS

Κέντρα Παραλαβών και Διανομών των Ελληνικών ΕΔ

Η δομή των περισσότερων αποθηκών των ΕΔ λειτουργεί ανασταλτικά στις αυξημένες υποστηρικτικές απαιτήσεις των νέων οπλικών συστημάτων, με το προσωπικό να σπαταλά σημαντικό χρόνο σε άσκοπες μετακινήσεις, κυρίως για τον εντοπισμό των κατάλληλων υλικών, είτε για χορήγηση, είτε για παραλαβή, είτε για συλλογή αυτών για εκποίηση-απόσυρση. Για την αντιμετώπιση των παραπάνω δυσλειτουργιών, προτείνεται η καθιέρωση

22. Πατσιλινάκος, "Πληροφοριακά Συστήματα Supply Chain Management & Ολικής Ιχνηλασιμότητας," 17.; Μπασαράς, *Logistics Management & Engineering*, 242.

(Πηγή: http://www.infiniumsolutions.com/Tech_RFID.aspx)

Εικόνα 10 Σχηματική Απεικόνιση της Λειτουργίας RFID

σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων όπως, η τεχνολογία ασύρματων δικτύων αναγνώρισης ραδιοσυχνοτήτων RFID και γραμμωτού κώδικα (Barcode), στον τομέα των παραλαβών-αποστολών για την επίλυση πολλών επιμέρους προβλημάτων και την αύξηση της παραγωγικότητας.

(Πηγή: http://www.siongboon.com/projects/2012-03-03_rfid/index.html)

Εικόνα 11 Ετικέτα RFID

Επιπρόσθετα η εφαρμογή της τεχνολογίας RFID, σε συγκεκριμένες κατηγορίες υλικών, εκτός από τη σημαντική μείωση του χρόνου ροής αυτών στην εφοδιαστική αλυσίδα, θα παρέχει πλήρη ιχνηλασιμότητα²³ και άμεση πληροφόρηση για την εξέλιξη των διαδικασιών, σε συνεργασία με τα εθνικά συστήματα αναγνώρισης ραδιοσυχνοτήτων των χωρών μελών του NATO, αλλά και εξωτερικούς κατασκευαστές ή προμηθευτές αμυντικού υλικού.

Πολιτικές Αποθήκευσης

Επιλογή Θέσεων Αποθήκευσης

- Δεσμευμένων Θέσεων: Κάθε είδος τοποθετείται σε συγκεκριμένη θέση στην αποθήκη, γεγονός το οποίο απαιτεί αυξημένους αποθηκευτικούς χώρους.
- Τυχαίων Θέσεων: Κάθε είδος τοποθετείται στην πρώτη διαθέσιμη κενή θέση κατά την εισαγωγή του στην αποθήκη. Έχουμε μικρότερες απαιτήσεις σε αποθηκευτικούς χώρους, αλλά είναι απαραίτητη η ύπαρξη μηχανογραφημένης

23. Σύμφωνα με τους ορισμούς των διαφόρων προτύπων ISO (International Organization for Standardization), ιχνηλασιμότητα (Traceability) είναι η ικανότητα παρακολούθησης (track) και ανίχνευσης της προέλευσης (trace) ενός προϊόντος κατά τη διάρκεια της παραγωγής και διακίνησής του.

αποθήκης (ύπαρξη WMS).

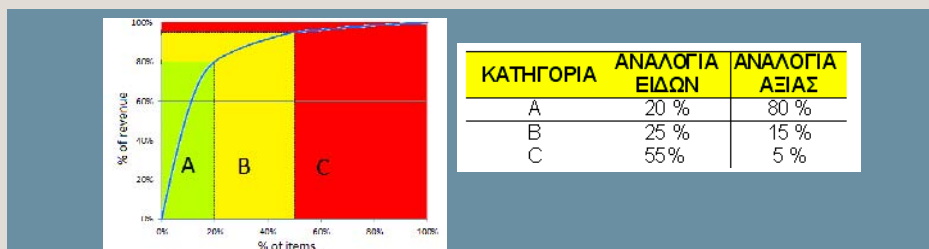
- **Μικτό Σύστημα:** Συνδυασμός των δύο προηγούμενων πρακτικών, όπου λόγω χάριν, είδη ταχείας κυκλοφορίας τοποθετούνται σε σταθερές θέσεις ενώ είδη βραδείας κυκλοφορίας τοποθετούνται σε τυχαίες θέσεις.

Κατηγοριοποίηση Υλικών Τύπου ABC

Σύμφωνα με την υπόψη θεώρηση τα είδη ταξινομούνται σε τρεις κατηγορίες Α, Β και C, με βάση συνήθως τις ετήσιες πωλήσεις²⁴. Έτσι οι κωδικοί των υλικών που έχουν τις περισσότερες πωλήσεις εντάσσονται στην κατηγορία Α (π.χ. 70% του ετήσιου τζίρου), αποτελούν θεμελιώδη αξία της επιχείρησης και διαχειρίζονται ανάλογα. Αντίστοιχα οι κατηγορίες υλικών Β και C τυγχάνουν χειρισμού αντίστοιχου με την πολιτική και τις προτεραιότητες του οργανισμού²⁵.

Τοποθέτηση Υλικών στα Ράφια Βάσει Ταχυκινήσις

Σύμφωνα με τον κανόνα του Παρέτο²⁶, υπάρχει ανομοιόμορφη συμβολή των διαφόρων παραγόντων στο τελικό αποτέλεσμα και ένα μικρό σχετικά ποσοστό αυτών καθορίζει σε σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό το συνολικό αποτέλεσμα.

(Πηγή: <https://www.involvation.nl/en/articles/1838/>)

Εικόνα 12: Ο Κανόνας του Παρέτο, για Ανάλυση των Ειδών με Βάση τα Έσοδα

Με βάση τον υπόψη κανόνα²⁷, προκύπτει ότι το 20% των υλικών είναι υπεύθυνο για το 80% των κινήσεων σε μία αποθήκη, όπως διαγραμματικά απεικονίζεται στην Εικόνα 12. Έτσι τα υλικά δύναται να χωριστούν σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με την ταχυκίνησή τους, χαρακτηρίζοντας, Α τα ταχυκίνητα, Β τα μέσης ταχύτητας διακινούμενα υλικά και Γ τα βραδυκίνητα²⁸.

Για τη μείωση του λειτουργικού κόστους και των κινήσεων μέσα στην αποθήκη, τα υλικά πρέπει να κατηγοριοποιούνται στις παραπάνω κατηγορίες και ανάλογα με την ταχυκίνησή τους να τοποθετούνται σε αντίστοιχες θέσεις.

24. Ο διαχωρισμός των υλικών μπορεί να γίνει για πληθώρα χαρακτηριστικών που αφορούν το απόθεμα, μερικά εκ των οποίων μπορεί να είναι, το κόστος διατήρησης αποθεμάτων, η κρισιμότητα του υλικού και η ταχύτητα διακίνησης.

25. Tompkins and Smith, *The Warehouse Management Handbook*, 835.; Γιαννάκαινας, *Ανατομία Των Business Logistics*, 534.; Μπασαράς, *Logistics Management & Engineering*, 190.

26. Vilfredo Pareto, Ιταλός οικονομολόγος, ο οποίος το 1906, απέδειξε ότι ένα μεγάλο ποσοστό του πλούτου το κατέχει ένα μικρό μέρος του πληθυσμού.

27. Ονομάζεται επίσης και κανόνας 80-20.

28. Johnson et al., *Σύγχρονα Logistics Θεωρία και Πρακτική*, 238.; Μπασαράς, *Logistics Management & Engineering*, 390.; Ballou, *Business Logistics/Supply Chain Management*, 69.

Συνοπτική Περιγραφή του Συστήματος Ικανοποίησης Αναγκών στον Αμερικάνικο Στρατό²⁹

Στο σύστημα εφοδιασμού των Αμερικανικών ΕΔ, οι Μονάδες προβάλλουν τις ανάγκες τους, υποβάλλοντας τις αντίστοιχες αιτήσεις στο SSA (Supply Support Activity), για την υποστήριξη μέχρι επιπέδου Ταξιαρχίας. Για την ικανοποίηση των αναγκών, το SSA τηρεί συγκεκριμένα αποθέματα σε ανταλλακτικά και ορισμένα υλικά άλλων κλάσεων (ελαιολιπαντικά, ιματισμό κ.α.) τα οποία ονομάζονται ASL (Authorized Stockage List). Σε περίπτωση μη ύπαρξης αποθεμάτων, οι ανάγκες δρομολογούνται από το SSA, σε μεγαλύτερα εφοδιαστικά κέντρα (National Level Logistics), ανάλογα της γεωγραφικής θέσης της Μονάδας και με βάση τον κωδικό αιτιολογίας των αναγκασιούτων υλικών³⁰.

Ο σημαντικότερος φορέας προμήθειας των κοινών υλικών είναι το διακλαδικό κέντρο εφοδιασμού το DLA (Defense Logistics Agency), το οποίο διακινεί περίπου το 80-85% των υλικών των Αμερικανικών ΕΔ, ενώ άλλοι φορείς είναι ο AMCOM (Aviation and Missile Command) για την υποστήριξη Α/Φ-Ε/Π, ο CECOM (Communications Electronics Command) για το υλικό τηλεπικοινωνιών και ο TA-COM (Tank-automotive and Armaments Command) για την υποστήριξη πάσης φύσεως επίγειων μέσων και του οπλισμού³¹.

Η πρόβλεψη των αναγκών είναι πλήρως αυτοματοποιημένη και βασίζεται κυρίως, στο ιστορικό χορηγήσεων, στις προβαλλόμενες ανάγκες, στο κύριο υλικό που υποστηρίζεται, στη λήξη ορίου λειτουργίας, στην πολιτική απόσυρσης, καθώς και σε πολλά άλλα στοιχεία που επηρεάζουν την προβολή των αναγκών σε αντικειμενική βάση (όπως κάλυψη συγκεκριμένων επιχειρησιακών αναγκών, προγραμμάτων εκσυγχρονισμού-ανακατασκευών, περιοδικότητα των αναγκών, κόστος έλλειψης αποθέματος κ.α.)³².

Προσπάθεια Εκσυγχρονισμού της Εφοδιαστικής Αλυσίδας στον Αμερικάνικο Στρατό

Ενοποίηση Πληροφοριακών Εφαρμογών

Οι ΕΔ των ΗΠΑ, παρόλο που εφαρμόζουν τις ίδιες αρχές εφοδιαστικής υποστήριξης και στους τρεις κλάδους, χρησιμοποιούν διαφορετικά πληροφο-

29. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλέπετε στο σύνδεσμο: "US Army Regulation 710-2. Head quarters Department of the Army. Washington DC. 28 March 2008," http://www.apd.army.mil/pdffiles/r710_2.pdf#page=2&zoom=auto,0,51 (ημερομηνία πρόσβασης Μάρτιος 7, 2014).

30. "Army Standard For The Unit Supply Support Activity (SSA) Facility. Department of the Army. Assistant Chief of Staff for Installation Management. APR 14, 2009," 5-6, <http://mrsl.usace.army.mil/fdt/Army%20Standards/Supply%20Support%20Activity.pdf> (ημερομηνία πρόσβασης Μάρτιος 12, 2014).

31. "Defence Logistics Agency," <http://www.dla.mil/Pages/atag glance.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης Μάρτιος 10, 2014).; "The United States Army | Organization MSCs," <http://www.amc.army.mil/amc/msc.html> (ημερομηνία πρόσβασης Μάρτιος 12, 2014).; "US General Services Administration. Mission and Priorities," http://www.gsa.gov/portal/content/100735?utm_source=OCM&utm_medium=print-radio&utm_term=HP_09_Essnt_mission&utm_campaign=shortcuts (ημερομηνία πρόσβασης Μάρτιος 18, 2014).

32. Army Regulation 711-7, "Supply Chain Management" (Headquarters Department of The Army, 2004), 6.; "DLA Forecasting. Reaching Out by Sara Moore," <http://www.dla.mil/Loglines/Pages/LoglinesMA2012Story01.aspx> (ημερομηνία πρόσβασης Μάρτιος 5, 2014).

ριακά συστήματα ανά κλάδο. Για την ενοποίηση των υπόψη συστημάτων, που καλύπτουν διαφορετικές λειτουργικές ανάγκες τόσο σε τακτικό, όσο και σε επίπεδο υποστήριξης βάσης, ξεκίνησε το 2003 ένα φιλόδοξο πρόγραμμα, το LMP³³ (Logistics Modernization Program) με σκοπό την ενοποίηση όλων των λειτουργιών σε μία ενιαία πλατφόρμα ERP και την κάλυψη των αναγκών σε εθνικό επίπεδο³⁴.

(Πηγή: <https://lia.army.mil/CLOE/Architectures.htm>)

Εικόνα 13: Ενοποίηση Συστημάτων STAMIS

Σε τακτικό επίπεδο αναπτύσσεται το σύστημα GCSS-A (Global Combat Support System-Army), το οποίο είναι ένα αυτοματοποιημένο ERP σύστημα, που αποσκοπεί στη συντήρηση των Μονάδων σε τακτικό επίπεδο και ενοποιεί όλα τα υπάρχοντα πληροφοριακά συστήματα τακτικού επιπέδου σε μία πλατφόρμα, αναβαθμίζοντας παράλληλα τις επιμέρους λειτουργίες. Με αυτό τον τρόπο αντικαθίστανται σταδιακά 11 υπάρχοντα μεμονωμένα συστήματα, με την ονομασία STAMIS (Standard Army Management Information Systems) όπως φαίνεται στην Εικόνα 13³⁵.

Αντίστοιχα σε επίπεδο βάσης, αναπτύσσεται το σύστημα AESIP (Army Enterprise Systems Integration Program), το οποίο αποτελεί μετεξέλιξη του συστήματος PLM+ (Product Lifecycle Management plus) και ενοποιεί όλες τις διαδικασίες και τα υπάρχοντα πληροφοριακά συστήματα στο επίπεδο αυτό³⁶.

Πρόοδος Υλοποίησης του Προγράμματος Εκσυγχρονισμού της Εφοδιαστικής Αλυσίδας LMP

Σύμφωνα με έκθεση του γενικού επιθεωρητή του υπουργείου άμυνας το Φεβρουάριο του 2011, επισημάνθηκε η καθυστέρηση στην υλοποίηση του προγράμματος LMP, καθώς είχαν χαθεί κρίσιμες προθεσμίες³⁷. Παρόλο που

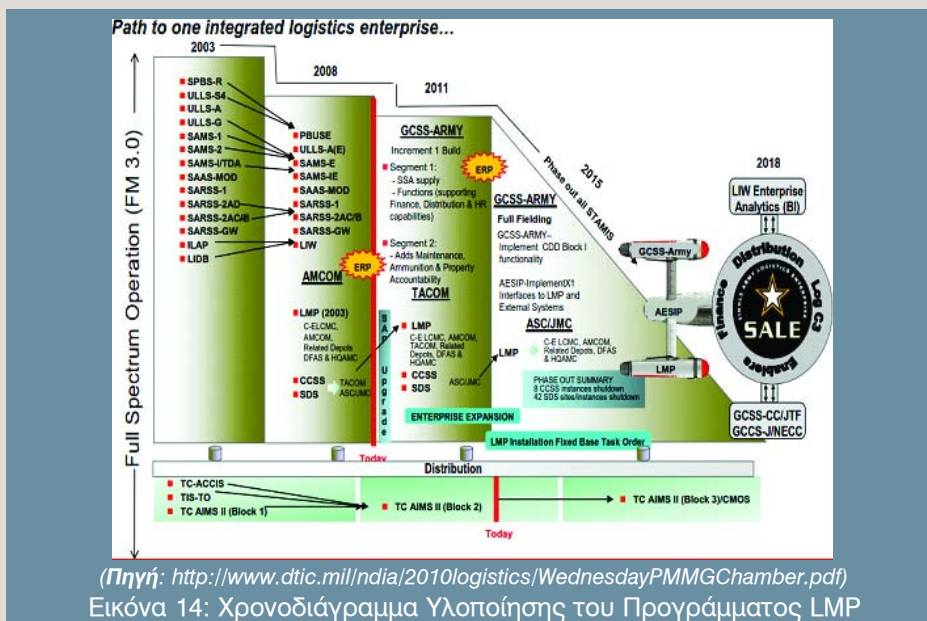
33. Πρόγραμμα πληροφοριακής ενοποίησης επιμέρους εφοδιαστικών συστημάτων με σκοπό τη βελτίωση της διοίκησης και τον έλεγχο της υποστήριξης ΔΜ.

34. "U.S. Army Logistics Modernization Program | CSC," http://www.csc.com/public_sector/offering/76702-u_s_army_logistics_modernization_program (ημερομηνία πρόσβασης Φεβρουάριος 28, 2014).

35. "The Army Logistics Domain Information Technology Strategic Plan/FY 2010 - FY 2011" (U.S. ARMY, December 2009), 1,8, <https://www.us.army.mil/suite/doc/19329804> (ημερομηνία πρόσβασης Φεβρουάριος 25, 2014).

36. Ibid.

37. Κυρίως λόγω ανεπαρκούς σχεδιασμού και διαχείρισης εκ μέρους των αρμόδιων

σχεδιάστηκε να δαπανηθούν συνολικά 10,1 δισεκατομμύρια δολάρια για την ανάπτυξη διαφόρων συστημάτων ERP, στο στρατηγικό σχεδιασμό που παρουσιάστηκε, δεν αναφέρθηκε συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, ούτε συγκεκριμένα μέτρα αποτελεσματικότητας, αλλά η έκθεση του γενικού επιθεωρητή επικεντρώθηκε στην επίτευξη βραχυπρόθεσμων ορόσημων και μεμονωμένων στόχων. Οι αντίστοιχες φάσεις υλοποίησης του υπόψη προγράμματος, φαίνονται στην εικόνα 14 που ακολουθεί³⁸.

Διοίκηση Εφοδιαστικής Αλυσίδας

Με την προμήθεια ενός Κυρίου Υλικού (ΚΥ) ή Οπλικού Συστήματος (ΟΣ) απαιτείται να είναι γνωστά τα αντικείμενα συντήρησης κάθε κλιμακίου, τα οποία πρέπει να είναι καταγεγραμμένα σε ειδικά διαγράμματα (maintenance allocation charts) για όλες τις δραστηριότητες σε κάθε κλιμάκιο συντήρησης³⁹. Οι βασικότερες πηγές προμήθειας υλικών για τις Ελληνικές ΕΔ, παρουσιάζονται στην Εικόνα 15.

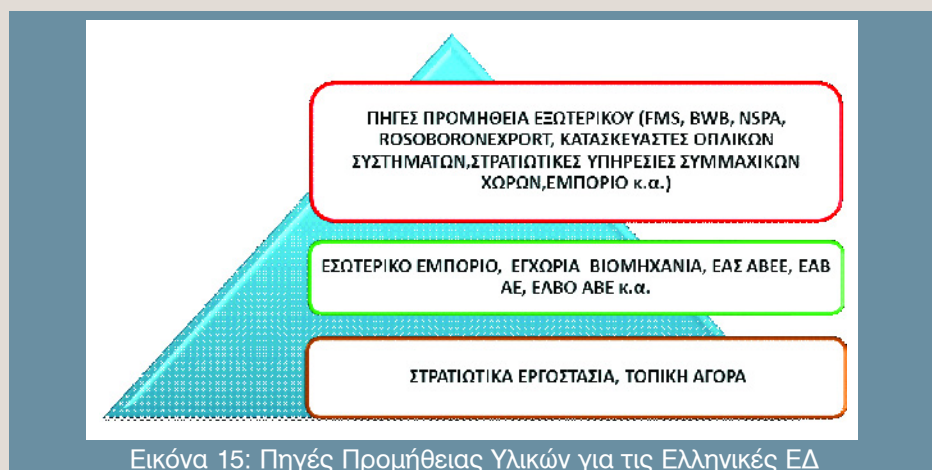
Σημαντικός επίσης παράγοντας για αξιολόγηση είναι το Κόστος Κύκλου Ζωής LCC (Life Cycle Cost), το οποίο περιλαμβάνει το κόστος έρευνας και ανάπτυξης, παραγωγής, αγοράς και επενδύσεων, λειτουργίας και υποστήριξης, καθώς και το κόστος απόσυρσης, ενός συστήματος για όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής του⁴⁰.

Για την προμήθεια των περισσότερων συστημάτων, τα κόστη αγοράς υπηρεσιών και της αναδόχου εταιρείας.

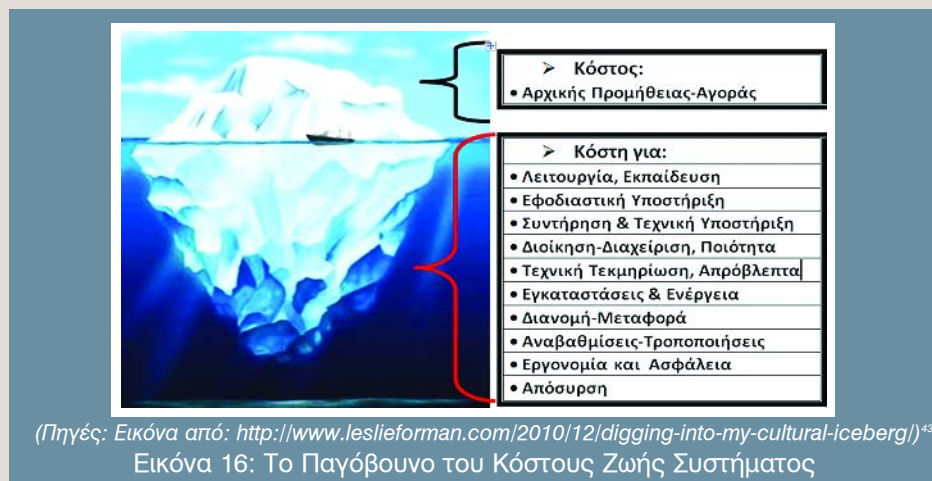
38. Report No. DoDIG-2013-045, "Army Business Systems Information Technology. Strategy Needs Improvement" (Inspector General. United States Department. Virginia, USA of Defense, February 7, 2013), i, 2-3.

39. Πάγια Διαταγή 6-40/ΓΕΣ/ΔΥΠ/4/4, *Απαραίτητες Προϋποθέσεις Για Την Ένταξη Κυρίων Υλικών Στο Σύστημα ΔΜ* (Αθήνα: Τυπογραφείο Ενόπλων Δυναμικών, 2002), Α-4.

40. Μπασαράς, *Logistics Management & Engineering*, 43, 313-314.

συνήθως είναι γνωστά εκ των προτέρων και στηρίζουν τις αποφάσεις απόκτησης ενός συστήματος εφόσον βέβαια ικανοποιούνται οι απαιτήσεις και οι προδιαγραφές που έχουν καθοριστεί. Ωστόσο, τα κόστη που συνδέονται με τη λειτουργία, την υποστήριξη, τη συντήρηση και την απόσυρση των συστημάτων σε όλο τον κύκλο της ζωής τους είναι κατά κάποιο τρόπο "κρυμμένα"⁴¹. Έτσι τις περισσότερες φορές αξιολογούνται οι οικονομικές προτάσεις και λαμβάνεται απόφαση με τη λογική της οικονομικότερης προσφοράς⁴².

Σύμφωνα με υπάρχουσες μελέτες, η προμήθεια ενός ΚΥ ή ΟΣ⁴⁴ ανέρχεται στο 29% του συνολικού κόστους, όταν για την "εν συνεχεία υποστήριξή του" απαιτείται περίπου το 52%, ενώ το κόστος συντήρησης αυξάνεται σημαντικά μετά το 4ο έτος λειτουργίας⁴⁵.

41. Βλ. περισσότερες λεπτομέρειες στην Εικόνα 17.

42. Μπασαράς, *Logistics Management & Engineering*, 315.

43. Στοιχεία Πινάκων από: εξώφυλλο και σελίδες 44,315 του βιβλίου, *Logistics Management & Engineering* Αναστάσιος Μπασαράς, Αθήνα: Εκδόσεις Σταμούλη ΑΕ, 2012.

44. Κύριο Υλικό ή Οπλικό Σύστημα.

45. Πάγια Διαταγή 6-40/ΓΕΣ/ΔΥΠ/4/4, *Απαραίτητες Προϋποθέσεις Για Την Ένταξη*

Προτεινόμενο Σύστημα Εφοδιαστικής Διαχείρισης Ελληνικών ΕΔ

Η προτεινόμενη ροή του δικτύου εφοδιασμού των Ελληνικών ΕΔ, όπως φαίνεται στην εικόνα 18 που ακολουθεί, περιλαμβάνει ορισμένες από τις βασικές δομές του ισχύοντος συστήματος, αλλά εισάγει επιπλέον την έννοια του Ενδιάμεσου Εφοδιαστικού Κέντρου (ΕΕΚ), το οποίο βρίσκεται εντός της Ενιαίας Περιοχής συντήρησης (ΕΠΣ) του κάθε κλάδου και δύναται να λειτουργήσει επιπρόσθετα και ως διαμετακομιστικό⁴⁶ κέντρο, με τη χρήση, σύγχρονων τεχνολογιών διαχείρισης αποθηκών (WMS), συστημάτων αυτόματης συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων (RFID, Barcodes) και συστημάτων αποθήκευσης-διακίνησης [ανυψωτικών στενών διαδρόμων, σύγχρονου εξοπλισμού και μεθόδων αποθήκευσης (ράφια ελεύθερης εισόδου/διελεύσεως, ανάλυση ABC, ταχυκινησία υλικών κ.α.)]⁴⁷.

Παράλληλα η εφαρμογή αντίστοιχων συστημάτων στα ΒΕΚ και στα ΠΕΚ⁴⁸, θα συμβάλει στη χρηστότερη διοίκηση και στον καλύτερο έλεγχο του εφοδιαστικού δικτύου. Σε συνδυασμό βέβαια με τους γεωγραφικούς, εδαφολογικούς περιορισμών και τις δυνατότητες του δικτύου διανομών κάθε κλάδου (π.χ. κατάλληλα και επαρκή μέσα μεταφοράς, οδικοί άξονες, δρομολόγια πλοίων, ύπαρξη κατάλληλων αεροδρομίων, λιμένων κ.α.), είναι δυνατή η μείωση ή και η κατάργηση ορισμένων από τις δομές που αναφέρθηκαν, σύμφωνα με τις ανάγκες κάθε κλάδου.

Κατόπιν των παραπάνω, παρουσιάζεται στην Εικόνα 18, το αναλυτικό διάγραμμα ροής του δικτύου εφοδιασμού που προτείνεται για εφαρμογή. Στο οποίο εκτός από την προσθήκη των Ενδιάμεσων Εφοδιαστικών Κέντρων (ΕΕΚ), που αναλύθηκαν παραπάνω, προστίθεται ο φορέας εκτέλεσης μεταφορών, καθώς με τη χρήση συστημάτων δρομολόγησης στόλου οχημάτων και τεχνολογιών που συμβάλουν στην πλήρη εκμετάλλευση των μεταφορικών δυνατοτήτων⁴⁹, μπορούν να επαυξήσουν τις δυνατότητες των υπαρχόντων συστημάτων λογιστικής παρακολούθησης υλικών των τριών κλάδων⁵⁰.

Κυρίων Υλικών Στο Σύστημα ΔΜ, 5.

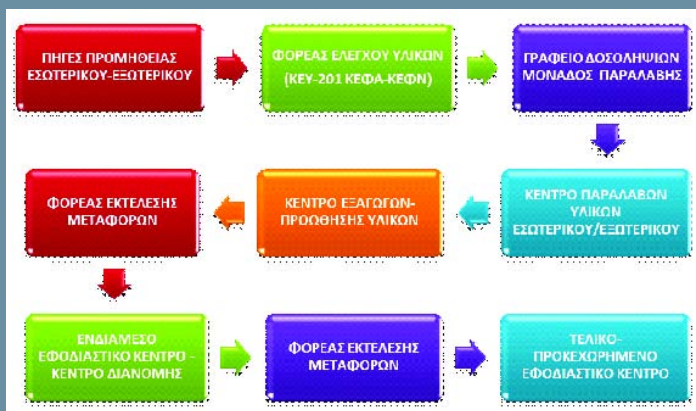
46. Εγκαταστάσεις στις οποίες εκφορτώνονται τα υλικά για προσωρινή παραμονή και μετέπειτα δρομολόγηση της προώθησής τους στους τελικούς προορισμούς.

47. Τα οποία αναλύονται στα Παραρτήματα "Α", "Β", "Γ" και "Δ" της διατριβής.

48. ΒΕΚ: Βασικό Εφοδιαστικό Κέντρο, ΠΕΚ: Προκεχωρημένο Εφοδιαστικό Κέντρο.

49. Με τη χρήση προγραμμάτων τα οποία ενσωματώνονται στα συστήματα διαχείρισης αποθηκών WMS.

50. ΟΣΕΥΣ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Ελέγχου Υλικών Στρατού), ΜΗΣΠΥ (Μηχανο-

Εικόνα 18: Ανάλυση Προτεινόμενου Διαγράμματος Ροής του Δικτύου Εφοδιασμού

Αντίστροφη Εφοδιαστική (Reverse Logistics)

Η ροή των υλικών και εφοδίων που διατρέχει το δίκτυο εφοδιασμού με αντίστροφη κατεύθυνση για μία πληθώρα αιτιών όπως, επισκευές, επιστροφές υλικών, απόσυρση υλικών κ.α., περιγράφεται με το όρο Reverse Logistics ή αντίστροφη εφοδιαστική. Παρόλο που η υπόψη λειτουργία είναι ουσιώδους σημασίας και συνδέεται με σημαντικά κόστη, θεωρείται χαμηλής προτεραιότητας και συχνά ενσωματώνεται μερικώς, στο σχεδιασμό των απαιτούμενων δικτύων διανομής⁵¹.

Στην περίπτωση των Ελληνικών ΕΔ, προτείνεται η εφαρμογή των δομών του αντίστροφου δικτύου εφοδιασμού, όπως αυτό παρουσιάζεται στην Εικόνα

Εικόνα 19: Λειτουργία του Συστήματος Αντίστροφου Εφοδιασμού

γραφικό Σύστημα Παρακολούθησης Υλικών) και ΝΕΜΕΣ (Νέο Εφοδιαστικό Μηχανογραφικό Ενοποιημένο Σύστημα).

51. Alan Harrison et al., *Logistics Μάνατζμεντ & Στρατηγική. Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα Μέσω Της Αλυσίδας Εφοδιασμού*, trans. Ανδρέας Σοκοδήμος, Α' (Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Rosili, 2013), 234-235.

20. Η προτεινόμενη διαδικασία, δύναται να επιταχυνθεί σημαντικά με τη χρήση των τεχνολογιών που αναφέρθηκαν στο κανονικό σύστημα εφοδιασμού, επιτυγχάνοντας παράλληλα καλύτερη διοίκηση και έλεγχο των υλικών και των διαδικασιών.

Τα υπόψη στάδια δεν πρέπει να είναι δεσμευτικά, αλλά εφόσον έχουν ολοκληρωθεί οι βασικές διαδικασίες που αφορούν τις εκποιήσεις-επιστροφές και εφαρμόζεται η ισχύουσα νομοθεσία, να υπάρχει η δυνατότητα παράκαμψης κάποιας δομής, με σκοπό την εξοικονόμηση πόρων αλλά και τη μείωση του χρόνου υλοποίησης των διαδικασιών. Αντίστοιχες διαδικασίες μπορούν να εφαρμοστούν και κατά τις επιστροφές για την εκτέλεση επισκευών και προγραμμάτων ανακατασκευών ΚΥ.

Συμπεράσματα

Ένα σύστημα ERP, αυτοματοποιεί τις βασικές επιχειρηματικές δραστηριότητες και παράγει/διαμοιράζεται σε πραγματικό χρόνο δεδομένα, βελτιστοποιώντας τους πόρους και μειώνοντας σημαντικά τα λειτουργικά έξοδα κάθε οργανισμού.

Η εφαρμογή των συστημάτων MRP, μπορεί να ελαττώσει σημαντικά το κόστος παραγωγής, τις επενδύσεις σε αποθέματα και να βελτιώσει την απόδοση σε θέματα παράδοσης τελικών προϊόντων, καθώς είναι υπεύθυνο για τον προγραμματισμό της κατασκευής και της επί μέρους συναρμολόγησης εξαρτημάτων.

Όπως δείχνει το παράδειγμα των Αμερικανικών ΕΔ και η προσπάθεια ενοποίησης των υπάρχοντων συστημάτων σε μία ενιαία πλατφόρμα ERP, η προσπάθεια υλοποίησης συνεχίζεται και αναμένεται να δημιουργήσει το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για το οποίο έχει σχεδιαστεί, καταδεικνύοντας τόσο τη δυσκολία του εγχειρήματος, αλλά και τα οφέλη που το αναγορεύουν ως λύση μονόδρομο.

Η καθιέρωση σύγχρονων μεθόδων όπως, η τεχνολογία ασύρματων δικτύων αναγνώρισης ραδιοσυχνοτήτων RFID και γραμμωτού κώδικα (Barcode), συμβάλει στη μείωση των λαθών και των πολλαπλών καταχωρήσεων δεδομένων, την άμεση αναγνώριση των υλικών, την πλήρη ιχνηλασιμότητα, τη διευκόλυνση των απογραφών και τη μείωση των χρόνων ροής, τόσο κατά την παραλαβή, όσο και κατά τη χορήγηση των υλικών.

Το WMS διαχειρίζεται και βελτιστοποιεί τις λειτουργίες ενός κέντρου διανομής όπως είναι, η παραλαβή-ταυτοποίηση των υλικών, η αποθήκευση, η ανατροφοδосία των θέσεων συλλογής, οι απογραφές, οι εργασίες προστιθέμενης αξίας (τοποθέτηση γραμμωτού κώδικα, ανασυσκευασία κ.α.) και τέλος η προώθηση των υλικών στα κέντρα διανομών και τις αρμόδιες διαχειρίσεις.

Προτάσεις

Η ενοποίηση των υπάρχοντων εφαρμογών, σε μία ενιαία πλατφόρμα ERP δύναται να πραγματοποιηθεί σε αρκετούς τομείς των δραστηριοτήτων των τριών κλάδων των Ελληνικών ΕΔ όπως: προϋπολογισμού και οικονομικών, παρακολούθησης προσωπικού και εφεδρείας, διαχείρισης υλικών-εφοδίων-πυρομαχικών και μέσων, τεχνικής υποστήριξης, απόσυρσης υλικών και συστημάτων διοίκησης ελέγχου και πληροφοριών.

Επίσης η εφαρμογή συστημάτων προγραμματισμού απαιτούμενων υλικών MRP στις Ελληνικές ΕΔ, προτείνεται να εστιαστεί στους παρακάτω τομείς με σκοπό, την επίτευξη οικονομιών κλίμακας⁵², τη βελτιστοποίηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας, καθώς και τη δημιουργία του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος που θα οδηγήσει στην αναγκαία εξωστρέφεια των στρατιωτικών παραγωγικών μονάδων και στην απεξάρτηση από ολιγοπωλιακές στρατηγικές⁵³ που παρουσιάζονται στην Ελληνική αγορά και ειδικότερα στον τομέα της άμυνας:

- Στρατιωτικά εργοστάσια παραγωγής βιομηχανικών και άλλων προϊόντων όπως, χρώματα, βερνίκια, βιομηχανικά αέρια, για την κατασκευή των οποίων έχει δημιουργηθεί συγκεκριμένη γραμμή παραγωγής και απαιτείται η μηχανογραφική παρακολούθηση αυτών. Ένα σύστημα MRP εκτός από την πλήρη παρακολούθηση των διαδικασιών, θα συμβάλει μεταξύ των άλλων, στην ομαλή ροή των απαιτούμενων πρώτων υλών, στην εξοικονόμηση πόρων, στον εξορθολογισμό της προμηθευτικής βάσης, στη δημιουργία προμηθευτικής πολιτικής, στη βελτίωση της ποιότητας και στην ικανοποίηση των αναγκών του στρατού.

- Στρατιωτικά εργοστάσια, βιοτεχνικής παραγωγής, ειδών ιματισμού, υπόδησης, φαρμακευτικού και υγειονομικού υλικού, εξαρτημάτων, εργαλείων και ανταλλακτικών, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν.

- Εργοστάσια εκτέλεσης εργασιών συντήρησης επιπέδου βάσεως ή και άλλων κλιμακίων συντήρησης, για την ομαλή ροή των αναγκαιούντων ανταλλακτικών, είτε οι εργασίες συντήρησης αφορούν σύγχρονα οπλικά συστήματα, είτε εκτέλεση προγραμματισμένων επισκευών συντήρησης και ανακατασκευών οπλικών συστημάτων και μέσων (Αρμάτων, Πυροβόλων, Α/Φ, Ε/Π, Οχημάτων, Πλοίων, Υ/Β κ.α.).

Στο επίπεδο αυτό μία δυνητική συνεργασία με την εγχώρια⁵⁴ αλλά και την παγκόσμια βιομηχανία παραγωγής προϊόντων για τον τομέα της άμυνας, θα συμβάλει στη στρατηγική ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος, με την απόκτηση πρόσβασης σε δεδομένα και πληροφορίες που θα βοηθήσουν στη διατήρηση υψηλού βαθμού διαθεσιμότητας των οπλικών συστημάτων⁵⁵.

Παράλληλα η ύπαρξη ενός συστήματος WMS στον χώρο των αποθηκών κρίνεται επιτακτική, καθώς οι σημαντικές δυνατότητες των υπαρχόντων συστημάτων λογιστικής παρακολούθησης των υλικών (ΟΣΕΥΣ, ΑΣΠΥΣ, ΜΗΣΠΥ και ΝΕΜΕΣ)⁵⁶ απαιτείται να βελτιωθούν με την προσθήκη σύγχρονων τεχνολογιών διοίκησης, ελέγχου και διαχείρισης των αποθεμάτων. Προτείνεται η καθιέρωση τεχνολογικών μεθόδων όπως, η τεχνολογία ασύρματων δικτύων αναγνώρισης

52. Οικονομίες κλίμακας είναι, η τάση του μακροχρόνιου μέσου συνολικού κόστους να μειώνεται, όταν αυξάνεται η ποσότητα της παραγωγής.

53. Waldman and Jensen, *Βιομηχανική Οργάνωση Θεωρία & Πράξη*, Τόμος Ι:45,47. Αλλά και τις εταιρείες κατασκευής κρίσιμων υλικών για τις ΕΔ, όπως πυρομαχικά (π.χ. ΕΑΣ ΑΕΒΕ), συντήρηση αεροπορικών μέσων (π.χ. ΕΑΒ ΑΕ) και συντήρηση πιάσης φύσεως οχημάτων (π.χ. ΕΛΒΟ ΑΒΕ).

55. Βασίλης Μ. Παπαδάκης, *Στρατηγική Των Επιχειρήσεων: Ελληνική Και Διεθνής Εμπειρία*, 4η Έκδοση (Αθήνα: Ε. Μπένου, 2002), 70-71.

56. [ΟΣΕΥΣ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Ελέγχου Υλικών Στρατού), ΑΣΠΥΣ (Αυτοματοποιημένο Σύστημα Πυρομαχικών Στρατού), ΜΗΣΠΥ (Μηχανογραφικό Σύστημα Παρακο-

ραδιοσυχνοτήτων RFID (Radio Frequency Identification) και γραμμωτού κώδικα (Barcode), οι οποίες υποστηρίζονται από τα συστήματα WMS, για εφαρμογή στον τομέα των παραλαβών-αποστολών υλικών, την επίλυση των προβλημάτων που εμφανίζονται στους υπάρχοντες αποθηκευτικούς χώρους και την αύξηση της παραγωγικότητας του προσωπικού.

Πλέον των δικαιολογητικών χορήγησης των υλικών των ΕΔ, τα οποία εκδίδονται μηχανογραφικά από τις αντίστοιχες εφαρμογές⁵⁷, προτείνεται η ενσωμάτωση στα υπόψη συστήματα όλων των δικαιολογητικών χορήγησης και διανομής. Επίσης θεωρείται αναγκαία η μηχανογραφική καταγραφή των αριθμών φορτωτικής και των συνοδευτικών εγγράφων, η οποία θα συμβάλει στην αποτελεσματικότερη παρακολούθηση της διακίνησης από τα προαναφερθέντα κεντρικά συστήματα.

Παράλληλα, προτείνεται η καθιέρωση της τεχνολογίας RFID στη διακίνηση των επισκευάσιμων υλικών R&R (Repair and Return) των ΕΔ, που αποστέλλονται σε επισκευαστικά κέντρα του εξωτερικού για επισκευή, καθώς θα μειωθεί σημαντικά ο χρόνος διακίνησης αυτών, θα υπάρχει πλήρη ιχνηλασιμότητα και παρακολούθηση της εξέλιξης των διαδικασιών, από την αποστολή μέχρι την τελική παραλαβή αυτών και την επανατοποθέτησή τους στο οπλικό σύστημα από το οποίο προήλθαν.

Η προτεινόμενη ροή, τόσο του βασικού, όσο και αντίστροφου δικτύου εφοδιασμού των Ελληνικών ΕΔ, εισάγει επιπλέον την έννοια του:

- Ενδιάμεσου Εφοδιαστικού Κέντρου (EEK), το οποίο δύναται να λειτουργήσει επιπρόσθετα και ως διαμετακομιστικό κέντρο, με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών διαχείρισης αποθηκών (WMS), συστημάτων αυτόματης συλλογής και επεξεργασίας δεδομένων (RFID, Barcodes) και σύγχρονων συστημάτων αποθήκευσης-διακίνησης.

- Φορέα εκτέλεσης μεταφορών, καθώς με τη χρήση συστημάτων δρομολόγησης στόλου οχημάτων και τεχνολογιών που συμβάλουν στην πλήρη εκμετάλλευση των μεταφορικών δυνατοτήτων⁵⁸, μπορούν να επαυξηθούν τις δυνατότητες των υπάρχοντων συστημάτων λογιστικής παρακολούθησης υλικών των τριών κλάδων⁵⁹.

Επίσης η εφαρμογή αντίστοιχων συστημάτων στα ΒΕΚ και στα ΠΕΚ⁶⁰, θα συμβάλει στη χρηστότερη διοίκηση και στον καλύτερο έλεγχο του εφοδιαστικού δικτύου.

Τέλος σημαντικό είναι να δοθεί έμφαση στην εισαγωγή των κύριων υλικών στο σύστημα ΔΜ, στην ανάλυση του κόστους κύκλου ζωής, στη δημιουργία σύγχρονων κέντρων παραλαβών και διανομών, στον εκσυγχρονισμό των υπάρχοντων δικτύων διανομής με την προσθήκη νέων τεχνολογιών και στην εκμετάλλευση των ωφελειών και της αντίστροφης εφοδιαστικής αλυσίδας.

λούθησης Υλικών) και ΝΕΜΕΣ (Νέο Εφοδιαστικό Μηχανογραφικό Ενοποιημένο Σύστημα)].

57. Βλ. παραπομπή Νο 56.

58. Με τη χρήση προγραμμάτων τα οποία ενσωματώνονται στα συστήματα διαχείρισης αποθηκών WMS.

59. ΟΣΕΥΣ (Ολοκληρωμένο Σύστημα Ελέγχου Υλικών Στρατού), ΜΗΣΠΥ (Μηχανογραφικό Σύστημα Παρακολούθησης Υλικών) και ΝΕΜΕΣ (Νέο Εφοδιαστικό Μηχανογραφικό Ενοποιημένο Σύστημα).

60. ΒΕΚ: Βασικό Εφοδιαστικό Κέντρο, ΠΕΚ: Προκεχωρημένο Εφοδιαστικό Κέντρο.

Επίλογος

"Logistics is traditionally an unglamorous and underappreciated activity. To generalize, when the battle is going well, the strategist and tactician are lionized; It's only when the tanks run out of gas that people go head-hunting for the logisticians"

Lt Gen William G. Pagonis, USA.

Από το σύνολο των στοιχείων και των προτάσεων που παρουσιάστηκαν, διαπιστώνονται εύλογα τα πολλά περιθώρια ανάπτυξης και βελτίωσης της διαχείρισης της εφοδιαστικής αλυσίδας των Ελληνικών ΕΔ, με τη χρήση νέων τεχνολογιών.

Βιβλιογραφία

"520 Barcode Ελλάς - Barcodes - Συμβολογίες και Νέες Εξελίξεις." <http://www.520barcodehellas.com/index.php?pgnbr=6630&lang=el> (Accessed February 28, 2014).

Army Regulation 711-7. *"Supply Chain Management."* Headquarters Department of The Army, 2004.

"Army Standard For The Unit Supply Support Activity (SSA) Facility. Department of the Army. Assistant Chief of Staff for Installation Management. April 14, 2009." <http://mrsl.usace.army.mil/fdt/Army%20Standards/Supply%20Support%20Activity.pdf> (Accessed March 12, 2014).

"Automated Retrieval System (ARS) | About | SSU Library." <http://library.sonoma.edu/about/ars.php> (Accessed January 18, 2014).

"Automated Storage Retrieval, Warehouse Management Software - Westfalia Technologies, Inc." <http://www.westfaliausa.com/products/automated-storage-retrieval-systems/> (Accessed January 25, 2014).

Ballou, Ronald H. *Business Logistics/Supply Chain Management*. Fifth Edition. New Jersey: Pearson Education, 2004.

Burt, David N., Donald W. Dobler, and Stephen L. Starling. *World Class Supply Management. The Key to Supply Chain Management*. Seventh Edition. New York, USA: McGraw-Hill Companies, 2003.

"Defence Logistics Agency." <http://www.dla.mil/Pages/ata glance.aspx> (Accessed March 10, 2014).

"DLA Forecasting. Reaching Out by Sara Moore." <http://www.dla.mil/Loglines/Pages/LoglinesMA2012Story01.aspx> (Accessed March 5, 2014).

"ERP EVOLUTION | My Oracle Apps." <http://myoracleapps.wordpress.com/category/erp-evolution/> (Accessed March 17, 2014).

Harrison, Alan, and Remko van Hoek. *Logistics Management and Strategy. Competing through the Supply Chain*. 3rd Edition. Essex. England: Pearson Education Limited, 2008.

Harrison, Alan, Remko van Hoek, Διονύσης Γιαννακόπουλος, και Σωκράτης Μοσχούρης. *Logistics Μάνατζμεντ & Στρατηγική. Ανταγωνιστικό Πλεονέκτημα Μέσω Της Αλυσίδας Εφοδιασμού*. Translated by Ανδρέας Σοκοδήμος. Α'. Αθήνα: Εκδοτικός Οίκος Rosili, 2013.

Hossain, Liaquat, Jon David Patrik, and Mohammad A. Rashid. *Enterprise Resource Planning: Global Opportunities & Challenges*. United States of America: Idea Group Publishing, 2002.

Johnson, James C., Donald F. Wood, Daniel L. Wardlow, and Paul R. Murphy. *Σύγχρονα Logistics Θεωρία και Πρακτική*. Translated by Αντιγόνη Αποστολοπούλου. Αθήνα: ΕΛΛΗΝ, 2006.

"Infinium Solutionz?: RFID Technology." http://www.infiniumsolutions.com/Tech_RFID.aspx (Accessed January 16, 2014).

LC, Secretariat. *"NATO Logistics Handbook"*. Defence Policy and Planning Division NATO HQ, 2012.

Lee, Quarterman, Arild Eng Amundsen, William Nelson, and Herbert Tuttle. *Facilities and Workplace Design*. Georgia - USA: Engineering & Management Press, 1997.

Report No. DoDIG-2013-045. *"Army Business Systems Information Technology. Strategy Needs Improvement."* Inspector General. United States Department of Defense. Virginia - USA, February 7, 2013.

Roy, Ram Naresh. *A Modern Approach to Operations Management*. New Delhi: New Age International (P) Ltd, Publishers, 2005.

Rushton, Alan, Phil Croucher, and Petre Baker. *The Handbook of Logistics & Distribution Management*. 4th Edition. United Kingdom: Kogan Page Limited, 2010.

"*The Alliance's Strategic Concept*." International Staff Private Office of the Secretary General, November 19, 2010.

"The Army Logistics Domain Information Technology Strategic Plan/FY 2010 - FY 2011." U.S. ARMY, December 2009. <https://www.us.army.mil/suite/doc/19329804> (Accessed February 25, 2014).

Tompkins, James A. Ph.D., and Jerry D. Smith. *The Warehouse Management Handbook*. Second Editio. North Carolina: Tompkins Press, 1998.

"U.S. Army Logistics Modernization Program | CSC." http://www.csc.com/public_sector/offerings/76702-u_s_army_logistics_modernization_program (Accessed February 28, 2014).

"US Army Regulation 710-2. Headquarters Department of the Army. Washington DC. 28 March 2008." http://www.apd.army.mil/pdffiles/r710_2.pdf#page=2&zoom=auto,0,51 (Accessed March 7, 2014).

"US General Services Administration. Mission and Priorities." http://www.gsa.gov/portal/content/100735?utm_source=OCM&utm_medium=print-radio&utm_term=HP_09_Essnt_mission&utm_campaign=shortcuts (Accessed March 18, 2014).

Waldman, Don E., and Elizabeth J. Jensen. *Βιομηχανική Οργάνωση Θεωρία & Πράξη*. Translated by Ελένη Αποστολοπούλου. Vol. Τόμος Ι. Αθήνα: ΕΛΛΗΝ, 2006.

Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. 5η Επιτελική Ομάδα. *Γενικός Κανονισμός Ανεφοδιασμού Και Διαχειρίσεως Υλικού Ενόπλων Δυνάμεων* (ΓΚΑΔΥΕΔ). Ανατύπωση 1976. Αθήνα: Στρατιωτικό Τυπογραφείο, 1975.

---. *Έντυπα Γενικού Κανονισμού Ανεφοδιασμού Και Διαχειρίσεως Υλικού Ενόπλων Δυνάμεων* (ΓΚΑΔΥΕΔ). Ανατύπωση 1976. Αθήνα: Στρατιωτικό Τυπογραφείο, 1975.

ΓΕΝΙΚΟ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΜΥΝΑΣ/ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΟΥ ΔΟΓΜΑΤΟΣ. *Διακλαδικό Δόγμα Διοικητικής Μέριμνας Για Την Υποστήριξη Των Διακλαδικών Επιχειρήσεων* - ΔΕ 4. Αθήνα: Τυπογραφείο Ενόπλων Δυνάμεων, 2004.

Γιαννάκαινας, Βλάσης. *Ανατομία Των Business Logistics*. Αθήνα: Γ. ΣΥΚΑΡΗΣ Α.Ε.Β.Ε., 2004.

Κυριαζόπουλος, Παναγιώτης Γ. Διοίκηση LOGISTICS. Αθήνα: Σύγχρονη Εκδοτική ΕΠΕ, 1996.

Μπασαράς, Αναστάσιος. *Logistics Management & Engineering*. Αθήνα: Σταμούλη ΑΕ, 2012.

Πάγια Διαταγή 6-40/ΓΕΣ/ΔΥΠ/4/4. *Απαραίτητες Προϋποθέσεις για την Ένταξη Κυρίων Υλικών στο Σύστημα ΔΜ*. Αθήνα: Τυπογραφείο Ενόπλων Δυνάμεων, 2002.

Παπαδάκης, Βασίλης Μ. *Στρατηγική των Επιχειρήσεων: Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία*. 4η Έκδοση. Αθήνα: Ε. Μπένου, 2002.

Παππίης, Κωνσταντίνος, Αθανάσιος Μιχιώτης. *Συστήματα Προγραμματισμού, Εφοδιασμού και Διανομής*. Αθήνα: Πανεπιστήμιο Πειραιώς, Τμήμα Τεχνολογίας & Συστημάτων Παραγωγής, 2005.

Πατσιλινάκος, Τάσος. "Πληροφοριακά Συστήματα Supply Chain Management & Ολικής Ιχνηλασιμότητας" presented at the Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών LOGISTICS, Πανεπιστήμιο Πειραιώς, 2005.

΄Πολεμική Αεροπορία - Διοίκηση Αεροπορικής Υποστήριξης - 201 ΚΕΦΑ΄, <http://www.haf.gr/el/structure/units/day/units/201kefa.asp> (ημερομηνία πρόσβασης Δεκέμβριος 14, 2013).

Στρατιωτικός Κανονισμός 210-1/ΓΕΣ/3ο ΕΓ. "Διοικητική Μέριμνα". Ανατύπωση 2004. Αθήνα: Τυπογραφείο Ενόπλων Δυνάμεων, 1986.

΄Υπαγόμενες Υπηρεσίες - Πολεμικό Ναυτικό - Επίσημη Ιστοσελίδα.΄ <http://www.hellenicnavy.gr/el/organwsi/diefthinsi-dioikitikis-merimnas-naftikou/yrpago-menes-ypiresies> (ημερομηνία πρόσβασης Δεκέμβριος 14, 2013).

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΥΠ) Νικόλαος Κουτσιούκης γεννήθηκε το 1972 στην Άρτα. Αποφοίτησε από τη ΣΣΕ το 1995, ως Ανθυπολοχαγός Υλικού Πολέμου (ΥΠ). Έχει φοιτήσει επιτυχώς στα Σχολεία του ΣΞ που προβλέπονται από το βαθμό και την ειδικότητά του. Έχει υπηρετήσει, στην 658 ΠΑΠ και την 382 ΠΑΥΠ. Ως επιτελής, έχει υπηρετήσει στην 651 ΑΒΥΠ και τη ΔΥΠ/ΓΕΣ και ως Υποδιοικητής στο 98 ΤΥΛΠΕΘ και στο 3ο ΤΥΛ. Είναι πτυχιούχος του Τμήματος Οικονομικής Επιστήμης, του Πανεπιστημίου Πειραιώς και κάτοχος Μεταπτυχιακού Διπλώματος σπουδών, στην "Οργάνωση και Διοίκηση Συστημάτων Παραγωγής" με ειδίκευση "LOGISTICS - Εφοδιασμός και Διακίνηση Προϊόντος", του Τμήματος Βιομηχανικής Διοίκησης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πειραιώς και της Σχολής Χημικών Μηχανικών του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου (Διατμηματικός τίτλος σπουδών). Ομιλεί την Αγγλική και την Τουρκική. Είναι νυμφευμένος, έχει τρία παιδιά, δύο κόρες 5 και 8 ετών και ένα γιό 2 ετών.

"Ποιά εκτιμάται ότι πρέπει να είναι η θέση του Στρατιωτικού Ηγέτη στο ηθικό δίλημμα καταπάτησης αρχών για την επίτευξη γενικότερου καλού ("Βρώμικα χέρια");"

Περίληψη Διατριβής του Αντισμήναρχου (ΜΑ) Ευτύχιου Κλεινάκη
Σπουδαστή 11ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Εισαγωγή

"Βρώμικα Χέρια" είναι το ηθικό δίλημμα σύμφωνα με το οποίο κυβερνητικές αρχές (και Ηγέτες) είναι δυνατόν να ενεργήσουν ή απαιτείται να λάβουν αποφάσεις τέτοιες, που να θεωρείται τόσο από τις ίδιες αλλά και από το λαό τους ότι δεν είναι ηθικά παραδεκτές, προκειμένου να επιτευχθεί το "γενικότερο καλό" του οποίου την κυριότερη έκφραση αποτελεί η ευημερία, η ανάπτυξη και η ασφάλεια της κοινωνίας¹.

Το θέμα είναι φιλοσοφικό, αγγίζει περισσότερο την πολιτική και τους εκφραστές της, αλλά ανατρέχοντας στην ιστορία διαπιστώνουμε ότι είναι διαχρονικό και έχει βρει εφαρμογή σε σημαντικά ιστορικά γεγονότα της ανθρωπότητας.

Η έναρξη του Β' ΠΠ και τα διαπραχθέντα εγκλήματα πολέμου από το ναζιστικό καθεστώς, ο βομβαρδισμός των γερμανικών πόλεων από τους συμμάχους, η απόφαση για τη ρίψη των ατομικών βομβών στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι, η σφαγή στο My Lai του Βιετνάμ από προσωπικό του Αμερικάνικου στρατού και τα περιστατικά βασανισμών κρατουμένων στο Abu Ghraib είναι μόνο μερικά από τα χιλιάδες ιστορικά παραδείγματα, στα οποία η καταπάτηση των ηθικών αρχών κατέλαβε την πρώτη γραμμή στο βωμό του "γενικότερου καλού" από την πλειοψηφία των Ηγετών, είτε αυτοί είναι πολιτικοί είτε στρατιωτικοί, διαμορφώνοντας ένα κλίμα που απαιτεί από τον Ηγέτη να δίνει λύσεις στα προβλήματα της κοινωνίας ή της ομάδας που διοικεί, αδιαφορώντας, πολλές φορές, για τα αποτελέσματα αυτής καθαυτής της παραβίασης των κανόνων της ηθικής, αποκτώντας με τον τρόπο αυτό "Βρώμικα Χέρια".

Το Δίλημμα "Βρώμικα Χέρια"

Από τον Machiavelli στον Walzer

Ο όρος "**Βρώμικα Χέρια**" είναι δανεικός από το θεατρικό έργο "**Les Mains Sales**" του Γάλλου διάσημου φιλόσοφου και συγγραφέα Jean - Paul Sartre

Εικόνα 1: Το "les mains sales" του Jean-Paul Sartre

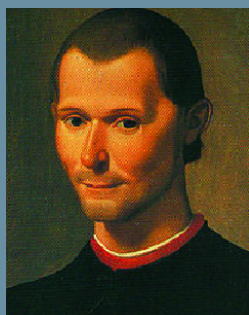
1. Michael Walzer, "Political Action: The Problem of Dirty Hands", *Philosophy and Public Affairs*, (1973): 160.

και χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1973 από τον Michael Walzer πολιτικό αναλυτή και φιλόσοφο. Στην επίμαχη σκηνή του θεατρικού, ο Hoerdener, ως Ηγέτης, αναρωτιέται²:

"Έχω **βρώμικα χέρια** μέχρι τους αγκώνες. Τα έχω βουτήξει στο βούρκο και στο αίμα. Έχετε την εντύπωση ότι μπορεί κανείς να ηγηθεί με αθωότητα;".

"Η απάντησή μου είναι όχι, δεν μπορεί κανείς να ηγηθεί με αθωότητα, ούτε και οι περισσότεροι από μας πιστεύουν ότι αυτοί που μας κυβερνούν είναι αθώοι"³, υποστηρίζει ο Walzer.

Οι παραπάνω θέσεις αποτέλεσαν τη σημαντικότερη γραπτή αναφορά για το υπαρκτό ζήτημα της ηθικής στην ηγεσία, στη σύγχρονη εποχή, μετά τον Machiavelli που θεωρείται ο "πατέρας" της διατύπωσης του ηθικού διλήμματος. Όπως ο Machiavelli στον "Ηγεμόνα", έτσι και ο Walzer τονίζει ότι το ηθικό δίλημμα που απορρέει από τα "Βρώμικα Χέρια" φαίνεται να αποτελεί συστατικό στοιχείο της πολιτικής, καθώς δεν προκύπτει περιστασιακά βάσει συγκεκριμένων συγκυριών σε κάποιον "άτυχο" Ηγέτη, αλλά εμφανίζεται συχνά και συστηματικά⁴.

Εικόνα 2: Niccolo Machiavelli

Εικόνα 3: Michael Walzer

Σε προσπάθειά του για συνοπτική εξήγηση του φαινομένου, ο Walzer αναδεικνύει χαρακτηριστικά στοιχεία της ανθρώπινης συμπεριφοράς και φύσης. Με αυτά, προσπαθεί να δικαιολογήσει ως φυσιολογικό τον αγώνα του ανθρώπου για δόξα και ισχύ, ο οποίος λαμβάνει χώρα κάθε φορά που βρίσκεται σε θέση εξουσίας και έχει τη δυνατότητα να καθορίζει με τις αποφάσεις του τις τύχες, τουλάχιστον, μιας μερίδας ανθρώπων. Μελετώντας την ιστορία, διαπιστώνουμε, ότι οι περισσότεροι Ηγέτες, στο όνομα του λαού τους, αποφασίζουν και ενεργούν "για το καλό του", αποβλέποντας όμως στην ισχυροποίησή τους και στην μεγαλύτερη αναγνωρισιμότητα και αποδοχή τους, στοιχεία που συνα-

2. Η ιστορία διαδραματίζεται σε μια υποθετική χώρα της Ανατολικής Ευρώπης, την Illyria, κατά τα τελευταία στάδια του Β' ΠΠ και επικεντρώνεται στη διαμάχη μεταξύ ενός νεαρού μέλους του κομμουνιστικού κόμματος και του ηγέτη του, λόγω της άποψης του πρώτου ότι ο συγκεκριμένος ηγέτης έχει παραβιάσει τα ιδεώδη του κόμματος με το να συμβιβαστεί με τα υπόλοιπα πολιτικά κόμματα. *Dirty Hands*, Ethics Monitor, <http://www.ethicsmonitor.co.za/dirty-hands.aspx>, accessed October 9, 2013.

3. Michael Walzer, *Political Action: The Problem of Dirty Hands*, *Philosophy and Public Affairs*, Volume 2, Issue 2, Winter 1973, 161.

4. Ibid., 162.

ντάμε σε όλους τους ανθρώπους, στις περισσότερες εκφάνσεις της ζωής τους, προσωπικής και κοινωνικής. *"Μήπως και ο καθένας μας το ίδιο δεν κάνει;"* αναρωτιέται ο Walzer και σπεύδει να συμπληρώσει *"...τότε γιατί οι εκπρόσωποί μας να μην κάνουν το ίδιο;"*⁵

Η κοινή παράμετρος των ανωτέρω καταστάσεων είναι η επίτευξη του "γενικότερου καλού", που για να οριστεί, χρειάζεται ένα σύστημα αναφοράς. Γιατί με βάση το σύστημα αναφοράς, μια απόφαση ή πράξη μπορεί να οδηγεί στο γενικότερο καλό μια ομάδα ανθρώπων αλλά εάν αναφερθούμε στο σύνολο της ανθρωπότητας, η ίδια απόφαση ή πράξη μπορεί να οδηγεί σε αντίθετα αποτελέσματα. Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα της ανωτέρω διαπίστωσης αποτελούν τα εγκλήματα των Ναζί, τα οποία έλαβαν χώρα για το "καλό" και την ευημερία του Γερμανικού λαού και για το λόγο αυτό πιθανόν στα πρώτα χρόνια να είχαν θετική απήχηση στους Γερμανούς πολίτες (όπως για παράδειγμα τα γεγονότα στη λεγόμενη "νύχτα των κρυστάλλων"). Εάν εξετάσουμε όμως τα ίδια γεγονότα αλλάζοντας το σύστημα αναφοράς, διαπιστώνουμε, ότι η πλειοψηφία αυτών, όπως αποδείχθηκε αργότερα στη δίκη της Νυρεμβέργης, συνιστούσε εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας.

Η ανάδειξη του προβλήματος, δημιουργεί πληθώρα ερωτημάτων⁶. Έχει ο ηγέτης εξετάσει όλες τις εναλλακτικές λύσεις πριν προσφύγει σε απόφαση που καταπατά τις αρχές; Έχει λάβει υπόψη του τις μακροπρόθεσμες συνέπειες της απόφασής του; Είναι το αποτέλεσμα αυτό που δύναται να χαρακτηρίσει την ενέργεια ή την απόφαση ως ηθική (ή μη ηθική) ή το κίνητρο βάσει του οποίου αυτή λαμβάνεται; Η "υπέρτατη έκτακτη ανάγκη" δύναται να δικαιολογήσει ως ηθικές τις αποφάσεις που λαμβάνονται λόγω αυτής για το "γενικότερο καλό";

Υπέρτατη Έκτακτη Ανάγκη

Οι απαντήσεις στα ανωτέρω ερωτήματα είναι δύσκολες και υποκειμενικές. Ο Walzer προσπάθησε να τοποθετηθεί για το εάν αποφάσεις και πράξεις, παρόλο που ήταν απόρροια καταπάτησης ηθικών αρχών, μπορούν να δικαιολογηθούν ως αναπόφευκτες και, στην προσπάθειά του αυτή, επαναπροσδιορίζει τα "Βρώμικα χέρια" ως το πρόβλημα σύμφωνα με το οποίο ***"πολιτικοί και στρατιωτικοί ηγέτες μερικές φορές μπορεί να βρεθούν σε θέση όπου δεν μπορούν να αποφύγουν να ενεργήσουν ενάντια στις ηθικές αρχές, ακόμα και αν αυτό μπορεί να σημαίνει το θάνατο αθώων"***⁷.

Αναμφισβήτητα, η νέα θέση του Walzer εισάγει ως βασικό καταλύτη την ***"υπέρτατη έκτακτη ανάγκη"***, ώστε να δικαιολογηθούν πράξεις οι οποίες καταπάτησαν βασικές και ουσιαστικές ηθικές αρχές όπως το "να μην σκοτώνεις ανθρώπους" και οι οποίες χαρακτηρίζονται ως εγκληματικές. Και αναφέρει ως παράδειγμα τον αμφιλεγόμενο, μέχρι σήμερα, βομβαρδισμό των Γερμανικών πόλεων από τους συμμάχους με το γνωστό αποτέλεσμα του θανάτου δεκάδων χιλιάδων αθώων αμάχων που, όπως αναφέρει ο ίδιος, δύναται να δικαιολογηθεί μπροστά στον κίνδυνο που αντιμετώπισε η ανθρωπότητα για την επέκταση του ναζιστικού καθεστώτος, δηλαδή την απόλυτη καταστροφή. Η νέα θέση του

5. Ibid., 164.

6. C.A.J. Coody, *The Problem of Dirty Hands*, Stanford Encyclopedia of Philosophy, <http://plato.stanford.edu/entries/dirty-hands>, accessed February 20, 2014.

7. Ibid., 2.

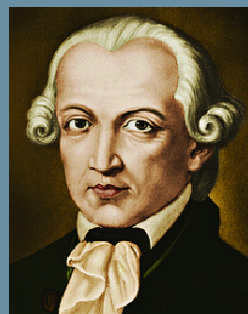
Walzer ονομάζεται **"ηθική λόγω της υπέρτατης έκτακτης ανάγκης"**⁸, διχάζοντας ακόμη περισσότερο τους διανοούμενους και δημιουργώντας μια αυξανόμενη ροή δημοσιευμάτων και αναλύσεων στο πλαίσιο της μελέτης του διλήμματος "Βρώμικα Χέρια".

Με βάση τη νέα αυτή θέση, πολλοί αναλυτές, υποστηρίζουν ότι όταν πρόκειται για την αξιολόγηση πράξεων, ως απόρροια αποφάσεων της ηγεσίας, θα πρέπει να ενεργοποιείται ένας **διαφορετικός**, από τον κοινό, **κώδικας ηθικής**. Ένας κώδικας με κανόνες προσαρμοσμένους στα δεδομένα και στις προκλήσεις της ηγεσίας, λαμβάνοντας υπόψη τα διλήμματα και τις ιδιαιτερότητες των θέσεων αυτών⁹.

Ως απόρροια των ανωτέρω προσεγγίσεων, σημειώνεται ένα σημαντικό παράδοξο. Φαίνεται ότι μερικές φορές **είναι σωστό να πράττει κανείς αυτό που είναι λάθος** και η κατάσταση αυτή αποτελεί αντίφαση, καθώς μια πράξη εμφανίζεται ταυτόχρονα να είναι και σωστή και λανθασμένη. Και αυτό γιατί η ίδια η πράξη είναι σίγουρο ότι καταπατά ηθικούς κανόνες και αρχές, (για το λόγο αυτό άλλωστε αναφερόμαστε σε "Βρώμικα Χέρια") άρα είναι μια "κακή" πράξη. Πώς είναι δυνατόν λοιπόν η πράξη αυτή καθαυτή να κρίνεται ως "καλή", μόνο και μόνο εκ του αποτελέσματος, αφού την ίδια στιγμή είναι από τη φύσης της ενάντια στις ηθικές αρχές, άρα "κακή"; Για πολλούς αιώνες η διερεύνηση του προβληματισμού αυτού δεν κατάφερε να οδηγήσει στη διατύπωση μιας αλήθειας, κοινά αποδεκτής από όλους, αλλά συνετέλεσε στη διαμόρφωση και στην ενδυνάμωση θεωριών στις φιλοσοφικές "σχολές" που ασχολούνται με τα ηθικά διλήμματα.

Δεοντολογισμός και Συνεπειοκρατία

Από τη μια πλευρά, ο **Δεοντολογισμός** δέχεται ότι ηθικές χαρακτηρίζονται οι πράξεις που εκτελούνται σύμφωνα με το καθήκον, ανεξάρτητα με το ποιες μπορεί να είναι οι συνέπειές τους. Η πιο χαρακτηριστική Δεοντολογική ηθική είναι η Καντιανή ηθική¹⁰, σύμφωνα με την οποία τα καθήκοντά μας υπαγορεύονται από την "κατηγορική προσταγή"¹¹, και με βάση αυτή γνωρίζουμε "a priori" τι είναι ηθικώς ορθό, λόγω διαίσθησης¹². Κατόπιν αυτού, η Δεοντολογική ηθική απορρίπτει πλήρως τα "Βρώμικα Χέρια", ενώ στον αντίποδα δεσπόζει η **Συνεπειοκρατία**, η οποία αξιολογεί ηθικώς μια πράξη με μοναδικό

Εικόνα 4: Immanuel Kant

8. Ibid., 7.

9. Ibid.

10. Διατυπώθηκε από τον Immanuel Kant το 1765

11. "Κατηγορική Προσταγή": Ηθικού περιεχομένου εντολή, που διατυπώνεται χωρίς όρους και παίρνει τη μορφή καθολικής απαίτησης του ηθικού νόμου, η οποία έχει γενικό, αντικειμενικό, απόλυτο και υποχρεωτικό χαρακτήρα (λ.χ. "πράττε μόνο έτσι, ώστε να μπορείς να θέλεις το υποκειμενικό αξίωμα της πράξης σου να γίνει καθολικός νόμος") [και αντιδιαστέλλεται από την προσταγή "της σύνεσης", η οποία είναι πάντοτε υποθετική και επιβάλλει πράξεις που αποτελούν μέσα για κάποιον άλλο σκοπό]. Λήμμα "Κατηγορική Προσταγή" από το Λεξικό της Νέας Ελληνικής, Γ. Μπαμπινιώτης, 869.

12. Γουίλιαμ Σαχακιάν, *Ιστορία της Φιλοσοφίας*, (Αθήνα: Εκδόσεις Αρμός, 2012), 310.

κριτήριο την επίτευξη του μέγιστου δυνατού καλού σε όσο το δυνατό μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων, ανεξάρτητα εάν με την πράξη αυτή ο Ηγέτης καταπατά ηθικές αρχές και κανόνες και επομένως αποκτά "Βρώμικα Χέρια".

Στρατιωτική Ηγεσία και Ηθική

Γενικά

Από τη μελέτη του διλήμματος "Βρώμικα Χέρια" αναδεικνύεται μια ιδιαίτερη σχέση, που συνδέει την ηθική με την ηγεσία. Είναι η ηγεσία άρρηκτα συνδεδεμένη με την ηθική, αποτελεί αδιάσπαστο και αναπόσπαστο στοιχείο της, ή τελικά η ίδια η "φύση" της ηγεσίας δύναται να αιτιολογήσει πράξεις και αποφάσεις αμφίβολης ηθικής μόνο και μόνο υπό το μανδύα της ωφέλειας του κοινωνικού συνόλου; Ποια η θέση του στρατιωτικού Ηγέτη που καλείται να εκπληρώσει την αποστολή του, σε σχέση με την τήρηση των ηθικών αρχών; Σε τελική ανάλυση, **είναι η αριστεία στην ηγεσία σε συμφωνία με την αριστεία στην ηθική;**

Σχέση Ηγεσίας και Ηθικής

Με δεδομένη την ανάγκη του ανθρώπου για την καθοδήγησή του από έναν ηγέτη¹³, ο ορισμός του περιεχομένου της ηθικής, των αξιών και των αρχών, που θα πρέπει να διέπουν τη συμπεριφορά του ενάρετου πολίτη, προκαλούσε πάντοτε το ενδιαφέρον του αρχαίου Ελληνικού κόσμου, με τον Αριστοτέλη να ισχυρίζεται πως οι νέοι θα πρέπει να εθιστούν σε εκείνες τις ενέργειες που θα τους εξασφαλίσουν ενάρετο και ηθικό βίο¹⁴.

Κατά τον ίδιο τρόπο, ο Θουκυδίδης υποστηρίζει ότι ο Ηγέτης πρέπει να είναι δίκαιος και ανιδιοτελής, να νοιάζεται για το καλό της πατρίδας του και να προασπίζει τα συμφέροντά της με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Διαφορετικά, εάν ο Ηγήτορας είναι άδικος, διεφθαρμένος και ιδιοτελής, τα αποτελέσματα είναι ολέθρια¹⁵.

Ηθική και Ηγεσία στις Ελληνικές και Ξένες Ένοπλες Δυνάμεις

Οι ανωτέρω απόψεις αφορούν τους Ηγέτες σε όλα τα επίπεδα ηγεσίας. Ο Στρατιωτικός Ηγέτης, όμως, παρουσιάζει μια βασική διαφορά σε σχέση με τον Πολιτικό Ηγέτη στα ζητήματα της Ηθικής. Η πολιτική Ηθική και η στρατιω-

13. Ian Huntley, Ethical Military Leadership, 1.

14. Θεωρίες περί ηθικής, http://www.komvos.edu.gr/endoglwsiki/systimatiko/protaseis/protaseis/giagtz_aristotele/1.htm, accessed February 13, 2014. Επιπλέον, "Η ηθική εξ έθνους περιγράφεται, όθεν και το όνομα" - "Η ηθική αντίληψη του ανθρώπου διαμορφώνεται με τη συνήθεια, από όπου παράγεται και η λέξη" "Ουδεμία των ηθικών αρετών φύσει ημίν εγγίνεται (αλλά εξ έθνους περιγράφεται)" - "καμιά ηθική αρετή δεν την έχουμε έμφυτη, δοσμένη από τη φύση, αλλά διαμορφώνεται στον άνθρωπο με τη συνήθεια, με την επανάληψη τέτοιας συμπεριφοράς Ελλήνων" Φιλοσοφία, Αριστοτέλης: περί ευδαιμονίας, αρετής, προαίρεσης και ευθύνης, http://ellinonfilosofia.blogspot.gr/2011/03/blog-post_27.html, accessed February 13, 2014.

15. Δόγμα Διαμόρφωσης Ηγετών Στρατού Ξηράς, ΓΕΣ/ΔΙΔΟ, http://www.army.gr/files/File/DIDO_LIBRARY/Dogmata_SJ/Dogma_Diamorfosis_Igeton_SJ.pdf, Αθήνα, Δεκέμβριος 2002, σελ. 52, accessed April 15, 2014.

τική Ηθική διαφορετικά ερμηνεύεται στον πολιτικό στίβο και διαφορετικά στο πεδίο της μάχης, καθώς "...ο κώδικας τιμής για τους στρατιωτικούς μπορεί να διδαχθεί με βάση τις προβλέψεις των συνθηκών της Γενεύης και της Χάγης. Για τους πολιτικούς όμως δεν υπάρχει αντίστοιχος κώδικας τιμής, παρά μόνο ο *Machiavelli*"¹⁶.

Με τον ίδιο τρόπο προσεγγίζουν τα χαρακτηριστικά του στρατιωτικού Ηγέτη οι σύγχρονες Ένοπλες Δυνάμεις. Από τη μελέτη των αντίστοιχων δογμάτων, μεταξύ των οποίων και του Ελληνικού, διαπιστώνεται ότι ο ηθικός χαρακτήρας του Ηγέτη αναφέρεται στην προσήλωση στις στρατιωτικές αξίες και στην τήρηση των νόμων και του συντάγματος. Παράλληλα, οι εντολές που είναι παράνομες δεν πρέπει να εκτελούνται, ενώ τονίζεται ιδιαίτερα η εκπλήρωση της αποστολής, ως πρωταρχικής σημασίας του ρόλου του Ηγέτη στο στράτευμα, με βασικότερο εφόδιο την προσωπική του κρίση, ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που δεν υπάρχει χρόνος για την εξέταση όλων των εναλλακτικών λύσεων.

Αναλύσεις περί ηθικής ηγεσίας στον Αμερικάνικο, τον Καναδικό και το Βρετανικό στρατό συμπεραίνουν ότι επί της ουσίας, οι Ένοπλες Δυνάμεις δεν ασχολούνται με το **πώς ο στρατιωτικός θα διαμορφώσει ηγετικό χαρακτήρα**, αλλά αρκούνται στο να θέτουν μόνο τους στόχους, χωρίς μάλιστα να διαθέτουν μηχανισμούς που να αξιολογούν το τελικό αποτέλεσμα. Σε αυτές τις περιπτώσεις η καλλιέργεια του χαρακτήρα εναπόκειται στην "καλή θέληση" των στελεχών, γεγονός που δε συντελεί στην, όσο το δυνατό, ομοιομορφία και την ομοιογένεια της συμπεριφοράς των στρατιωτικών Ηγετών, με αποτέλεσμα τόσο σε ειρήνη αλλά ιδιαίτερα σε περίοδο πολέμου, να υπάρχει ο κίνδυνος για την τέλεση πράξεων που αντίκειται στους ηθικούς κανόνες και στο Δίκαιο του πολέμου.

Στρατιωτικός Ηγέτης και Ηθικά του Πολέμου

Το δίλημμα "Βρώμικα Χέρια" εμφανίζεται έντονα σε περίοδο πολέμου. "Και αυτό συμβαίνει επειδή από τότε που οι άνθρωποι ξεκίνησαν να συζητούν για τον πόλεμο, η συζήτηση γινόταν πάντα αναφορικά με το τι είναι "σωστό" και τι "λάθος". Όταν ο πόλεμος είναι πραγματικότητα, δεν έχουμε τη δυνατότητα να κάνουμε νηφάλιες σκέψεις γι αυτόν. Και όταν τερματίζεται, δεν θέλουμε να ξανακούσουμε γι' αυτόν επειδή η ανάμνησή του είναι οδυνηρή"¹⁷. Γιατί είναι γεγονός ότι ο πόλεμος οδηγεί σε καταστροφή, όπου η ίδια η ζωή βρίσκεται σε κίνδυνο, οπότε το ατομικό συμφέρον και η αναγκαιότητα υπερισχύουν. "Εδώ που οι άνθρωποι κάνουν ό,τι μπορούν για να σώσουν τον εαυτό τους και τις κοινότητές τους, η ηθική και ο νόμος δεν έχουν θέση. *Inter arma silent leges*. (Σε περίοδο πολέμου, ο νόμος σιωπά)"¹⁸

Στο πλαίσιο αυτό, είναι για χρόνια γνωστή η συζήτηση περί των "**jus ad bellum**" και "**jus in bello**" που αναφέρονται στο δίκαιο για την προσφυγή στον πόλεμο και το δίκαιο των πράξεων κατά τη διάρκεια του πολέμου, αντίστοιχα. Παρά το γεγονός ότι για το "just ad bellum" η αντίστοιχη απόφαση είναι

16. Sidney Axinn, *A Moral Military*, (USA: Temple University Press, 2009), 60.

17. Ελίζαμπεθ Άνσκομπ, Τόμας Νέιγκελ, *Ηθικός πόλεμος Ηθική εν πολέμω*, (Αθήνα: Εκκρεμές, 2002), 9.

18. Walzer Michael, *Δίκαιοι και Άδικοι Πόλεμοι*, (Ιωλκός: Αθήνα 2006), 43.

αρμοδιότητα της πολιτικής ηγεσίας και όχι των στρατιωτικών¹⁹, το "jus in bello" αφορά σχεδόν αποκλειστικά τους στρατιωτικούς, καθώς απαιτεί τη διάκριση στην τήρηση ή την παραβίαση των καθιερωμένων και θετικών κανόνων της διεξαγωγής του πολέμου.

Όλες οι αρχές και οι κανόνες που σταδιακά έχουν ενσωματωθεί στο διεθνές δίκαιο²⁰ όπως και αυτές του εθιμικού δικαίου θα πρέπει να είναι σε γνώση του στρατιωτικού Ηγέτη, ώστε στην κατάλληλη στιγμή να αποφασίσει και να διαβιβάσει τις κατάλληλες εντολές στους υφισταμένους του. Η ιστορία όμως έχει δείξει ότι τα "Βρώμικα Χέρια" βρίσκονται στην ημερησία διάταξη του πολέμου, καθώς το μεγαλύτερο πρόβλημα αφορά στην αντίληψη και στην κατανόηση της στρατιωτικής αναγκαιότητας και της αρχής της αναλογικότητας.

Ο βομβαρδισμός των Γερμανικών πόλεων από τους συμμάχους κατά τον Β' ΠΠ και ιδιαίτερα αυτός της Δρέσδης, είναι από τα πλέον χαρακτηριστικά παραδείγματα καταπάτησης των αρχών αυτών, προκειμένου να καμφθεί το ηθικό του Γερμανικού λαού και να λυγίσει η στρατιωτική μηχανή του άξονα, με αντίθετα όμως αποτελέσματα, όπως αποδείχθηκε στη συνέχεια²¹.

Η ρίψη των ατομικών βομβών στη Χιροσίμα και στο Ναγκασάκι, ως υλοποίηση της απόφασης του Προέδρου των ΗΠΑ Χάρρυ Τρούμαν, αποτελεί μελανή σελίδα στην ιστορία της ανθρωπότητας, καθώς η εξόντωση χιλιάδων αμάχων παρουσιάστηκε ως η μοναδική λύση για να τερματιστεί ο Β'ΠΠ αγνοώντας το γεγονός ότι θα μπορούσε να υπάρξει και άλλη λύση εναλλακτική της πρώτης, για τον έγκαιρο τερματισμό του πολέμου²².

Η κλιμάκωση της εμπλοκής των δυνάμεων των ΗΠΑ στο Βιετνάμ στηρίχθηκε σε ένα ανύπαρκτο γεγονός στον κόλπο του Τόνκιν τον Αύγουστο του 1964, ενώ η σφαγή στο My Lai έχει καταγραφεί στην ιστορία ως ένα από τα μεγαλύτερα εγκλήματα κατά των αμάχων, καθώς καταπατήθηκαν οι ηθικές αρχές και οι κανόνες του πολέμου από το προσωπικό του Αμερικάνικου στρατού, στοιχίζοντας τη ζωή σε εκατοντάδες άμαχους, κατοίκους του ομώνυμου χωριού. Παρόλο που, ως υπαίτιοι της σφαγής, κατηγορήθηκαν και οι αξιωματικοί που συμμετείχαν στην αλυσίδα διοίκησης (chain of command), τελικά καταδικάστηκε μόνο ο Υπολοχαγός William Calley²³, ενώ ακολούθως η ποινή του δεν εξετελέσθη και αποσύρθηκαν οι ποινικές κατηγορίες για τους

Εικόνα 5: Υπολοχαγός William Calley

19. Εξαιρούνται μη δημοκρατικά καθεστώτα και κράτη του 3ου κόσμου, όπου εκεί υπάρχουν μέχρι και σήμερα περιπτώσεις προσφυγής σε πόλεμο ως αποτέλεσμα ενεργειών και αποφάσεων των στρατιωτικών.

20. Βλέπε: Κώστας Χατζηκωνσταντίνου, *Προσεγγίσεις στο Διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο*, (Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 1999), 21.

21. Εμπνευστής του δόγματος βομβαρδισμών του αστικού ιστού ήταν ο Πτέραρχος Arthur Harris, ο επονομαζόμενος "χασάπης". Sidney Axxin, *The Dirty Hand Theory of Command, A Moral Military*, (Philadelphia, Temple University Press) 2009, 144

22. Edwards Rob, *Hiroshima Bomb may have carried hidden agenda*, New Scientist, <http://www.newscientist.com/article/dn7706-hiroshima-bomb-may-have-carried-hidden-agenda.html#.UwRZNLT9zt9>, accessed February 19, 2014.

23. Επικεφαλής του Charlie Company, του λόχου που διέπραξε τις μεγαλύτερες θηριωδίες.

υπόλοιπους, υπό την πίεση της κοινής γνώμης και την άμεση παρέμβαση του Προέδρου των ΗΠΑ²⁴.

Εικόνα 6: Άμαχοι, δευτερόλεπτα πριν εκτελεστούν στο My Lai.

Η αντιπαραβολή του υπόψη περιστατικού με την υπόθεση του Στρατηγού Yamashita²⁵, διοικητή του 14ου ΣΣ της Ιαπωνίας που έδρευε στις Φιλιππίνες κατά το Β' ΠΠ, φέρνει στην επιφάνεια το "ουαί τοις ηττημένοις", αφού ο νικητής του πολέμου επιβάλλει τη δική του εκδοχή του δικαίου, δικάζει και καταδικάζει χωρίς ελαφρυντικά αποφάσεις και πράξεις του ηττημένου, ενώ παρόμοια περιστατικά των δικών του δυνάμεων παραμένουν στο απυρόβλητο. Για το νικητή συνήθως αιτιολογούνται πλήρως τα "Βρώμικα Χέρια", ενώ ο ηττημένος είναι υποχρεωμένος τις περισσότερες περιπτώσεις να υποστεί τις συνέπειες για την καταπάτηση των αρχών, επειδή προσπάθησε να επιτύχει το (δικό του) γενικότερο καλό.

Τι πρέπει, λοιπόν, να πράξει ο στρατιωτικός Ηγέτης και με ποιον τρόπο; Γιατί φτάνουμε στο σημείο να συζητάμε για παράβαση αυτών των κανόνων που χαρακτηρίζονται ως θεμελιώδους σημασίας για το Δίκαιο του πολέμου, όπως άλλωστε διαπιστώνεται στα παραδείγματα που προαναφέρθηκαν;

Ο Sidney Axinn προσεγγίζει το ζήτημα αναφερόμενος στην "τυραννία της εκπλήρωσης της αποστολής", υποστηρίζοντας ότι η αποστολή έχει διπλό χαρακτήρα, καθώς τις περισσότερες φορές εμπεριέχεται νοητά και όχι γραπτά η απαίτηση για τήρηση των νόμων και των κανόνων του πολέμου²⁶.

Από την άλλη μεριά, ο Στρατηγός Maxwell D Taylor²⁷ σημείωσε ότι μια απόφαση θεωρείται κατάλληλη (ηθικά) όταν προέρχεται από στρατιωτικό Ηγέτη

24. Robert J. Hanyok, Skunks, Bogies, Silent Hounds and the Flying Fish: The Gulf of Tonkin Mystery, 2-4 August 1964, NSA, http://www.nsa.gov/public_info/_files/gulf_of_tonkin/articles/rel1_skunks_bogies.pdf, Cryptologic Quarterly, Winter 2000/Spring 2001 Edition, Vol 19, accessed March 2, 2014.

25. Ο Στρατηγός καταδικάστηκε και εκτελέστηκε δι' απαγχονισμού επειδή το προσωπικό που βρισκόταν υπό τις διαταγές του διέπραξε εγκλήματα πολέμου. Η κατηγορία εναντίον του ήταν "... η αποτυχία να ανταπεξέλθει στα καθήκοντά του ως διοικητής ώστε να ελέγξει τις ενέργειες των υφισταμένων του, επιτρέποντάς τους να διαπράξουν βάνανυσες θηριωδίες και επομένως παραβίασε τους νόμους του πολέμου.". Η πραγματικότητα ότι ο Yamashita δεν είχε γνώση της συμπεριφοράς του προσωπικού του, καθώς οι επικοινωνίες είχαν διακοπεί από τους ίδιους τους Αμερικάνους, δεν ελήφθη υπόψη στην καταδίκη του. Sidney Axinn, 129.

26. Ibid, 63.

27. Αρχηγός ΓΕΕΘΑ των ΗΠΑ από 1955-1959. Από 1945 έως το 1949, ως Δκτής της

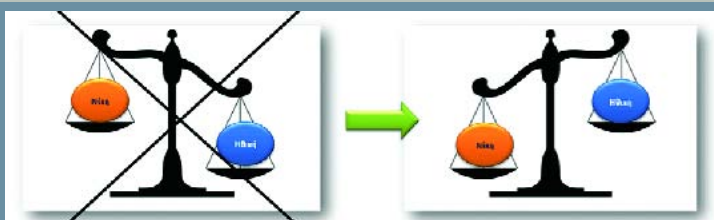
που καλύπτει όλα τα κριτήρια του στρατιωτικού επαγγέλματος, δηλαδή από κάποιον που "μπορεί ο οποιοσδήποτε να βασιστεί, ώστε να φέρει εις πέρας όλες τις αποστολές με τη μικρότερη 'σπατάλη' και τις ελάχιστες απώλειες των πόρων σε προσωπικό, χρήματα, εξοπλισμό, χρόνο..."²⁸.

Στο ίδιο μοτίβο, ο Συνταγματάρχης Anthony Hurtle²⁹ τονίζει ότι **στην περίπτωση που κινδυνεύει το έθνος, θα πρέπει να λαμβάνονται όλα τα αναγκαία μέτρα για να επέρχεται η νίκη**, αιτιολογώντας την εκτέλεση οποιωνδήποτε έκνομων ενεργειών όταν προκύπτει η ανάγκη για την επιβίωση του έθνους³⁰.

Οι παραπάνω επισημάνσεις ταυτίζονται με τη θεωρία της "υπέρτατης έκτακτης ανάγκης" του Walzer για τη λήψη αποφάσεων και εκτέλεση πράξεων με επίκεντρο το "γενικότερο καλό" (η επιβίωση του κράτους - έθνους) δημιουργώντας στην ουσία μια "ηθική λόγω της υπέρτατης έκτακτης ανάγκης" για ηγετικές θέσεις που παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες στην αποστολή τους, όπως αυτές των στρατιωτικών.

Αντιλαμβανόμαστε, λοιπόν, ότι ενώ η επιθυμία για ηθική συμπεριφορά και επομένως η ανάγκη για ηθική ηγεσία αποτελεί διαχρονική απαίτηση της κοινωνίας, στον πόλεμο το ζήτημα της ηθικής επιβαρύνεται λόγω των πολύπλοκων καταστάσεων και των ιδιαιτεροτήτων στη φύση της αποστολής. Και αυτό συμβαίνει επειδή τα αποτελέσματα μιας στρατιωτικής αποτυχίας είναι προφανή και μπορούν να οδηγήσουν στην κατάρρευση ενός κράτους και συνεπακόλουθα στον εκδιωγμό - αφανισμό των πολιτών του. Έτσι, ενώ θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι στην ιδανική περίπτωση οι στρατιωτικές επιχειρήσεις θα πρέπει να διακρίνονται για την ηθική κατά την εκτέλεσή τους, στην πραγματικότητα **δε θα επέλεγε κανείς να χάσει ο στρατός του ηθικά μαχόμενος από το να κερδίσει, έστω και αν η νίκη αυτή θα στηρίζεται σε πράξεις και αποφάσεις που δεν είναι σύμφωνες με τις ηθικές αρχές**.

Η σοβαρότητα του προβλήματος μας αγγίζει ιδιαίτερα, όταν **η αποστολή πρέπει οπωσδήποτε να επιτευχθεί και ο μοναδικός τρόπος για την επίτευξή της δεν είναι ηθικά αποδεκτός**. Τότε ο Ηγέτης βρίσκεται σε αδιέξοδο και θα πρέπει να ενεργήσει άμεσα ώστε να λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις, αλλά η κοινωνία τον θέλει να ενεργεί έχοντας κατά νου την οπτική του Machiavelli σύμφωνα με την οποία, είναι μάλλον επικίνδυνο να έχεις ως ηγέτη ή διοικητή κάποιον που να ενδιαφέρεται περισσότερο για την τιμιότητα, την ηθική και τη στρατιωτική τιμή απ' ότι για το καλό και το μέλλον του κράτους.

Εικόνα 7: Το αιώνιο δίλημμα σε περίοδο πολέμου, Νίκη ή Ηθική;

στρατιωτικής ακαδημίας West Point, συνέγραψε τον πρώτο Κώδικα Τιμής για τους μαθητές της σχολής.

28. Anthony E. Hurtle, *Moral Issues in Military Decision Making*, USA: University Press of Kansas, 2004, 152.

29. Επικεφαλής της Έδρας Δεοντολογίας στο West Point και μόνιμο μέλος της διακλαδικής επιτροπής στον τομέα "Professional Ethics".

30. Ibid.

Διαπιστώσεις & Συμπεράσματα

Η ανθρωπότητα βρίσκεται εδώ και πολλούς αιώνες αντιμέτωπη με το ηθικό δίλημμα "Βρώμικα Χέρια". Οι διανοούμενοι και οι φιλόσοφοι άλλοτε συμφωνούν και άλλοτε διαφωνούν και αντιδικούν για τα αίτια και την αυθεντικότητά του, ενώ με αφορμή τις απόψεις του Machiavelli και τις θεωρίες του Michael Walzer αναπτύχθηκε μια βιομηχανία αναλύσεων και δημοσιευμάτων που επηρέασε τις δύο αντίθετες μεταξύ τους φιλοσοφικές "σχολές". Οι Δεοντολόγοι και οι Συνεπειοκράτες έχουν από χρόνια επιδοθεί σε ένα αέναο αγώνα για να πείσουν την ανθρωπότητα περί της ορθότητας των θεωριών και των απόψεών τους.

Το δίλημμα απασχολεί όλα τα είδη της ηγεσίας, είναι περισσότερο γνωστό για τον Ηγέτη του πολιτικού στίβου αλλά αναφέρεται και στο **στρατιωτικό Ηγέτη**. Η κοινωνία εμφανίζεται αρκετά απαιτητική και στο σύνολό της θέλει τον Ηγέτη να είναι ηθικός, τίμιος, να λέει την αλήθεια αλλά ταυτόχρονα να έχει θάρρος, να αναλαμβάνει ρίσκο, να ψεύδεται και να φέρνει εις πέρας την αποστολή του, όταν πρόκειται για το "γενικότερο καλό". Τον θέλει να αποφασίζει και να ενεργεί, πολλές φορές, ακόμα και ενάντια στους ηθικούς κανόνες, όταν κινδυνεύει η ύπαρξη της ίδιας ή των μελών αυτής. Η ιστορία διδάσκει ότι τα αντιφατικά αυτά χαρακτηριστικά συνυπάρχουν σχεδόν σε όλους τους Ηγέτες και βάσει αυτών ξεχωρίζουν οι πλέον αποτελεσματικοί και ικανοί από τους υπόλοιπους.

Το "γενικότερο καλό" είναι μια έννοια σχετική, που με τη διαφοροποίηση του συστήματος αναφοράς, αλλάζει τελείως το νόημα και το περιεχόμενό της. Όσο πιο ευρύ είναι, τόσο πιο εύκολα δικαιολογούνται τα "Βρώμικα Χέρια", αφού επηρεάζει μεγαλύτερο αριθμό ανθρώπων και περισσότερες κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον, το "γενικότερο καλό" του νικητή, αποκτά διαφορετικό περιεχόμενο από αυτό του ηττημένου. Έχει αποδειχθεί ιστορικά ότι η αντιμετώπιση αποφάσεων και πράξεων με τα ίδια χαρακτηριστικά, διαφορετικά αντιμετωπίστηκε για τους νικητές και τους ισχυρούς και διαφορετικά για τους ηττημένους και αδύναμους.

Ταυτόχρονα, ένα νέο είδος ηθικής, η "**ηθική λόγω της υπέρτατης έκτακτης ανάγκης**" φαίνεται να κερδίζει συνεχώς έδαφος με σκοπό την αιτιολόγηση αποφάσεων και πράξεων που καταπάτησαν ηθικές αρχές αλλά οδήγησαν στο να αποφευχθεί η καταστροφή. Υπό το πρίσμα αυτό, όλο και περισσότεροι υποστηρίζουν ότι ο στρατιωτικός Ηγέτης θα πρέπει να αξιολογείται βάσει ειδικού ηθικού κώδικα και όχι του απλού που ισχύει για όλους τους πολίτες, λόγω της ιδιαιτερότητας του επαγγέλματος και των ειδικών συνθηκών που καλείται να αντιμετωπίσει, που πολλές φορές από τη φύση τους είναι αντιφατικές.

Παρόλα αυτά, οι σύγχρονες Ένοπλες Δυνάμεις πρέπει να προετοιμάζουν και να εκπαιδεύουν τους στρατιωτικούς ώστε να ηγούνται αποτελεσματικά με βάση τις ηθικές αρχές και τους κανόνες. Δεν αρκεί μόνο η διατύπωση του ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει ο στρατιωτικός Ηγέτης αλλά ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να έχει στο **πώς θα αποκτήσει ο στρατιωτικός ηγέτης τις ικανότητες και το χαρακτήρα** ώστε να συνδυάζει την εκπλήρωση της αποστολής με την τήρηση των ηθικών αρχών.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Στρατιωτικός Ηγέτης οφείλει αφοσίωση και είναι υποχρεωμένος να ακολουθεί κανόνες, ηθικές αρχές και στρατιωτικές αξίες, δηλαδή θα πρέπει να ενεργεί ως **Δεοντολόγος**. Πρέπει να εκτελεί μόνο τις νόμιμες εντολές, ενώ έχει υποχρέωση να αρνείται την εκτέλεση των (προδήλων) παράνομων.

Κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων πρέπει να ακολουθεί πιστά και να σέβεται τις αρχές του πολέμου, μεταξύ των οποίων τη στρατιωτική αναγκαιότητα και την αρχή της αναλογικότητας. Σχεδόν πάντα στο περιβάλλον του πολέμου, θα βρεθεί αντιμέτωπος με ηθικά διλήμματα γιατί δεν είναι λίγες οι περιστάσεις των οποίων οι διαθέσιμες λύσεις θα συγκρουστούν και θα απαιτήσουν την παραβίαση των ηθικών αρχών και των κανόνων. Εκεί, ο Ηγέτης οφείλει να διατηρήσει την ακεραιότητα του χαρακτήρα του και να αποφύγει αποφάσεις ή πράξεις ενάντια στην ηθική. Οφείλει επιπλέον, με οδηγό την κρίση του, να εξετάζει όλες τις διαθέσιμες λύσεις και να επιλέγει εκείνες που συνδυάζουν την εκπλήρωση της αποστολής με την ταυτόχρονη τήρηση των αρχών.

Ενεργώντας όμως ως **Δεοντολόγος**, δε θα πρέπει να ξεχνά ότι η μέγιστη ηθική του υποχρέωση αφορά στην ασφάλεια της κοινωνίας και του κράτους. Εξάλλου έχει δώσει όρκο για την τήρηση του Συντάγματος και των νόμων και έχει επωμιστεί την υποχρέωση για την υπεράσπισή τους. Όταν λοιπόν η πατρίδα τον καλέσει να εκπληρώσει το καθήκον του, θα αναγκαστεί να λάβει αποφάσεις και να εκτελέσει πράξεις προκειμένου να αποφύγει την καταστροφή. **Η ίδια η κοινωνία που του εμπιστεύτηκε την ασφάλειά της ενδεχομένως δε θα τον συγχωρήσει ποτέ, εάν στο όνομα των ηθικών αρχών, οι πράξεις του δε συνταχθούν με την υπέρτατη ηθική υποχρέωση και το καθήκον του απέναντί της.** Για τον αντικειμενικό κριτή, σε εκείνες τις στιγμές ο Ηγέτης θα λειτουργήσει περισσότερο ως **Συνεπειοκράτης**, αλλά με "κόκκινες γραμμές", ενώ ανάλογα με το τελικό αποτέλεσμα και τις περιστάσεις, θα κριθεί για την απόφασή του να καταπατήσει τις ηθικές αρχές.

Με άλλα λόγια, εκτιμάται ότι η Συνεισδοκία υπερσχύει όχι μόνο στην καθημερινή πολιτική πράξη αλλά και στους Στρατιωτικούς Ηγέτες. Η κοινωνία, το κράτος, η πατρίδα απαιτεί από το Στρατιωτικό Ηγέτη να λάβει τις κατάλληλες αποφάσεις, όταν η ίδια βρεθεί σε κατάσταση "υπέρτατης έκτακτης ανάγκης". Τότε μπορεί ο Ηγέτης να έχει αποκτήσει "Βρώμικα Χέρια", αλλά θα έχει εκπληρώσει το ύψιστο ηθικό του χρέος, συνδυάζοντας ταυτόχρονα το "γενικότερο καλό" και το καθήκον του.

Επίλογος

Οι Ένοπλες Δυνάμεις έχουν άμεση σχέση με τη χρήση των όπλων και της στρατιωτικής ισχύος για την επίτευξη ενός συγκεκριμένου σκοπού. Μόνο που η χρήση αυτή επηρεάζει την ίδια την ύπαρξη της ανθρώπινης ζωής και για το λόγο αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από κανόνες, πρωτίστως ηθικούς. Σε αντίθετη περίπτωση, έχει αποδειχθεί ότι τα αποτελέσματα είναι καταστροφικά για την ανθρωπότητα.

Σε πολλές περιπτώσεις, μικροί αλλά και μεγάλοι Ηγέτες που έχουν χαρακτηριστεί ως αποτελεσματικοί και πετυχημένοι, λέρωσαν τα χέρια τους με αποφάσεις και πράξεις, οι οποίες αποδείχθηκαν ότι ήταν αμφίβολης ηθικής,

προκειμένου να επιτύχουν το "γενικότερο καλό", βάσει του οποίου το όνομά τους καταγράφηκε στην Ιστορία. Μοιραία, λοιπόν τα "Βρώμικα Χέρια" ήταν, είναι και θα είναι από τα πιο σημαντικά ηθικά διλήμματα σε όλα τα επίπεδα ηγεσίας, αφού βασίζεται σε χαρακτηριστικά της ανθρώπινης φύσης και συμπεριφοράς. Και από αυτά δεν εξαιρούνται οι στρατιωτικοί, οι οποίοι λειτουργώντας μέσα στο περιβάλλον των επιχειρήσεων και του πολέμου βιώνουν μια διαφορετική, ιδιαίτερη πραγματικότητα.

Οι θεωρίες που έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς, είναι αντιφατικές και δίνουν λύση στο δίλημμα. Η ανάγκη όμως για ηθική συμπεριφορά από τους Ηγέτες, είναι περισσότερο από ποτέ επιτακτική, ιδιαίτερα τη σημερινή εποχή που η εξέλιξη της τεχνολογίας και η χρήση προηγμένων οπλικών συστημάτων έχουν καταστήσει τον πόλεμο φονικότερο και καταστροφικότερο. Με όπλο, όμως, την ηθική ηγεσία, η κοινωνία θα αντιμετωπίζει αποτελεσματικά το συνεχή και ατελείωτο εκφυλισμό των ηθικών αρχών και αξιών. Γιατί είναι πλέον γεγονός, ότι η ανθρωπότητα δεν αντέχει την ύπαρξη Υπολοχαγών William Calley ή Πτεράρχων Arthur Harris ανάμεσα στους στρατιωτικούς Ηγέτες της³¹.

Βιβλιογραφία

Άνσκομπ, Ελίζαμπεθ. Νέιγκελ, Τόμας. *Ηθικός πόλεμος Ηθική εν πολέμω*. Αθήνα: Εκκρεμές, 2002.

Απόψεις περί της ουσίας και του δικαίου του πολέμου, HUhttp://ethics.gr/content/content/print.php?id=18UH, ?(accessed October 6, 2013).

Axinn, Sidney. *A Moral Military*. USA: Temple University Press, 2009.

Barnes, Eric. "Essays in Philosophy", *The Problem of Clean Hands*, Pacific University Library, HUhttp://commons.pacificu.edu/eipUH, (accessed October 11, 2013).

Brown, Gary D. *Proportionality for Military Leaders*. Maxwell Air Force Base. Alabama: Air Command and Staff College, 2000.

Calhoun, Laurie. "The Problem of "Dirty Hands" and Corrupt Leadership". *The Independent Review*. Volume VIII, No 3, (2004): 363-385

Calhoun, Laurie. "Michael Walzer on Just War Theory's 'Critical Edge'". *The Independent Review*. Volume X, No 2, (2005): 419-424

Coady, C.A.J. *'The problem of dirty hands'*. Stanford encyclopedia of philosophy, HUhttp://plato.stanford.edu/entries/dirty-hands/UH (accessed February 20, 2014).

‘Δεοντολογισμός’. Wikipedia. www.wikipedia.org, accessed February 20, 2014

Δημητρούλης, Δημήτριος. *‘Ηθική Ηγεσία ή Ηγεσία; (Από το Παγκόσμιο Συνέδριο Φιλοσοφίας)’*, HUhttp://www.analystsforchange.org/2013/08/blog-post_3487.htmlUH, (accessed October 17, 2013).

Δόγμα Διαμόρφωσης Ηγετών Στρατού Ξηράς. ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΟ. http://www.

31. Αναφέρονται μόνο στρατιωτικοί Ηγέτες και όχι Ηγέτες που συγκέντρωναν ταυτόχρονα στο πρόσωπό τους πολιτική και στρατιωτική εξουσία.

army.gr /files/File/ DIDO_LIBRARY/Dogmata_SJ/Dogma_Diamorfosis_Igeton_SJ.pdf. Αθήνα, Δεκέμβριος 2002, σελ. 5, accessed April 15, 2014.

Dobbin, Victor. *'Ethics and the Military Community'*. Journal of Defense Resources Management, No 1 (1), 2010, 69-76.

Dovi, Suzanne. *'The Problem of Guilt: Rethinking the Problem of Dirty Hands'*. (USA: University of Arizona, 2004), HU<http://jan.ucc.nau.edu/~d-azmapp/Dovi%20on%20Dirty%20Hands.pdf>UH, (accessed October 13, 2013).

Ελλήνων Φιλοσοφία, Αριστοτέλης: *περί ευδαιμονίας, αρετής, προαίρεσης και ευθύνης*. http://ellinonfilosofia.blogspot.gr/2011/03/blog-post_27.html, (accessed February 13, 2014).

'Θεωρίες περί ηθικής'. http://www.komvos.edu.gr/endoglwssiki/systimatiko/protaseis/protaseis/giagtz_aristotele/1.htm (accessed February 13, 2014).

Fotion, Nicholas. *EPZ War and Ethics: A New Just War Theory*. London: Continuum, 2007.

Fraser, Chris. 'Mohism', *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Spring 2014 Edition), Edward N. Zalta (ed.). <<http://plato.stanford.edu/archives/spr2014/entries/mohism/>, accessed April 14, 2014.

Hanyok, Robert J.. *Skunks, Bogies, Silent Hounds and the Flying Fish: The Gulf of Tonkin Mystery*, 2-4 August 1964, NSA, http://www.nsa.gov/public_info/files/gulf_of_tonkin/articles/rel1_skunks_bogies.pdf, Cryptologic Quarterly, Winter 2000/Spring 2001 Edition, Vol 19, accessed March 2, 2014.

Hartle, Anthony. *Moral Issues in Military Decision Making*. USA: University Press of Kansas, 2004.

Hickman Kenneth. *World War II: Marshal of the RAF Arthur "Bomber" Harris Born*, <http://militaryhistory.about.com/b/2008/04/13/world-war-ii-marshal-of-the-raf-arthur-bomber-harris-born.htm>, accessed February 18, 2014.

Huntley Ian. *'Ethical Military Leadership'*. Royal Air Force. http://www.raf.mod.uk/pmdair/rafcms/mediafiles/1E89F846_5056_A318_A83CF474F89C5F00.pdf, accessed February 12, 2014.

Κυριακίδης, Κλεάνθης. "Η ζωή και το έργο του Μεγάλου Φρειδερίκου (1712-1786)". Πόλεμος & Ιστορία, Μάρτιος 2002, 68-77.

Kyriakidis, Kleanthis. Guantanamo and Abu Ghraib Revisited, Open Democracy, <http://www.opendemocracy.net>, accessed May 4, 2014.

Λεκέα, Ιωάννα Κ. "Η εξέλιξη της θεωρίας του δίκαιου πολέμου". *Στρατιωτική Επιθεώρηση*, Σεπ - Οκτ 2005: 28-47.

Μαυρόπουλος, Παναγιώτης, *Η Ηθική του Πολέμου*, ΥΠΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ, www.geetha.mil.gr/media/1.vima-ell-strat-skepsis/hthiki-polemou.pdfUH, (accessed October 20, 2013).

Major, A Edward. "Law and Ethics in Command Decision Making", *Military Review*, May - June 2012.

Michelson Brian M. "Character Development of U.S. Army Leaders (The Laissez-Faire Approach)". *Military Review*. September-October 2013: 30-39.

'Moral Dilemmas'. Stanford Encyclopedia of Philosophy. <http://plato.stanford.edu/entries/moral-dilemmas>. accessed April 9, 2014.

Norton-Taylor, Richard. *Military can show society the way on moral values and ethics, says Dannatt*. The Guardian. <http://www.theguardian.com/uk/2011/nov/08/military-moral-values-ethics-dannatt/print>, accessed April 28, 2014.

Paeth, Scott. "Dirty Hands Revisted: Morality, Torture and Abu Ghraib". *Journal of the Society of Christian Ethics*. v28, April 2008, p.163-181.

Parrish, John M., *Paradoxes of Political Ethics: From Dirty Hands to the Invisible Hand*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

Reid, Michel. "Where Ethics and Legality Collide". *Canadian Military Journal*. Vol 11 No 3 (Summer 2011): 1-13.

Rob, Edwards. *Hiroshima Bomb may have carried hidden agenda*. New Scientist, <http://www.newscientist.com/article/dn7706-hiroshima-bomb-may-have-carried-hidden-agenda.html#.UwRZNLt9zt9>, accessed February 19, 2014.

Σαχακιάν, Γουίλιαμ. *Ιστορία της Φιλοσοφίας*. Αθήνα: Αρμός, 2012.

‘Συνεπειοκρατία’. Wikipedia. www.wikipedia.org, accessed February 20, 2014.

Schoeman, Cynthia. "Ethics Monitor", *Dirty Hands*, HU<http://www.ethicsmonitor.co.za/dirty-hands.aspx>UH, (accessed October 9, 2013).

Seri, Noam. 'Beit Morasha', *Values under fire: Beit Morasha and the Israeli army team up to produce ethical soldiers in a complex reality*, HU<http://www.bmj.org.il/userfiles/mamarim/Noam%20Seri.pdf>UH (accessed October 9, 2013).

Small, Michael and Trowbridge, Geoffrey. "Moral Questions and Dilemmas: Early Times to present Day Issues". *Journal of Business Systems, Governance and Ethics*. Vol 4 No 2, 45-52.

Τζωρτζόπουλος, Δημήτριος. Αριστοτέλους: *Ηθικά Νικομάχεια, Διδακτική και Ερμηνευτική Προσέγγιση*, http://katsiras.mysch.gr/index.php?option=com_docman&task=doc, accessed February 13, 2014.

Tsuda, Matthew. 'Why dirty hands are not necessary in politics'. HU<http://www.markville.ss.yrdsb.edu.on.ca/politics/tutorialmattsuda.html>UH, (accessed October 9, 2013).

Walzer, Michael. *Δίκαιοι και άδικοι πόλεμοι*. Αθήνα: Ιωλκός, 2006.

Walzer, Michael. *Just and Unjust Wars*, Fourth Edition. New York: Basic Books, 2006.

Walzer, Michael. 'Political Action: The Problem of Dirty Hands'. *Philosophy & Public Affairs*. Winter 1973, Volume 2, Issue 2, 160-180.

Walzer, Michael. 'Regime Change and Just War', *Dissent*, Summer 2006

Χατζηκωνσταντίνου, Κώστας. *Προσεγγίσεις στο Διεθνές ανθρωπιστικό δίκαιο*. Αθήνα: Ι. Σιδέρης, 1999.

Χορτάτος, Κωνσταντίνος Π. *Το νέο διεθνές Ανθρωπιστικό Δίκαιο των ενόπλων συγκρούσεων και τα εγκλήματα πολέμου*. Αθήνα - Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2000

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ασμχος (ΜΑ) Ευτύχιος Κλεινάκης αποφοίτησε από το Τμήμα Μηχανικών της Σχολής Ικάρων το 1992, ως Μηχανικός Αεροσκαφών. Υπηρέτησε σε όλες τις προβλεπόμενες θέσεις για την ειδικότητά του σε 120 ΠΕΑ, ΔΑΥ/Γ6, ΚΕΤΑ, ΓΕΑ/Γ1, ΓΕΑ/ΔΑΠΕ, ΓΕΑ/Γ6 και ΓΔΑΕΕ ενώ διετέλεσε Διοικητής Μοίρας στη Μοίρα Συντήρησης Ελικοπτερίων (ΜΣ Ε/Π), στην 112 ΠΜ. Κατέχει Μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών στο αντικείμενο "Gas Turbine Technology" από το Cranfield University της Μεγάλης Βρετανίας. Διδάσκει στη ΣΤΥΑ και στη ΣΙ στην ενότητα των Πρωτοθιτικών Συστημάτων. Είναι έγγαμος και έχει δύο τέκνα.

Δραστηριότητες ΑΔΙΣΠΟ

Έναρξη 12ης Εκπαιδευτικής Σειράς

Την Τρίτη 09 Σεπτεμβρίου 2014 έλαβε χώρα η τελετή έναρξης της 12ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου, η οποία περιελάμβανε Αγιασμό, χαιρετισμό / καλωσόρισμα του Υ/ΓΕΕΘΑ Αντιναυάρχου Αλέξανδρου Θεοδοσίου ΠΝ (από το γραφείο του με τηλε-εικονοδιάσκεψη) και ομιλία του Διοικητή της Σχολής Υποναυάρχου Σπυρίδωνα Δημητρίου ΠΝ.

Η εκπαιδευτική περίοδος έχει διάρκεια δέκα (10) μηνών και φοιτούν συνολικά διακόσιοι τριάντα εννέα (239) Αξιωματικοί των Ενόπλων Δυνάμεων, των Σωμάτων Ασφαλείας, της Κυπριακής Δημοκρατίας και άλλων φίλιων χωρών.

Υπογραφή Συμφωνίας ΓΕΕΘΑ - ΠΑΜΑΚ για την ίδρυση έδρας Στρατηγικών Σπουδών

Την Παρασκευή 24 Οκτωβρίου 2014, ο Αρχηγός ΓΕΕΘΑ Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος και ο Πρύτανης του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ), Καθηγητής κ. Αχιλλέας Ζαπράνης, υπέγραψαν Προγραμματική Συμφωνία Συνεργασίας μεταξύ του ΓΕΕΘΑ και του ΠΑ.ΜΑΚ, για την Ίδρυση της Επώνυμης Έδρας “Θουκυδίδης-Έδρα ΓΕΕΘΑ στις Στρατηγικές Σπουδές”, (“Thucydides-The Hellenic National Defence General Staff Chair in Strategic Studies”).

Υπογραφή Συμφωνίας ΑΔΙΣΠΟ-ΠΑΜΑΚ για πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

Στο πλαίσιο της υλοποίησης της πολιτικής του ΓΕΕΘΑ για τις μεταπτυχιακές σπουδές των στελεχών των Ενόπλων Δυνάμεων και της αναβάθμισης της εκπαίδευσής τους, υπεγράφη, την 3 Οκτωβρίου 2014, Προγραμματική Συμφωνία Συνεργασίας μεταξύ της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ) και του Πανεπιστημίου Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ), για την ίδρυση και συνδιοργάνωση Διατμηματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ) στις "Διεθνείς Σχέσεις και Ασφάλεια".

Σκοπός του προγράμματος είναι η προαγωγή της γνώσης και η ανάπτυξη της έρευνας στο χώρο των Διεθνών Σχέσεων, της Διεθνούς Ασφάλειας και των Διεθνών Οργανισμών, στοιχεία απαραίτητα για τη βέλτιστη εκπλήρωση των μελλοντικών επαγγελματικών υποχρεώσεων των Αξιωματικών των Ενόπλων Δυνάμεων.

Επίσκεψη Α/ΓΕΕΘΑ στην ΑΔΙΣΠΟ

Την Παρασκευή 24 Οκτωβρίου 2014, επισκέφθηκε τη Σχολή, ο Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος και πραγματοποίησε διάλεξη στους σπουδαστές της 12ης Εκπαιδευτικής Σειράς, με θέμα "Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές ΕΔ".

Επισκέψεις-Διαλέξεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των Σπουδαστών της 12ης ΕΣ

Επίσκεψη και Διάλεξη Αρχηγού ΓΕΣ στην ΑΔΙΣΠΟ

Την Τετάρτη 15 Οκτωβρίου 2014, επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Γ.Ε.Σ. Αντιστράτηγος Χρίστος Μανωλάς και πραγματοποίησε διάλεξη στους σπουδαστές της 12ης Εκπαιδευτικής Σειράς, με θέμα "Προκλήσεις - Επιλογές - Προοπτικές - Εξοπλιστικό Πρόγραμμα Γ.Ε.Σ".

Ο Αρχηγός Γ.Ε.Σ. Αντιστράτηγος Χρίστος Μανωλάς με τον Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ Υποναύαρχο Σπυρίδων Δημητρίου ΠΝ και τους αλλοδαπούς Σπουδαστές της 12ης Εκπαιδευτικής Σειράς που φοιτούν στη Σχολή, για την Εκπαιδευτική Περίοδο 2014-2015.

Επίσκεψη και Διάλεξη Διοικητή Γ'ΣΣ/NRDC-GRC HQ στην ΑΔΙΣΠΟ

Την Πέμπτη 18 Σεπτεμβρίου 2014 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής Γ'ΣΣ/NRDC-GRC HQ Αντιστράτηγος Ηλίας Λεοντάρης, και πραγματοποίησε διάλεξη στους σπουδαστές της 12ης Εκπαιδευτικής Σειράς, με θέμα "Προκλήσεις - Προοπτικές - Επιδιώξεις Γ'ΣΣ/ NRDC-GRC HQ".

Ομιλίες Καθηγητών στην ΑΔΙΣΠΟ

στο πλαίσιο των Εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 12ης ΕΣ

Τη Δευτέρα 22 Σεπτεμβρίου 2014, ο κ. Ηλίας Κουσκουβέλης, Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας, παρουσίασε διαλέξεις, με θέματα "Θεωρία Λήψης Απόφασης" και "Θεωρία Παιγνίων".

Την Τετάρτη 1 Οκτωβρίου 2014, η κ. Περράκη - Νάσκου Παρασκευή, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Μακεδονίας, παρουσίασε διάλεξη, με θέμα "Ιστορική Αναδρομή της Διεθνούς Κοινωνίας. Γενική Θεωρία Περί Διεθνών Οργανισμών". Ακολούθησαν και άλλες διαλέξεις, την Τρίτη 7 Οκτωβρίου με θέμα: "Εισαγωγή στο Σύγχρονο Διεθνές Δίκαιο" και την Τρίτη 14 Οκτωβρίου με θέμα: "ΟΗΕ: Διεθνείς Προοπτικές".

Την Πέμπτη 2 Οκτωβρίου 2014, ο κ. Αθανάσιος Πότσης, Διδάκτωρ ΕΜΠ, παρουσίασε διάλεξη, με θέμα "ΗΝ Πόλεμος και Νέες Τεχνολογίες".

Τη Δευτέρα 6 Οκτωβρίου 2014, ο κ. Χρήστος Νίκας, Καθηγητής Πανεπιστημίου Μακεδονίας, παρουσίασε διάλεξη, με θέμα "Ιστορία Οικονομικών Θεωριών".

Την Τετάρτη 7 Οκτωβρίου 2014, ο κ. Γαβριήλ Κοπτσίδης, Πρέσβης ε.τ., παρουσίασε διάλεξη, με θέμα "Διπλωματικό και Προξενικό Δίκαιο".

Την Πέμπτη 9 Οκτωβρίου 2014, ο κ. Στέλιος Περράκης, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου, παρουσίασε διαλέξεις, με θέματα "Οι Εφαρμογές του Διεθνούς Δικαίου στον 21ο Αιώνα", και "Η ΕΕ στο Σύστημα των Διεθνών Σχέσεων (Δίκαιο - Πολιτικές Διαστάσεις - Εξωτερική Πολιτική ΕΕ - Σχέσεις με Περιφερειακό Υποσύνολο Βαλκανίων)".

Ακολούθησαν διαλέξεις την Παρασκευή 10 Οκτωβρίου με θέματα: "Ανθρωπιστικό Δίκαιο (Ειρηνική Επίλυση των Διαφόρων Προσφυγή στην Ένοπλη Βία Διεθνής Ευθύνη κλπ). Εφαρμογές του Ανθρωπιστικού Δικαίου στις Σύγχρονες Συγκρούσεις", "Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας".

Η Βιβλιοθήκη μας

*Η στήλη με τις προτάσεις της βιβλιοθήκης της σχολής,
επιλεγμένων μέσα από το σύνολο των τίτλων που διαθέτει.*

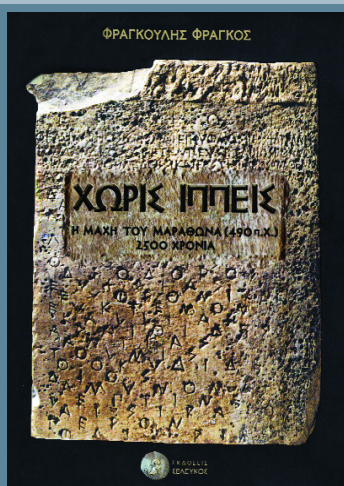
Συγγραφείς: Βασίλειος Νικόλτσιος,
Γιάννης Μυλωνάς
Τίτλος: Ενθυμήματα Βαλκανικών Πολέμων
Εκδόσεις: Λόγος και Εικόνα

Ο Βασίλειος Νικόλτσιος
Γεννήθηκε στην Ηράκλεια Σερρών. Αποφοίτησε από το Φαρμακευτικό τμήμα της ΣΣΑΣ και αποστρατεύτηκε με αίτησή του το 2002. Περισσότερα από 35 χρόνια ασχολείται με την ιστορική έρευνα συλλογή, συντήρηση και διαφύλαξη ιστορικού υλικού. Έχει συγγράψει 15 ιστορικά έργα και εργάστηκε με διαταγή του ΓΕΣ για την αναβάθμιση όλων των Στρατιωτικών Μουσείων. Είναι διευθυντής του Ιδρύματος του Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα και από το 2013 και του Ελληνικού Φαρμακευτικού Μουσείου. Το 2014 παρασημοφορήθηκε από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας με τον Σταυρό του Τάγματος Αριστείας της Τιμής.

Ο Γιάννης Μυλωνάς

Γεννήθηκε στα Ιωάννινα εργάστηκε για 24 χρόνια στο Πολεμικό Μουσείο Αθήνας ως ειδικός ενδυματολόγος και οπλογνώστης. Σχεδίασε το σήμα της Ελληνικής Αστυνομίας, στολές, διακριτικά και εμβλήματα στρατιωτικών μονάδων. Κατά την πεντηκονταετή μελέτη της διεθνούς στρατιωτικής ενδυματολογίας έγραψε και εικονογράφησε βιβλία για εκδοτικούς οίκους της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Στο βιβλίο με περισσότερες από 500 φωτογραφίες παρουσιάζονται κειμήλια (στολές, όπλα, μετάλλια κ.α) των 6 βαλκανικών στρατών, που έλαβαν μέρος στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912-13.

Συγγραφέας: Φραγκούλης Φράγκος
Τίτλος: Χωρίς ιππείς
Εκδόσεις: Σέλευκος

Ο Φράγκος Φραγκούλης
Γεννήθηκε στη Κομοτηνή. Εισήλθε πρώτος στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων. Υπηρέτησε στις ειδικές δυνάμεις. Έχει πανεπιστημιακές και μεταπτυχιακές σπουδές στο Πάντειο Πανεπιστήμιο. Από 2009 έως το 2011 διετέλεσε Αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Στρατού και τον Μάιο έως Ιούνιο του 2012 υπηρεσιακός Υπουργός Άμυνας.

Το μελέτημα επιχειρεί να αναπλάσει τις συνθήκες και τα περιστατικά της μάχης του Μαραθώνα, με οδηγό τον Ηρόδοτο, αλλά και τα σημαντικότερα μελετήματα μεταγενέστερων ιστορικών.

ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / e-mail: info@adispo.gr